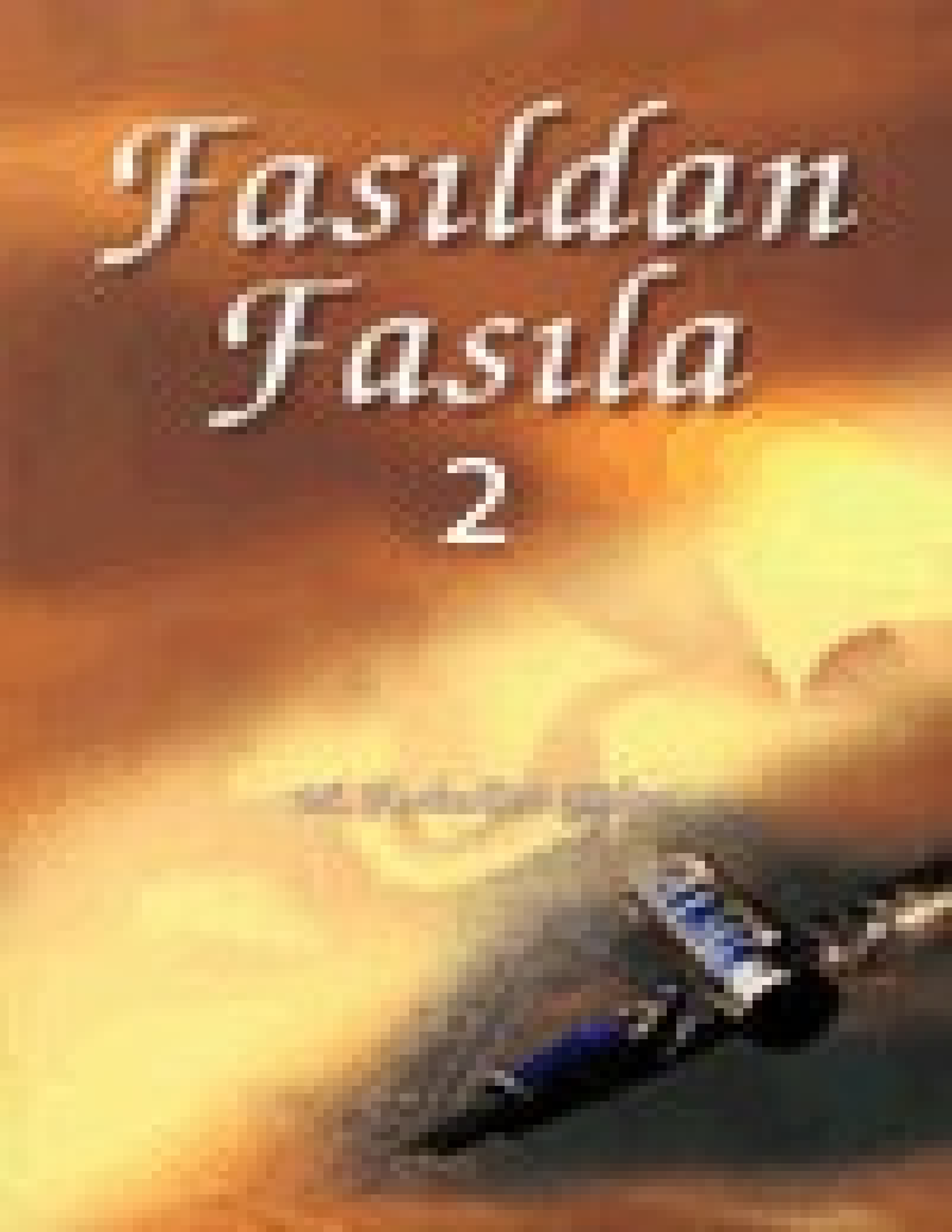

Fasıldan
Fasıla
2

İçindekiler

"Azabın Müjdelenmesi" Ne Demektir?

Bu gibi yerlerde istihkâr ve tehekküm vardır. İnsanlar kendi fiilleriyle ve kendi imkânlarıyla iyi şeyler yapıp cennete girecekken, kötü şeyleri tercih ediyorlar. Meselâ; Allah birine mal vermiş, bu kadar servetle o insan cennetle müjdelenecekken, o tutuyor bu koca serveti şerde israf ediyor. İşte, böyle birinin su-i akıbeti hatırlatılırken, kaçırdığı müjde de ihtar ediliyor.

Evet, müjde tabiri iyi şeylerde olur; fakat bazen istihkâr manâsında da kullanılır. Meselâ; gözün aydın iflas etmişsin!' gibi... Ayrıca bunda, kâfirlere tehekküm ve alay etme de var. Bunu duyunca küfür ve gayzları biraz daha artacak.. tıpkı onlara 'Gözünüz aydın babanız ölmüş' dendiğinde öfkeden kuduracak hale geldikleri gibi...

"Ve Lehâ Arşun Azim"

Buradaki Arş' kelimesi ile 'mahal' zikredilip 'hal' murad edilmektedir. Yani bununla da Belkıs'ın kavmi üzerindeki hakimiyetine, sultasına işâret edilmiştir. Nitekim, daha sonraki âyetlerde bu husus açık olarak anlatılmaktadır.

Arı ve karınca topluluklarında kraliçe ve teb'a arasındaki münasebetle, Belkıs'ın tahtı ve teb'ası arasındaki münasebette bir benzerlik var ki, bu da Kurân'ın mucizevî tasvir ve tespit gücü sayesinde harikulade bir üslupla ifade edilmiş.

Şimdi, âyet, kadının cemiyet içindeki pozisyonuna temasla, bir yönüyle doğurganlığını, diğer yönüyle de cemiyette sahip olduğu payeyi dile getirmektedir. Biz, Kurân'ın bu ifade tarzından kadının o dönem itibariyle toplumdaki mevkiini de tam anlamış oluyoruz. Yani, kadın, kendi tebasına karşı tam ve tartışmasız hakimiyetiyle, öyle bir mevkidedir ki, bir dediği iki edilmemektedir.

Ve gele gele bu değer ve bu kıymet, İslâmiyet ile dengeli olarak kemale ermiştir. Nasıl İslâmiyet sayesinde hemen her sahada insanoğluna kemale erme yolları açılmıştır aynen öyle de kadın kadınlık değerlerine onun sayesinde ulaşabilmiş kendi olabilmiş ve bir şehvet vasıtası olmaktan kurtularak tenasülün bereketli bir kaynağı haline gelmiştir. Bu meselede de öyle olmuştur. Nitekim Peygamber Efendimiz (sav) de 'İzdivaç ederken, doğurgan olanlarla izdivaç edin' buyurmakla, kadının bu mübarek yönüne dikkatleri çekmiştir.

Ah Vefa!

Bıktık şu her gün birkaç defa yeminini bozup ahdinden dönenlerden. Her sözü mübalâğa, her davranışı sun'î muâmelelerden ve vefa duygusundan mahrum uğursuz gönüllerden!.. Ve nerdesiniz! Ey bir vefa düşüncesiyle sözleştiği yerde günlerce kıpırdamadan bekleyen vefalı dostlar!.. Nerdesiniz ruhuyla bütünleşmiş vefa timsâli eroğlu erler!.. Nerdesiniz bir vefa uğruna harap olup, turâb olup gidenler ve çok bereketli bir devrin ak alınlı insanları!.. Kalkın; girin ruhlarımıza! Kamçılayın hayâllerimizi ve boşaltın vefa adına ruhlarınızda ne taşıyorsanız, hepsini sinelerimize! Mertliği, yiğitliği, vefayı bütün bütün unutmuş sinelerimize.. boşaltın da bizleri bu yeniden diriliş yolunda Hızır çeşmesine ulaştırın!

Ahir Zamanda İstanbul'un Fethi Meselesini Nasıl Anlamalıyız?

Ahir zaman hadîslerinde İstanbul'un fethi ile Deccal'ın çıkması arasında bir haftalık mesafe olduğu ifade ediliyor. Bu fethi, o zaman İstanbul kimin elinde ise onlardan istirdat etme şeklinde anlamalı. Dahilden piyonların elinde ise onlardan, Bizanslıların elinde ise onlardan. Yoksa top tüfek ile Çandarlılarla, Zağanoslarla, Fatihlerle yeniden bir İstanbul fethi söz konusu değildir.

Akabeler

Köleyi azat etme bir akabedir. Bugünkü manasıyla çeşitli ideoloji ve sistemler tarafından esir edilmiş, satın alınmış insanlara kadar uzanabilecek bir değerlendirme ile genişçe ele alacak olursak, köle azat etmenin nasıl bir engebe, tepe ve akabe olduğu herhalde daha iyi anlaşılmış olacaktır.

Kendisi sıkıntı ve darlık içinde olmasına rağmen, kardeşini kendi nefsine tercih etme de ayrı bir akabedir. Maddî-manevî füyuzat hislerinde dahi başkalarını kendine takdim etme ve kendisi için gerilerin gerisinde olmayı kabullenme, insanın önüne dikilmiş başka bir engel ve engebedir. Bu engeli aşma da yine sahabe gibi davranmaya bağlıdır. Kardeşinin karnı doysun diye kendi kaşığını boş götürüp getiren ve bu durumu görmesin diye de mumu söndürüp odayı karartan ve çizdiği bu nurdan tabloyla gökteki melekleri dahi hayrete sevkeden sahabe gibi. Ve yine son anda, ölümle pençeleşirken, kurumuş dudakları bir yudum su hasretiyle titrerken dudağına kadar gelen suyu, yanındaki kardeşi su' dedi diye, elinin tersiyle itip, kendisine su vermek isteyene, başıyla orayı işâret eden ve 'kendileri çok muhtaç olmalarına rağmen kardeşlerini kendilerine tercih ederler' İlâhî mesajının nüzulüne sebep olan sahabe gibi...

Yetime yedirme, içirme de akabedir. Mecazın enginliklerine açıldıkça, karşımıza daha nice manâlar çıkacaktır. Belli bir İslâmî kültürden mahrum ve bu mahrumiyetten kaynaklanan bir nevi kimsesizlikle, el atanın kucağında kalan nice yetimler.. İşte bunlara yurt ve yuvalar hazırlama, ellerinden tutup onları evc-i kemâle çıkarma yollarını araştırma bu gayeye matuf yedirme ve içirme, bu da apayrı bir tepe ve akabe...

Aksiyonun Mayası Aşktır

Gönlünü Allah'a imân ve O'nun marifetiyle onarmış, donatmış bir insan, derecesine göre bütün insanlara, hatta bütün varlığa karşı derin bir muhabbet ve engin bir aşk duyar; duyar da bütün ömrünü, topyekün varlığı kucaklayan aşkların, vecdlerin, cezbelerin, incizapların ve ruhanî zevklerin gel-gitleri arasında yaşar. Her dönemde olduğu gibi, günümüzde de bir ulu dirilişi gerçekleştirmek için, yepyeni bir anlayışla, gönüllerin aşkla coşup, şevkle köpürmesine ihtiyaç var. Zira aşk olmadan, neticesi itibariyle kalıcı hiçbir hamle ve hareketi gerçekleştirmek mümkün değildir. Hele bu hamle ve bu hareket ukba ve öteler buudlu ise... Allah karşısında var eden ve var olan münasebetler içinde yerimizi belirlemek, varlığımızı, O'nun varlığının, ziyasının gölgesi olması itibariyle yaratılmış olmanın hazlarını duymak, O'nun hoşnutluğunu yaratılışın gayesi kabul edip, hep o hoşnutluğu avlamaya çalışmak çerçevesiyle sunacağımız ilâhî aşk, sınırsız ve sırlı bir güç kaynağıdır. Yeryüzü mirasçıları bu kaynağı ihmal etmemeli, onu köpürte köpürte yaşamalıdırlar. Batı; aşkı, madde televvünlü buudlarıyla filozofların arkasında felsefenin sisli-dumanlı ikliminde tanıdı, tattı ve yol boyu şüphe ve tereddütler yaşadı. Biz varlığa, varlığın kaynağına, Kitap ve Sünnet adesesiyle bakarak, Yaratan'a karşı gönüllerimizde tutuşturduğumuz sevgiyi, aşk-u hummayı, ondan ötürü, bütün varlığa karşı duyduğumuz alâkayı bu iki kaynağın dengeleyici prensiplerine ve metafiziğe açık enginliklerine sığınarak gerçekleştireceğiz. Zira insanın menşei, kâinâttaki yeri, var olmasının hedefi, takip edeceği yol ve bu yolun sonu, bu iki kaynaktadır. Bu kaynaklar, insan düşüncesi, insan hissi, insan şuuru ve insan beklentileriyle o denli uyum içindedir ki, bunu hissedip de hayret etmemek ve hayranlık duymamak mümkün değildir. Bu iki ak kaynak, gönül erleri için birer aşk u şevk fevvâresi, birer cezb u incizap madenidir. Onlara duygu safveti ve ihtiyaç tezkeresiyle müracaat edenler boş dönmez, onlara sığınanlar da ebedî ölmez. Elverir ki, sığınanlar, bir Gazalî, bir İmam Rabbanî, bir Şah Veli, bir Bediüzzaman derinlik ve samimiyetiyle sığınsın; bir Mevlânâ, bir Şeyh Galip, bir Mehmet Akif heyecanıyla yaklaşsın; bir Halid, bir Ukbe, bir Selâhaddin, bir Fatih ve bir Yavuz imân ve aksiyonuyla yönelsin...

Alıcı-Verici Meselesi

Bazen verici kuvvetlidir; fakat alıcılarda frekans ayarlaması bozuk olduğundan görüntü istenen netlikte olamaz. Hatta bozukluğun durumuna göre, bazen hiçbir görüntü yakalanamaz. Bazen de arıza vericide olur. Bu, ya mürşidin liyakatsızlığındandır -ki böyle kişilere mürşid demek de doğru değildir- ya da vericideki voltaj düşüktür, daha fazla sirayet ve te'siri mümkün değildir. Bütün bunlar mes'elenin olumsuz yönüdür. Bir de diğer yönü var ki, o da hem alıcı hem de vericinin uyum içinde olmasıdır. İşte herkesin kendine düşen vazifeyi hakkıyla yapabilmesi de ancak böyle bir uyumla mümkün olur.

Allah, Hiç Kimsenin Sinesine İki Kalp Yerleştirmemiştir Âyetini Nasıl Anlamalıyız?

Burada herhalde, bizim bildiğimiz bir et parçasından ibaret olan kalbi anlamamak lazım. Âyetteki ifade daha şümullüdür ve âyetin siyakı da âdetâ o şümûlün bir televvün buudu gibidir. İnsan şirk ve tevhide, ihlasa ve riyaya, gerçeğe ve yalana, hakka ve batıla, açık iki kalp taşımaz. Ak, ak, kara da karadır. Ne annelerinize benzettiğiniz hanımlarınız anneleriniz, ne de evlâdım' dediğiniz çocuklar evlâdınızdır. Sizinki bir zan ü tahminden ibaret. Gerçek Allah'ın bilip bildirdiğinden ibarettir.

Kadim Araplar, zeki ve akıllı kimselerin iki kalp taşıdığına ve eşlerin 'zıhar' yapılmasıyla zıhar yapılan kadının kişinin kendi öz annesi gibi olduğuna inanıyorlardı. İslâm bu iki inanış biçimini de iptal etmiştir.

Burada Zeyd b. Harise hâdisesi âyetin sebep-i nüzulü olarak zikredilir. Tabii her şeyde adi de olsa bir sebep vardır. Ne var ki, burada sebebi aşan daha muhkem bir şey söylenmek istenmektedir. Yani insanın bir anası ve babası varsa, artık hiçbir şekilde başkası onun anası veya babası olamaz. Tabii evlâd edinmekle de olsa olamaz. İşte esbab-ı nüzulün dar manâda anlattığı budur.

Daha geniş manâda ise, her devirde, herkes dual olabilir, dual görünebilir. Zaten bir taraftan zıt, diğer tarafa hafif bir meyil gösterince arkası kesilmez gelir. Oysa İslâm buna cevaz vermez. Bir insan çeşitli doktrin, sistem ve değişik yollara takıldığı halde, Allah yolunda olduğunu da söylüyorsa, âyetin ifadesiyle sinesinde iki kalp taşıyor demektir. Halbuki bu âyet böyle bir şeyi reddediyor ve olamayacağını hatırlatıyor. Başka yerde de Allah (cc) 'Muhakkak Allah indinde din, (yalnız ve yalnız) İslâm dinidir' buyuruyor. Ve yine 'İslâm'dan başka din, hiç kimseden kabul edilmeyecektir' diyerek ikiliği söküp atıyor. Evet, yol bir olunca kalp de bir oluyor, Öyle ise değişik yollara düşenler düşünce, tasavvur ve kalbî hayatlarında da dağınıklıktan kurtulamayacaktır. Gerisi yine âyetin ifadesiyle 'ağızla söylenilen' mücerred sözlerden ibarettir. Bir kimse, hem Müslümanım' diyecek, hem de inkârcı bir tavır sergileyerek dine hakaret edecek, Kitaba sövecek, Peygambere dil uzatacak.! Bu apaçık bir sapıklık ve o kahrolası dual yaşama biçimidir. Günümüzde çağdaş yaşama biçimi ve laiklik anlayışı ile dindar geçinme böyle bir paradoksun en tipik misalidir.

Allah'a İntisap

Sayın Başbakan'la görüşmemi[1] gazete ve TV'lerin abartması karşısında çokları hazmedemedi. Hattâ çeşitli kademelerde ve üst seviyede bulunup da bir kısım yüksek makamları işgal edenler o da kim oluyor?... türünden düşüncelerini sesli olarak ifade ettiler. Bu konu üzerindeki düşüncelerimi, gerek görüşmeden önce yakın çevreme, gerekse görüşmenin duyulmasından sonra gazete ve TV mülâkatlarında arzettim. Onları tekrar edecek değilim. Yalnız şimdilerde bir hususu hatırlatmada yarar görüyorum: Bu husus Allah'a intisap meselesidir.

Evet; O'na intisap eden küçük küçük karıncalar, Firavun'un sarayını yerle bir etmişlerdir.

O'na intisap eden küçücük bir sinek, Nemrut'un ölümüne sebep olmuştur.

O'na intisap eden bir mikrop, içine girdiği bünyeleri darmadağınık etmektedir.

O'na intisap eden mini mini çekirdekler, en sert kayaları -ki siz onları balyozlarla parçalayamıyorsunuz- çatır çatır çatlatmıştır.

O'na intisap eden Hz. Nuh'un gemisi azgın dalgalar üzerinde, kemâl-i emniyet içinde, salına salına yüzmüş ve sahil-i selâmete çıkmıştır. Rica ederim, deniz üzerinde normal zamanlarda bile gemi yüzdürmek ancak çok hassas dengeleri gözetmekle mümkündür. İşte bu dengelerin bozulması anında birden her şey biter. Bakın yakın tarihimizde, ilmin ulaştığı en son teknik imkânlar kullanılarak yapılan ve kaptanına (hâşâ) bunu Allah bile batıramaz' dedirten Titanik gemisi, Allah'ın dengeleri bozması neticesi bir iki saat içinde geride bir sürü ceset ve enkaz bırakarak suların derinliklerine gömüldü. Şimdi isterseniz buradan Hz. Nuh'un gemisine intikal edebilirsiniz.

Evet, herhalde bugüne nispetle, alabildiğine ibtidaî şartlarda yapılmış basit bir gemi, içinde insanlar, hayvanlar ve o gemi ile her şeyi önüne katıp sürükleyen azgın dalgalar üzerinde yoluculuk yapılıyor. Bunu Allah'a intisaptan öte hiçbir şey ile açıklamak mümkün değildir.

Evet, her şey O'na intisapla başlıyor, O'na intisapla bitiyor. Son söz 'O yâr ise her şey yâr, O yâr değilse, her şey zarar.'

[1.] 30 Kasım 1994'de Başbakan Tansu Çiller'le yapılan görüşme'

Allah'ı Anma

Geniş zamanda ve her şeyimiz yerinde iken Allah'ı anma çok önemlidir. Yoksa bela ve musibetler karşısında Allah'ı hatırlama mecburi bir tevhid anlayışıdır. Hz. Yunus bu konuda ne güzel bir misal teşkîl eder: Balığın karnında yaptığı duâ ile arş ihtizaza gelir. Melekler sorar: "Bu duâ kimden ya Rabbi?", "Yunus'un" cevabını aldıklarında da: "Hani o geniş zamanda Sen'i anan Yunus'un mu?" derler. Zaten bir kudsî hadis de bize bu hakikati anlatmaktadır: "Geniş anda anın Beni ki, sıkıntılı anınızda anayım sizi."

Allah'ı Görmek O'nu Bilmek ile Orantılıdır

Mü'minler cennette Cenâb-ı Hakk'ı müşahede edeceklerdir. Efendimiz görme keyfiyetini misallendirirken, ayın ondördünde ve bulutsuz bir gecede, Ay'ı görür gibi teşbihinde bulunmaktadır. Elbette bu görme, Cenâb-ı Hakk'a bir mekan izafesi manâsına gelmez. Çünkü, mü'minler, cennette Cenâb-ı Hakk'ı göreceklerdir' demek, Cenâb-ı Hakk, mekân itibariyle cennette olacak demek değildir. O, zaman ve mekân kayıtlarından mukaddestir, yücedir.

İşte bu görme, her mü'min için marifeti nispetinde olacaktır. Kim Cenâb-ı Hakk'ı ne kadar biliyorsa, marifet-i İlâhî'de ne kadar derinleşmişse, gözünden açılan perde de o nispette olacaktır. Onun içindir ki, bir nebi, bir veli ve sıradan diğer bir insanın orada müşahedeleri farklı farklı olacaktır. Bu sebeple Allah bilgisi çok önemlidir. Bu bilginin mutlaka marifet eksenli temrinlerle, ibadetlerle takviye edilmesi gerekir. 0 Mesihî rûhun bir başka yanı da, onda kozalite'nin, yani sebep-netice münasebetinin aşılmış olmasıdır. Tefekkür, marifete ayrı derinlik kazandırır ibadet onu insanın tabiatı hâline getirir. Kim dünyada ne kadar derinleşmişse cennetten de, Cemalullah'ı müşahededen de o derece zevk ve lezzet duyar.

Almadan Önce

Tarlaya tohum saçmadan, topraktan bir şeyler beklemek abes olduğu gibi; genç kuşakların insanlığa yükseltilmesi istikametinde, bazı fedakârlıklara katlanmadan gidip hedefe ulaşmaya da imkân yoktur. İnsan, almadan önce vermesini bilmelidir ki, hasat mevsiminde de kat kat alabilsin.

Arzu ve İstekler Birer İmtihandır

İnsan, dünyada kendisine verilen her şeyle imtihan olur, meselâ, aile de, imkân da, çocuk da böyle birer imtihan unsurudur.

Kur'ân-ı Kerim'in beyânına göre, Hz. İbrahim ve Hz. Zekeriya'da çocuk sahibi olma arzusu vardı. Hz. İbrahim'in (as) ve zevcesinin böyle bir arzu taşıdığını, meleğin gelip de kendilerine çocuk müjdesi verdiği zaman gösterdikleri sevinçten anlıyoruz. Hz. Zekeriya (as) ise, bu arzusunu açıktan izhar buyurmuştu. Neticede, hem Hz. İbrahim (as), hem de Hz. Zekeriya (as) çocuklarıyla imtihana tâbî tutuldular.

Hz. İbrahim (as), isteğini içinde tuttuğu için, çocuğunu kesme emriyle imtihan olundu. Hz. Zekeriya (as) açıktan istekte bulunduğu içindir ki, hem kendisi, hem de oğlu Hz. Yahya (as) Yahudiler tarafından kesilmekle imtihana tâbî tutuldu.

Herkesin imtihanı, kendi seviyesine göredir, mukarrebinin tâbi tutulduğu imtihan, herkesinkinden daha çetindir.

Asıl Endişe Edilecek Husus

Ben, hayatımın hiçbir döneminde süper güçlerin bize karşı tavırlarından endişeye kapılmadım. Zira bizim dayandığımız gücün karşısında onların sinek kanadı kadar dahi değeri olamaz. Bizler Cenab-ı Hakk'ın havl' ve 'kuvvet'ine itimat eden insanlarız. Bu itibarla da bütün süper güçler bize vız gelir. Evet gökler sürekli başımıza bela yağdırsa, yine de sarsılmayız. Ama bir şey var ki, beni de başkalarını da hep endişeye sevketmiştir. O da, bir gün kendi enkazımız altında kalıp ezilmemizdir.

Birinciye çare vardır ama bu ikinciye çare bulmak mümkün değildir.

Onun için evvelâ biz, kendimize bakmalıyız. Kurân'ın ifadesiyle biz hidayette olduğumuz sürece başkalarının dalâleti bize zarar vermeyecektir.

Elbette süper güçlerden vefa, mürüvvet ve iyilik bekleyecek değiliz. Böyle bir bekleyiş, sadece saflık, hatta daha doğru bir ifadeyle aptallık olur. Mü'min, bir delikten iki defa sokulmayacak kadar gözü açık bir firaset insanıdır. Düşmanlarımızdan bunca ihanet gördüğümüz realitesine binaen artık böyle şeylere göz yumamayız. Bunca aldanmak mü'min için yakışıksız kaçar.

Bununla beraber, onların gücünü, kuvvetini büyüterek ümitsizliğe düşmeye de gerek yok zira, yolunda olduktan sonra mutlaka istediğimiz hedefe -er veya geç- varacağımıza inanıyoruz. 'Nice az topluluklar vardır ki, Allah'ın izniyle kendilerinden çok kalabalık topluluklara galebe çalarlar' meâlindeki ayet bizim için her zaman yanılmaz ve yanıltmaz bir rehber ve bir kuvvet kaynağı olmuştur.

Ama, bizde kokuşma, takılıp yollarda kalma, engelleri aşmada tembel davranma, cismaniyet altında kalıp ezilme varsa veya mevcutsa, işte o zaman hem fert hem de toplum olarak akıbetimizden ne kadar endişe etsek yeridir.

Attan İnmeyesüz

Murad Hüdavendigar, Allah'ım ordumu muzaffer ve beni de şehit eyle diye duâ etmiş ve harbe öyle çıkmıştı. Duâsı kabul edildi: Ordu muzaffer, o da şehit oldu. Bağrından yediği hançerle upuzun yatarken de, etrafındakileri son bir kere daha ikaz etti ve hayata gözlerini yumdu. Son cümlesi "Attan inmeyesüz" olmuştu...

Bahtiyar Nesil

Geleceğin bahtiyar nesilleri, düşünürken çalışmayı, çalışırken okumayı, okurken de idealleri uğrunda hizmet vermeyi ihmal etmeyeceklerdir...

Barnaba İncili

Barnaba İncili'nin Müslümanlar tarafından uydurulduğunu iddia eden Hıristiyanlık dünyası, esas itibariyle bu tavırlarıyla havarisi oldukları ilim ve araştırma rûhuyla zıtlaşma içinde olduklarının farkında değiller. Zira, bulunan Barnaba İncili'nin karbon tahlili yapılmış, 16 ya da 17 asır öncesine âit olduğu ortaya çıkmış. Ne var ki, İncil gökten yeniden inse ve bu orijinal nüshada Efendimizi müjdeleyen ayetler apaçık görülse de, onlar, bu eski inatları yüzünden inkarlarında ısrar edeceklerdir.

Tabii, bir gün bulunan bu İncil nüshası gün yüzüne çıktığında, tarihin yeniden yazılması da kaçınılmaz olacak.. ve o gün bazıları şimdiye kadar yazdıklarından, söylediklerinden utanarak saklanacak birer delik arayacaklardır.

Basiretle Davet

İslâmî hizmetlerde zamanın şartlarını bilme, tanıma ve hizmeti ona göre plânlama çok önemlidir. Böyle bir bilgiden mahrum kimselerin yaptıkları hizmet ne kadar samimi, ne kadar hayatî de olsa uzun ömürlü olamaz. Olamaz, zira hizmetleri fitrat ve ma'kuliyet zeminine oturmamıştır. Zaman, yaradılış âhengine uyum sağlayamamış her şeyi yer, öğütür, siler, bitirir. Onun için ısrarla söylüyorum ve söylemeye de devam edeceğim: Bizler mutlaka imân ve Kur'ân hizmeti adına her şeyi zamanın akışına uygun şekilde dizayn etmek mecburiyetindeyiz. Buna Kur'ân dilinde Basiretle davet' denilir. Çağın gerektirdiği kültürle bezenmek, sağa-sola sapmadan ilerlemek işi yarıda bırakmamak ve azimle yürümek, neticeyi de Allah'tan bilmek... işte basiretle hizmet..!

Diyelim ki siz, meleklerden üstün bir insan yetiştirmek istiyorsunuz? Böyle bir insan nasıl ve hangi metotla yetişir? Evvelâ bunun çok iyi bilinmesi gerekir. Sonra da yürüdüğünüz yolda zerrece inhiraf etmeden hep aynı istikamette ve büyük bir kararlılıkla ilerlemeniz icap eder. Ancak, bu da yetmez işi sonuna kadar götürmeniz lâzım gelir. Sözgelimi, hizmetinizi yoğunlaştırdığınız insan melek hâline gelse ve siz işi burada bıraksanız yine basiretle davet yapmış olamazsınız. Çünkü istenen hedefe henüz varılmamıştır.

Dolayısıyla da, yarıda kestiğinizde hizmetinizin semeresini alamazsınız. Zira iş, böyle bir noktada kesilince, önce bir duraklama, ardından geri kayma, onun ardından da bir kokuşma başlar ve derken o güne kadar yaptıklarınız heba olup gider. Siz bu misali alıp, aynen topluma da tatbik edebilirsiniz. Eğer meleklerden üstün bir toplum için yola çıkmışsanız, o toplumu yetiştirinceye dek gayretiniz devam etmelidir. Tabii, toplumu bu seviyeye ulaştıracak yolda yürüyerek ve daveti ve basiretle götürerek ve basiretle yürüterek..

Başbakan Tansu Çiller'le Görüşme

Geçenlerde bir münasebet ile birisi bana sordu Başbakan sizinle görüşmede plânladığı hedefine ulaştı mı? Ben de cevaben: Onu gidip Sayın Başbakan'a sormanız lazım dedim. Bu defa; 'Siz' deyince ben; 'Ben memleketim ve milletim ile ilgili bir-iki meseleyi ilk elden anlatma amacıyla gittim, görüştüm. Bu görüşmeden hedeflenilen hususun elde edilip edilmemesine gelince onu zaman gösterecek' cevabını verdim.

Evet, ilk el, ilk ağız meselesi bence çok önemli. Aktarılması, anlatılması düşünülen şeyler elden ele, dilden dile geçerken ilâveler ve kısaltmalar oluyor, bu sebeple maksat da hasıl olmuyor. Yine yakın geçmişte devletin önemli müesseselerinde yer alan bir dostumuzla konuşurken bana şu meâlde sözler söyledi: 'Hocam, rica ederim, biz karşımızda birkaç tane Fethullah Hoca görmek istemiyoruz. Onun için kime ne diyecekseniz, çıkın ortaya kendiniz konuşun, kendiniz söyleyin. Aksi takdirde sözlerinize ilâveler, çıkartmalar, üslup değişikliği nedeniyle, karşımıza birçok Fethullah Hoca çıkıyor.' Samimi bir şekilde söylenen bu sözler bana çok enfes geldi.

Burada yeri gelmişken bir hususa temas edeyim. Yapılan hizmetler ve bunda elde edilen başarılar karşısında şımarmama, küstahlaşmama esas olmalıdır. Şununla, bununla.... görüşüldü diyelim, bu bizi laubaliliğe itmemeli. Ayrıca yapılan şeyler yanlış olduysa, bu defa da hiç vakit kaybetmeden telâfî cihetine gitmeli. Zira 'olan ile ölene çare bulunmaz' derler. Öyleyse telâfî yönlerini araştırırız. Bu dava uğruna, bu hizmetin hatırına elli defa döner, doğruyu bulmaya çalışırız. Hiçbir iddiamız ve beklentimiz yoktur. Bu kudsî dairede yer alan herkesin de düşünce ve davranışlarını buna göre ayarlaması gerekmektedir.

Başkasının Destanıyla Avunanlar

Başkalarının destan ve menkıbeleriyle coşup teselli olmak, ferdî ve içtimaî sorumluluğunu yerine getirememiş, âciz ve aşağılık duygusuna kapılmış kimselere has marazî bir keyfiyettir. Bu hastalığa müptela olmuş bir cemiyette, fâtih ruh, yerini, geçmişi destanlaştıranlara, sırf eskiye âit türküleri mırıldananlara ve marşlara gömülüp gidenlere bırakır. Böyle bir toplumda dinî düşünce ve dinî mükellefiyetler, aşk ve heyecan mahrumu sefil bir gürûhun inhisarında, folklor haline getirilerek yığınları eğlendirici ve dinlendirici bir festival halini alır. Ve yine böyle bir cemiyette, kalp ve ruhun derece-i hayatına giden bütün yollarda söz ve devran; görüşleri sığ, düşünceleri fakir, himmetleri meflûç, iç dünyaları karanlık ve başkalarının yaşadığı hârikaları hikâye etmekle teselli olan bir kısım haddini bilmezlere kalır.

Batı İnsanının Feryadı

Bir arkadaşımız, Almanya'ya gitmişti. Orada hak ve hakikatlere tercümanlık yapıyordu. Evlerinde pansiyoner olarak kaldığı evin genç sahibi, gün geldi, bu arkadaşımızın dırahşan çehresi ve temiz nasiyesinin te'sirinde kaldı o da o nurdan halkaya girdi. Artık, gün geçtikçe malumatını artırıyor ve her geçen gün dinî hayatı adına mesafe kaydediyordu. Nihayet bir gün, hidayetine vesile olan arkadaşıyla sohbet ederken kendini tutamıyor ve ona şunları söylüyor:

Vallahi seni çok seviyorum, çünkü benim kurtuluşuma sebep oldun. Ama sana aynı zamanda çok kızıyorum. Çünkü eğer sen bu eve iki-üç ay evvel gelmiş olsaydın, benim babamın da hidayetine vesile olacaktın. Hayatını ahlâkî değerler itibariyle tertemiz geçirmiş olan babam, maalesef İslâm'ın güzel yüzüyle tanışamadan gitti ve hidayete eremedi. Buna da senin bu gecikmen sebep oldu...

Aslında bu feryad, bütün bir dünyanın feryadıdır. Muhatap ise bütün Müslümanlardır. Acaba biz, Müslüman olarak bize düşen vazifeyi yapabildik mi? Yapmadı isek, bize de sorulacak çok şey var demektir.

Bazen Hasımlar Rahmet Olur

Hasımlarımız çok kere varlıklarıyla bizim için rahmet sayılırlar. Serçeye atmacanın musallat olması ona uçmayı, kaçmayı, saklanmayı öğrettiği gibi, hasımlarımız da bize yeni yeni taktikler, stratejiler, müdafaa veya taarruz çeşitleri öğretirler. Böylece, davranışlarımızı onlardan önce kendimiz kontrol ederiz. Bu da bizim için az kazanç değildir.

Bediüzzaman Atfedilen Söz Münasebetiyle

Büyük insanlara birçok söz isnat edilir. Ancak bunlar hakkında tam ve sağlam bir kanaate varabilmek için, o sözü bazı kriterlere tâbi tutmak icap eder. Bunların başında da; sözün isnat edildiği zatın eserlerine müracaat etmek gelir. Kitaplarında ve eserlerinde varsa kabul edilir; tabii yoksa kabul edilmez, diyemeyeceğim.. Evet ikinci şıkta biraz daha hassas davranmak icap eder. Bana göre, böyle bir sözü Bediüzzaman Hazretleri söylemiş olabilir. Ve eğer söylediyse muhakkak doğrudur. Ancak şahsen ben, kitaplarında böyle bir söze rastladığımı hatırlamıyorum.

Bununla beraber, Bediüzzaman gibi bir insan, dünyanın neresinde olursa olsun, insan yetiştirdiği takdirde, o, her zaman dünya ile oynayabilir. Tabii ki, bu gibi mes'elelerde zaman ayarlaması, yapılmak istenen işin çapına göre hesap edilmelidir.

Hz. İsa (as) cihan kapılarını, yetiştirdiği onbir insanla zorladı. İmparatorlukları dize getirdi. Ne var ki, bu mes'ele, kendisinden sonra asırlarca devam eden belli bir zaman dilimi içinde vücûda geldi. Efendimiz (sav) bir kadın, bir köle ve bir insanla başlattığı bir işle, kısa zamanda yeri yerinden oynattı. Başlangıçta kimse, böyle bir neticeye ihtimal bile vermiyordu. Haddimi aşarak ben de aynı şeyi söylüyorum: Beş-on insanla cihanı fethetmemiz mümkündür. Kaldı ki, o büyük zatın açtığı çığırın mahiyeti bugün ortadadır. Ve şimdiye kadar olanlar da, ileride olabilecekleri ihtar mahiyetindedir. Bütün bunları hepimiz apaçık görüp müşahede edebiliyoruz.

Bir de o beldeye hususî bir teveccühün bulunması da ayrıca önem arzetmektedir. Zira, hayatının her devresinde ve bütün idare ve siyasî değişmelerde; imparatorluk, meşrutiyet ve cumhuriyet dönemlerinde siyaseti elinde tutanlara devamlı telkini, Van vilayetinde yapılmasını tasavvur ettiği üniversite olmuştur.

Bu, onun için kalbini yakan bir kor, bir idealdir. Hikmetini tam kavrayamayabiliriz. Belki de Van'ın, Orta Doğu denilen inci, elmas kuşağına merkez olma hüviyeti, o Zat'ı böyle bir düşünceye sevketmiştir. Belki de Şark'ın hususî durumuna dikkatleri çekmiş ve ileride meydana gelmesi muhtemel hâdiselere karşı, temel esaslarını belirlediği bir üniversiteyi çok lüzumlu görmüş ki, ısrarla Van Üniversitesi' demiş, durmuş...

Daha bizim bilmediğimiz sayısız hikmetleri de olabilir. İnşaallah onun arzu ettiği seviyede, böyle bir temsil keyfiyeti ileride tahakkuk eder.! O günü görme bahtiyarlığına erenler, o büyüklere âit her davranış ve sözün nasıl binlerce hikmete ma'kes olduğunu hiçbir te'vil ve tefsire ihtiyaç kalmadan müşahede edeceklerdir. Emarelerini şimdiden gösteren Rahmeti Sonsuz, o işin tahakkuk safhasını da inşaallah lütfedecektir.. bunu ümid ediyoruz...

Bediüzzaman, Edebiyat ve Gazali

Bediüzzaman Hazretleri'nin, Eski Said döneminde yazdığı eserleri edebî açıdan çok çok seviyelidir. Ancak, daha sonraları imân davasının ehemmiyetine binaen ihlası, rûhu, manâyı öne almış ve böyle edebî eserler vermekten ictinab ederek ve daha ziyade manâya ehemmiyet vermiştir. Halbuki Bediüzzaman da Mevlâna gibi ağır ve ağdalı bir üslûb kullanabilir ve bununla da yüzlerce, binlerce insanı kendisine meftûn edebilirdi. Aslında etmişdir de. Muhakemat isimli eseri tahlil edildiği zaman mübalağa yapmadığımız görülecektir.

Devrini anlama ve onunla hesaplaşma zaviyesinden Bediüzzaman'ın bir benzeri de İmam Gazalî'dir. Zira o da devrindeki bütün yanlışlıklara baş kaldırmış bir düşünür ve âlimdir. Bugün onu, devrindeki ihtişam ve debdebesi ile göremesek de; içinde yaşadığı devrin şartlarını idraki ve o günkü meselelere bakışı açısından o da muhteşem bir dimağdır. Bir yandan değişik konularla alâkalı eserler te'lif etmiş, diğer yandan da sürekli evrad u ezkârla meşgul olmuştur.

Bediüzzaman'ın Mesnevî'si Üzerine

Bediüzzaman'ın Mesnevîsi'yle alâkalı bir tanıtma yazısı yazma fırsatını elde ettiğimden dolayı kendimi bahtiyar sayarım. Bediüzzaman, üzerinde titizlikle durulup düşünülmesi, araştırılıp insanlığa tanıtılması gerekli olan bir simadır. O, İslâm âleminin, inanç, moral ve vicdânî enginliğini hem de en katıksız ve müessir şekilde ortaya koyan çağın bir numaralı insanıdır. Ona, onun düşüncelerine, hissî mülâhazalarla yaklaşmak, onu ve eserini anmak sayılmaz. Duygusallık, onun her zaman uğrunda yiğitçe tavır ortaya koyduğu ve gürül gürül anlattığı meselelerin ciddiyetiyle telif edilemez. O, bütün ömrünü, kitap ve Sünnet'in gölgesinde, tecrübe ve mantığın kanatları altında, derin bir aşk ve heyecanla beraber, hep bir muhakeme insanı olarak sürdürmüştür.

Bediüzzaman'ın, yüksek mefkûresi, yaşadığı çağı düşünüp söylemesi, sadeliği, insânî enginliği, vefâsı, dostlarına bağlılığı, iffeti, tevâzuu, mahviyeti ve istiğnâsı üzerine şimdiye kadar pek çok şey yazıldı ve söylendi. Aslında, her biri başlı başına birer kitaba mevzu teşkil edecek olan yukarıdaki vasıflar, onun da kitaplarında sıkça üzerinde durduğu konulardır. Ayrıca hâlâ aramızda, hayatta iken onun yakınında bulunma bahtiyarlığına ermiş ve onu, rûhî enginliği, fikrî zenginliği ile tanımış dünya kadar insan var ki, bunlar da canlı birer kitap gibi bu konunun en sadık şahitleri.

Dış görünüş itibariyle sade ve basit görünen Bediüzzaman, gerek düşünce hayatında, gerek aksiyonunda herkeste bulunmayan engin bir karakter sergiledi. Onun, insanlık için en hayâtî meselelerde bütün insanlığı kucaklayışı, küfür, zulüm ve dalâlete karşı tiksinti duyuşu, her zaman istibdada karşı savaş ilan etmesi, bu uğurda hayatı istihkâr edercesine vefâsı ve civanmertliği, hatta ölümü gülerek karşılaması, onun için normal davranışlardı. O engin bir his insanı olmanın yanında, misyonuyla alâkalı meselelerde, hep Kitap-Sünnet yörüngeli; muhâkeme ve mantık televvünlü yaşamıştı. O, davranışları itibariyle, masum bir ikili görünüm sergilerdi. Biri, engin bir vicdan eri, derin bir aşk ve heyecan timsali ve olabildiğince mert bir insan görünümü; diğeri de fevkalâde dengeli, çağdaşlarının çok önünde ileri görüşlü, büyük plân ve projeler üretebilen sağlam bir kafa yapısına sahip mütefekkir görünümü. Bediüzzaman ve onun davasına bu zaviyeden yaklaşmak, onun, İslâm büyüklerinin bir devamı olarak, içinde bulunduğumuz çağda bizim ifade ettiğimiz manâyı anlamamız bakımından çok önemlidir.

Bazı kimseler görmemezlikten gelseler de gerçek şu ki; Bediüzzaman çağdaşlarınca, kendi kuşağının en ciddî düşünürü ve yazarı kabul edilmiş; kitlelere hem bir sözcü hem de önder olabilmiş; ama katiyen kendini beğenmemiş, gösterişe girmemiş ve hep âlâyişten uzak kalmaya çalışmıştır. *"Şöhret ayn-ı riyâdır ve kalbi öldüren zehirli bir baldır..."* sözü, onun bu konudaki altın beyânlarından sadece bir tanesi. O, yirminci asırda İslâm dünyasında, şimdilerde dünyanın dört bir yanında, her zaman listenin başında birkaç yazardan biri olarak tanınmış, her kesimce sevilerek okunmuş ve zamanın eskitemediği simâlardan biri olarak tarihe mâlolmuştur.

Bediüzzaman'ın hemen bütün eserleri, içinde doğmuş olduğu çağ zâviyesinden, yorumlanmaya açık bazı meseleleri yorumlama açısından o uğurda harcanmış ciddî bir gayretin sonucudur. Onun eserlerinde önce Anadolu, sonra da bütün İslâm dünyasının hem âh u efgânı, hem de ümit ve şevk u târâbını duyup dinlemek mümkündür. Gerçi o, doğunun ücrâ bir kasabasında doğmuştur ama, kendini hep bir Anadolulu olarak hissetmiş ve bizim duygularımızı bir İstanbul efendisi gibi soluklamış ve her zaman topyekün bir ülkeyi engin bir şefkat ve dupduru bir samimiyetle kucaklamıştır.

Bediüzzaman, materyalist düşüncenin, fikir hayatını hâkimiyeti altına aldığı, komünizmin en çılgın dönemini yaşadığı, dünyanın en bunalımlı, en karanlık, en sıkıntılı günlerden geçtiği çok talihsiz bir zaman diliminde, imân ve ümit tüten eserleriyle, sarsıntı üstüne sarsıntı yaşayan insanımıza Hızır çeşmesine giden yolları gösterdi ve gezdiği her yerde yığınlara hep *"ba'sü ba'del-mevt"* üfledi. Onun, hepimizden ve herkesten evvel görüp sezdiği ve ele alıp çözmeye çalıştığı en büyük problem, küfür ve ilhad kaynaklı anarşi problemiydi. O, bütün hayatı boyunca, insanımıza, çağın bu hastalığının mutlaka aşılması lazım geldiğini salıkladı. Ve bu hususta insanüstü bir gayret sarfetti. Böylesine buhranlar içinde kıvranan bir dünya ile karşılaşan Bediüzzaman, kendini bekleyen sorumlulukların farkındaydı.. ve Kafdağı'ndan ağır bir yükün altına girerken, fevkalâde mütevâzi, mahviyet içinde ve hacâletle iki büklümdü ama, Cenab-ı Hakk'ın sonsuz kudret ve nâmütenâhî gınâsına karşı da olabildiğince bir güveni vardı.

Bütün insanların, fen ve felsefe âlet edilerek ilhâda sürüklendiği, komünizmle beyinlerin yıkandığı, bu menfî oluşumlara "dur" diyenlerin memleket memleket sürgüne gönderildiği, ülkenin her köşesinde en utandırıcı tehcirlerin yaşandığı ve daha garibi de bütün bunların medeniyet ve çağdaşlaşma hesabına yapıldığı, hattâ nihilizmin, asrın en yaygın büyüsü hâline getirildiği o kapkara günlerde, Bediüzzaman, hâzık bir hekim edâsıyla

hepimizin, içlerimizdeki zindanları, rûhlarımızdaki çeşit çeşit mahkûmiyetleri, kendi cinâyetlerimizi ve kendi kendimize esâretlerimizi hatırlattı, rûh dünyalarımızda ve vicdânî hayatlarımızda uyuyan insânî yanlarımızı harekete geçirerek, maâliyâta müştak gönüllerimize üst üste nefesler aldırdı, ötelerle alâkalı derinliklerimizi gözler önüne serdi, tekye, zâviye, mektep ve medresenin bütün vâridâtını birden başımıza boşalttı.

Evet, Bediüzzaman milletin fikrî seviyesizliklerle sürüm sürüm yaşadığı ve içtimâî dertlerin birer buhran hâlini aldığı, ülkenin hemen her yanında ürperten yüzlerce hâdise ile yüz yüze gelindiği, her tarafta İslâmî ve millî değerlerin enkaz enkaz üstüne yıkılıp gittiği ifritten bir dönemin, düşünen, çareler arayan, teşhis ve tespitlerde bulunan sonra da bu rahatsızlıklara reçeteler sunan bir hekimi; olmuştu. O, upuzun ve karanlık yılların hazırlayıp sahneye sürdüğü dünya kadar felâket altında didinip duran talihsiz nesillerin, imânsızlık, dalâlet ve şüphe vadilerinde bocaladığının, kurtulmak istedikçe daha derin buhranlara gömüldüğünü gören, hisseden, görüp hissettiklerini vicdanının derinliklerinde duyan bir insan olarak, ilk günden itibaren hep müteheyyiç yaşadı.. sürekli düşündü.. devlet ve topluma alternatif tedaviler teklif etti.. ve bu şanlı fakat talihsiz millete, muhteşem fakat bahtsız ülkeye eski enginlik ve zenginliğini duyurmaya çalıştı.

Bediüzzaman, tâ Devlet-i Âliye döneminden başlayarak ülkenin pek çok yöresini dolaştı; en büyük şehirlerden en ücrâ kasabalara, nüfusu yoğun beldelerden, en tenha mıntıkalara kadar her yere uğradı.. uğradığı her yerde cehâletin hüküm-fermâ olduğunu, yığınların fakr u zarûretle kıvrandığını, insanımızın değişik buutlardaki iftiraklarla birbirini yiyip bitirdiğini gördü.. ürperdi.. ve yaşadığı çağı çok iyi idrak etmiş bir mütefekkir olarak o günkü perişan yığınlara ilim ruhunu aşılamak istedi. Fakr u zarûret ve iktisâdî problemlerimiz üzerinde durdu. İftiraklarımıza çareler aradı; hemen her zaman birlik ve beraberliğimizi solukladı.. solukladı ve milletimizi, bu bunalımlı günlerinde bir an bile yalnız bırakmadı. Gezdiği her yerde âvâzı çıktığı kadar bağırıyor ve: *"Bu iç içe dertler eğer şimdi tedâvi edilmez, yaralarımız, mâhir ve mütehassıs eller tarafından sarılmazsa, hastalıklarımız müzminleşir, yaralarımız da kangren hâlini alır. İlmî, içtimâî, idârî dertlerimiz mutlaka teşhis edilmeli, maddî-mânevî bütün problemlerimiz çözüme alınmalı ki, mevcudiyetimizi kemiren, varlığımızı temelinden sarsan ve bizi her gün daha fecî çukurlara sürükleyen sıkıntılara maruz kalmayalım"* diyordu.

Bediüzzaman'a göre, bugün olduğu gibi o gün de, bütün fenalıkların membaı cehâlet, fakr u zarûret ve iftiraktı. Evet içtimâî sıkıntılarımızın en birinci

sebebi, millî sefâletlerimizin en önemli sâiki cehâlettir. Allah bilmeme, Peygamber tanımama dine karşı lâkayd kalma, maddî-manevî tarihî dinamiklerimizi görmeme manâsına gelen cehâlet, hiç şüphesiz o gün-bugün başımızın en büyük belasıdır. Ve Bediüzzaman da, bütün hayatını bu öldürücü mikropla savaşa vakfetmiştir. Ona göre kitleler ilimle, irfanla aydınlatılmadıkça, toplum sistemli düşünmeye alıştırılmadıkça ve yanlış sapık düşünce akımlarının önü alınmadıkça milletimiz için kurtuluş ümidi besleme abestir. Evet, o cehâlet yüzünden değil midir ki; kâinât Kur'ân'dan, Kur'ân da kâinâttan koparıldı.. koparıldı ve biri varlığın sırlarını bilmeyen, eşya ve hâdiselere kapalı, bağnaz rûhların hayâl zindanlarında yetim kaldı; diğeri de her şeyi maddede arayan ve manâya karşı bütün bütün kör, mük'ab cahillerin elinde bir kaos hâlini aldı. Yine bu cehâlet sebebiyle değil midir ki; bu mübarek dünya, en münbit ovaları, en feyyaz obaları ve en bereketli ırmaklarına rağmen zarûret ve sefâletlerin pençesinde inim inim inlemekte ve eski kapıkullarına dilencilik etmekte.

Bu korkunç cehâlet ve zarûret yüzünden değil midir ki; ülkenin dört bir yanında, toprağın altında sessiz sessiz yatan onca kıymettar madenlerimiz, haddi-hesabı bilinmeyen yeraltı, yerüstü zenginliklerimiz başkalarının hazinelerine akarken, biz, perişan, derbeder ve korkunç bir borç şoku altında iki büklümüz.

Evet, yıllardan beri milletimizi zebun eden bu bela yüzündendir ki, bîçâre işçi ve köylümüz, sürekli didinip durdukları, yıpranıp ezildikleri hâlde emeklerinin karşılığını tam olarak elde edememekte, elde ettiklerinin de bereketini bulamamakta, mutlu olamamakta ve taksit taksit kahrolup gitmektedir.

Yine bu cehâlet ve cehâlet kaynaklı tefrika sebebiyledir ki; cihanın dört bir yanında bizimle alâkalı bir dünyada *"tegallübler, esaretler, tahakkümler, mezelletler, türlü iptilalar, türlü türlü illetler"* yaşandığı, hatta kan gövdeyi götürdüğü, ırzlar çiğnenip namuslar pâyimâl olduğu, dünya dengesizlikler ağında bir oraya, bir buraya kayıp durduğu hâlde, bir türlü tefrikadan sıyrılıp bu fecayie, bu fezâyie "dur" diyemiyor; İslâm âleminin her gün daha korkunç, daha vahim uçurumlara yuvarlanması karşısında onun sıkıntılarına çare olamıyor, vahdet rûhuyla gerilemiyor ve çağımızla hesaplaşamıyoruz.

Biz milletçe, bu kahredici hastalıklar ağında kıvranırken, Batının sûrî ve maddî terakkisi karşısında bir kısım kamaşan gözler, bulanan bakışlar ve dönen başlar dimağlarını müsbet fenlerle, gönüllerini dinî hakîkatlerle donatıp,

maddî-manevî zenginliklere ereceklerine bütün bütün rûhsuz ve köksüz davranarak, millî ve dinî en hayatî dinamiklerimizi görmemezlikten gelerek, kör bir taklit ve şablonculukla, kitleleri millî seciyeden tecrid, tarih şuurundan mahrum, ahlâk ve faziletten de yoksun bıraktılar. Bence, milleti kurtarma mülâhazasıyla sapılan bu ikinci yol ve gerçekleştirilen bu ikinci hareket daha zararlı oldu ve toplumun rûhunda onulmaz yaralar açtı.

Birinci durum itibariyle insanımız, seneler ve seneler boyu boğucu bir kâbus altında kıvranıp durmasına karşılık, ikinci hâl itibariyle de millî faziletlerimiz, rûhî necâbetimiz, cihanpesendâne aksiyonumuz yıkılıp gitmiştir.

Bediüzzaman, bu her iki cephenin de yanlış muâlecelerine ve bu yanlış muâlecelerin meydana getirdiği toplum çapındaki komplikasyonları göğüslemiş, asırlık yaralarımıza neşter vurmuş ve bu cerîhaların sebebiyet verdiği felâketleri teşrih ve teşhis edip çarelerini göstermek, ülke ve insanımızı yıkılıp gitmekten kurtarmak için tâ bidâyet-i hayatından, Urfa'da Mevlâsına kavuşacağı âna kadar, hep yürekten ve samîmi, hep tok sesli ve tok sözlü bir vatan evlâdı olarak, ülkesine vefâ hisleriyle dopdolu olarak hep aynı şeyleri söylemiş, aynı ölçüde dertlerimizin üzerine yürümüş ve tedavi adına aynı şeyleri takdim etmiştir. Toplumun kafasına birtakım yeni düşünceleri yerleştirmek ne kadar zor ise, seneler ve seneler boyu, onların dem ve damarlarına işlemiş anlayışları, telâkkileri, geçmişten tevarüs edilen -yanlış veya doğru- âdet ve an'aneleri söküp atmak da o kadar çetin ve o kadar zordu. Dünden bugüne yığınlar, her zaman -yararlı veya zararlı- bu kabil metrûkâtın te'sirinde kalmış, ferdî ve içtimâî hayatlarını böyle bir teessür atmosferi içinde örgülemiş; alışılagelen şeylere uymayan ve umûmi hissi okşamayan hususlara karşı da nefret duymuş ve onlardan uzak kalmaya çalışmıştır. Bu his, bu duyuş ve kabullenişler bazen yanlış da olabilir. Eğer bu yanlış düşünce ve kanaatler kitleler tarafından hüsn-ü kabul görmüş, yaşana yaşana toplumun her kesimine mâlolmuş, hayatın her yanında dal-budak salarak kökleşmiş, güç kazanmış ise, bütün bu yanlış kanaatlerin yıkılması, toplum çapındaki inhirafların giderilmesi, varsa küflü kanaatlerin temizlenip, düşünce ve vicdanların iyiden iyiye tahliye ve tahliyelerden (fena şeylerden arındırılıp iyi şeylerle donatılma) geçirilmesi lâzımdır ki, milletçe geleceğe yürünebilsin.

İşte Bediüzzaman, gençlik günlerinden itibaren hep bu duygu ve bu düşünce içinde oldu. O bu mevzuda, en küçük bir hakîkati dahi gizlemeyi ülkesine ve insanına vefasızlık saydı; milleti felâkete sürükleyen yanlış düşünce ve yanlış kararlar karşısında, kollarını makas gibi açtı ve âvâzı çıktığı kadar "burası çıkmaz sokak" diye haykırdı. Onun fıtratı yanlış ve dinî değerlere ters şeyler

karşısında fevkalâde müteheyyiç, ufku âlî ve himmeti de olabildiğince "ulülazmâne" idi. Koskoca bir milletin mahv u izmihlâline göz yumup lâkayd kalmak bu aslan yürekli insanın tabiatına zıttı. O, milletçe kusurlarımızı ve felâket sebeplerimizi, hem de en derin en gizli noktalarına kadar açarak, millete kendini sorgulama yollarını gösterdi.. sık sık ona inkıraz sebeplerini hatırlattı ve kurtuluş reçeteleri sundu.. sundu ve en acı hakîkatleri hiç tereddüt etmeden haykırdı.. yanlış kanaatlerin, küflü düşüncelerin, küfür ve ilhâdın üzerine at sürdü... ve bütün hayatı boyunca, hakîkat nurlarının inkişâfına mâni bütün engellere karşı sürekli mücadele etti.

Hiç kimsenin dînî hakîkatler adına bir şey söylemeye cesaret edemediği en kâbuslu dönemlerde o, uyutulmak istenen yığınlara teyakkuzlar çekti.. cehâlet, fakr u zarûret ve iftirâka karşı savaş ilân etti.. toplumu saran çeşit çeşit vehimleri temelinden sarstı.. ateizm ve inkâr-ı ulûhiyete karşı bir sath-ı mücadele oluşturduğu gibi, bâtıl ve hurafeleri de kendi çıkmazları içinde boğdu. Her zaman, şâyân-ı hayret bir medenî cesaretle asırlık dertlerimizi teşrih etti ve tedâvi yollarını gösterdi. Araplar: *"En son ilaç dağlamadır"* derler. O, bir-iki asırlık riya; gösteriş ve âlâyiş üzerine âdetâ bir kızgın demir bastı; saray ricâlinden doğudaki aşîret reislerine, meşîhâttan askerî erkâna kadar herkesin rûhunda ma'kes bulacak çok yeni şeyler söyledi.. söyledi ve her kesimiyle milletin dikkatini kendi üzerine çekti. O tabiatı icabı hep bu türlü şeylere karşı olsa da, yapılan şeyin tabiatının gereği böyle olmuştu.

O, hemen her kesime, cihad için kınından sıyrılacak kılıçtan evvel, fikir ve rûhlarımıza vurulan zincirlerin kırılması lâzım geldiğini ihtar etti.. ve bir *"ba'sü ba'del mevt"* müjdesiyle, genç nesillere İslâmî düşünceye giden yolları gösterdi. O, coğrafî olarak ülkenin bölünmesinden, parçalanmasından, küçülmesinden korkuyor ve titriyordu ama, daha çok bu tür tersliklere sebebiyet verecek olan fikirlerin daralmasından, rûhların sefilleşmesinden, Batı taklitçiliğinden ve şablonculuktan ürperiyordu.

Bediüzzaman, "hep okuma, düşünme, çalışma" diyor ve millet fertlerini mütekabil yalnızlıktan kurtarmak, mükemmel bir toplum ve ma'mur bir millet hâline getirmek için durmadan çırpınıyordu. Ülke ve insanımızı böyle bir zirveye taşımak için de sürekli *"maârif"* diyor, tâlim ve terbiyeden dem vuruyordu. Her tarafta neşr-i maârif ve her şekilde tâlim ve terbiye.. mescidler, medreseler, kışlalar, sokaklar, parklar, hatta hapishaneler bile bu eğitim seferberliğine katılmalıydı ona göre... Ancak maârif sayesinde, aklî ve mantıkî vahdet gerçekleşebilirdi. Önce, dimağ dimağa birleşip bütünleşemeyenler, bir yolda uzun zaman, beraberliklerini sürdüremezler. Evvelâ vicdanlar

birleşmelidir ki, daha sonra gönüller ve eller de birleşebilsin. Böyle bir birleşmenin yolu da, hayatın, dinî disiplinlere göre ele alınmasına, Kitap, Sünnet ve selef-i sâlihînin sâfiyâne içtihadları mahfuz, zamanla mukayyed şeylerin çağın idrâkine göre yorumlanmasına vâbestedir.

Evet, insanımız, bu asır ve bu asrın vâridât, manâ ve yorumuyla mutlaka tanışmalı, barışmalı ve uzlaşmalıydı. Dünya başını almış bir yerlere giderken, kendi dar kabuğumuza çekilip, inzivâya dalmak bizi öldürürdü. Bugünü yaşamak isteyenler mutlaka, hayatın çağlayanlarıyla, kendi irade sa'y ve gayretleri arasındaki âhengi, uyumu ve desteği yakalama mecburiyetindedirler. Aksine, kâinâttaki umûmî cereyana karşı direnmeleri mahvolup gitmelerini netice verir.

Eğer Bediüzzaman, soluk soluğa ülkenin dört bir yanına mesajlarını sunduğu zaman, onu anlayacak birkaç yüz aydın, düşüncelerinde ona destek olabilseydi, ihtimal bugün en zengin ülkelerden daha zengin, en medenî milletlerden daha medenî hâle gelmiş ve daha sonraları karşımıza çıkan her engeli aşabilecek güce ulaşarak, şimdilerde girilmiş gibi görülen o yola, tâ asrın başında girmiş ve bugünkü problemlerin pek çoğuyla karşılaşmamış olacaktık.. yine de her şeye rağmen ümitvârız. Milletimizin, bütün bütün manâ köklerinin kuruduğunu iddia edenlerin gaflet ve zühûllerine inanırım.. gerçi başka milletler gibi biz de düştük; bunu inkâr etmemize imkân yok. Ne var ki, doğrulup kendimize gelemeyeceğimizi de kimse iddia edemez. Şimdilerde, milletçe, eski rahat düşkünlüğü yerinde intibah nurları parıldıyor.. harem hisleriyle titrek rûhlarımızda taptaze bir canlılık ve bir dirilme sıcaklığı var... Bu gelişmeleri, masmavi bahar günlerinin takip edeceği kuşkusuz. Ancak, dolaşıp yamaçlarımızda seccade serecek Hızır'lar ve korkmadan enginlere yelken açacak İlyas'lar bekliyoruz. Bu konuda Bediüzzaman önemli bir işârettir...

"Dehâ için intihap yoktur" derler; yani dehâ sahibi *"şunu yapmayayım"* demez; "şunu yapmak yararlı, şu da zararlı" diyerek, bir şeyin yapılacağına veya terkedileceğine hüküm vermez. O, İlâhî bir mevhibe, ledünnî bir sâika ve şâika ile, çevresinin en derin, en şümûllü ve zâhirî, bâtınî, rûhî, içtimâî ihtiyaçlarını kucaklayacak çok üniteli bir güç kaynağı gibi pek çok şeyi omuzlayabilecek kuvvetleri rûhunda toplamış bir fıtrat harikasıdır. Bediüzzaman ve onun arkada bıraktığı eserlerini tetkik edenler onda dehânın bütün hususlarının var olduğunu görürler. O, gençlik döneminden, mahkemelerden, çevresine sunduğu ilk dehâ solukları sayılan eserlerinden, zindanlar ve sürgünlerle geçen çileli bir hayat içinde inkişâf edip gelişen olgunluk dönemi kitaplarına kadar hep o seviyeler üstü seviyesini korumuş ve

her zaman dâhiyâne konuşmuştur.

Mesnevî onun ilk eserlerindendir. Bu kitapta birer rüşeym, birer katre, birer tomurcuk hâlinde kendini gösteren onun altın düşüncelerinden her damla, her yaprak, her filiz, ileride birer ırmak olmuş çağlamış, birer gül bahçesi gibi tüllenip çevresine kokular salmış, birer orman gibi mehip mehip uğuldamış, dostlarının, mü'minâne, mütefekkirâne, şâirâne hislerini gıdıklamış ve onları coşturmuş; düşmanlarının da rûhlarına korkular ve velveleler salmıştır.

İşte onun ilk dönemden itibaren gönül gözlerimize renk renk, çizgi çizgi çalıp geçtiği manâlar ve duygularımıza diriliş üfleyip rûhlarımızı coşturduğu nağmelerden bazı soluklar! Deryâdan damla, güneşten zerre, varlıktan sönük bir çizgi, hissedip söyleyememe, duyup değerlendirememe, dalga kıranlarıma çarpıp kırıldıktan sonraki halleriyle birkaç damla:

Bütün İslâm müfekkirleri gibi Bediüzzaman'a göre de, dünyada en büyük hakîkat imân ve tevhid hakîkatidir. Onun düşünce ikliminde varlık, atomlardan en büyük sistemlere kadar tevhid gerçeğini işleyen bir mekik ve her yanda O'na âit manâları, nakış nakış bir dantelâ gibi ören, örgüleyen bir ibrişim ve bir tığ gibidir. Bu hakîkatin, İlâhî maksadı kucaklayıcı mahiyette duyulup hissedilmesi ve en küçük teferruâtına kadar sezilip marifet hesabına yorumlanması hakikî tevhidin tezahürü; yakîne ulaştıracak tafsile girilemeden icmâlde kalınışı da avamca bir vahdet anlayışı.. evet "Arkadaş! Tevhid iki çeşittir: Biri âmice tevhiddir ki; 'Allah'ın şerîki yoktur ve bu kâinât O'nun mülküdür' şeklinde inanılır ve ifade edilir. Bu kısımdaki tevhid erbâbının, fikren gaflet ve dalâlete düşmelerinden korkulmalıdır.

İkincisi hakîki tevhiddir ki, "Allah birdir.. mülk O'nundur, vücut da her şey de" şeklindedir.. ve böyle imân eden kimseler sarsılmaz bir itikada sahiptirler. Bunlar, her şeyin üzerinde Cenab-ı Hakk'ın sikkesini görür ve her şeyin alnında O'nun mührünü okurlar."

Bu hususlar, daha sonraları, Yirmiikinci Söz'ün İkinci Makamı'nda teferruatlandırılmış ve her seviyedeki insana yeterli bir tevhid dersi kalıbına ifrağ edilmiştir.

Bediüzzaman'ın ısrarla üzerinde durduğu konulardan biri de, imânın, varlık ve insan mahiyetinin gerçek buudlarını ortaya koyan bir menşûr olduğu şeklindedir. Ona göre; kâinât imân sayesinde okunan bir kitap, temâşâ edilen bir meşher, insan da bir fihrist bir ilânnâme hâline gelmiştir. Evet *"İman nûruyla bu âlem terakkî eder ve bir 'hikmet-i samedâniye kitabı' nâmını alır. Bu sayede insan, zelil, fakir ve aciz hayvanlar seviyesinde kalmaktan*

kurtulur; zaafının kuvvetiyle, aczinin kudretiyle, ubûdiyetinin şevketiyle, kalbinin şualarıyla, aklının haşmet-i imâniyesiyle hilâfet ve hâkimiyetin zirvesine yükselir. Hatta, acz, fakr, ihtiyaç bir manâda onun sukûtuna sebep iken, onun suûd ve yükselmesine vesile olurlar."

Bu mevzu da yine, inkişâf dönemi itibariyle, Nur Risâleleri'nden, Yirmiüçüncü Söz'ün Bir ve İkinci Nokta'larında tafsil edilerek her seviyedeki insanın ses ve soluğu olmuşlardır.

Yine Bediüzzaman'a göre; imân gerçeğinin birbirinden ayrı gibi görünen bütün meseleleri, farklı zâviyelerden farklı duyulup; farklı hissedilse de, aslında birbiriyle sımsıkı irtibatlı ve bir vâhidin değişik yüzlerinden ibarettir. Evet, *"Arkadaş! Ulûhiyet, risâlet, âhiret ve kâinât arasında bir telâzum ve birbirini gerektirme vardır. Bunlardan birinin vücûd ve sübûtu, ötekinin de vücûd ve sübûtunu iltizam eder. Birisine imân, ötekisine de imânı icap ettirir."* Risale-i Nûr'un gelişme döneminde, Onbirinci Şuâ'nın Dokuzuncu Meselesi, imân rükünleri arasındaki bu telâzumu ifade etmesi bakımından fevkâlade orijinaldir...

Bediüzzaman'ın enfes tesbîtlerinden biri de; kalbî ve rûhî hayata yelken açamamış kimselerin, aklî ve felsefî meselelerle iştigal etmesinin, hem bir hastalık emaresi, hem de hastalık yapan bir virüs olduğu gerçeğidir. *"Arkadaş! Kalp ile rûhun hastalığı nisbetinde felsefe ilimlerine meyl ü muhabbet ziyade olur. O hastalık da, ulûm-u akliyeye tevağğul etmek nisbetindedir. Demek ki, mânevî hastalıklar insanları aklî ilimlere sevketmekte.. ve akliyat ile iştigal edenler de emrâz-ı kalbiyeye müptelâ olmaktadır."* Nur külliyâtından Otuzuncu Söz ve Lemeât enteresan bir üslupla bu muvâzeneleri ortaya koyar...

İşte, Üstad'dan bir orijinal tesbît daha! Sebeplere riâyet bir sorumluluk olsa da, onlara te'sir-i hakiki vermek apaçık bir dalâlet ve inhiraf, onlara riâyet etmenin yanında neticeyi Allah'tan bilmekse bir istikamettir. *"Arkadaş! İnsan esbâb ve şerâiti kucağına alıp ona yapışırsa, zillet ve hakarete ma'ruz kalır. Meselâ; kelp, hayvanlar arasında birkaç sıfat-ı hasene ile muttasıftır ve onlarla iştihar etmiştir. Hatta onun sadâkat ve vefadârlığı darb-ı mesel olmuştur. O, bu güzel evsâfına binâen insanlar arasında mübarek bir hayvan kabul edilmesi gerekirken maalesef mübârekiyet şöyle dursun 'necisü'l-ayn' addedilmiştir. Tavuk, inek, kedi gibi hayvanlarda ise, insanların onlara ettikleri ihsanlara karşı şükran hisleri olmadığı halde, insanlarca azîz ve mübarek sayılmışlardır. Evet, kelpte hırs marazı fazla olduğundan zâhirî sebeplere öyle bir ihtimam ile yapışır ki, bu onun, Mün'im-i Hakîkî'den bütün*

bütün gafil olduğunu gösterir. Evet kelp, vasıtayı müessir bilerek, Mün'im-i Hakîkî'ye karşı gafletine ceza olarak 'necis' hükmünü almıştır ki, tâhir olsun. Zira hükümler, hadler günahlara keffâret olmak için vaz'edilmişlerdir.. ve kelp insanlar arasında tahkir damgasını gafletine keffâret olarak yemiştir. Öteki hayvanlar ise, vesâiti bilmiyorlar ve esbâba da o kadar kıymet vermiyorlar. Meselâ; kedi, seni sever, tazarru eder; ihsânını alıncaya kadar.. aldıktan sonra, sanki aranızda hiçbir muârefe olmamış gibi bir tavra girer.. evet, onun ancak Mün'im-i Hakîkî'ye şükran hissi vardır; çünkü fıtratı Sâni'i bilir.. ve şuuru olsun olmasın, lisân-ı hâliyle ibadetini eda eder. Evet, kedinin mırmırları 'Yâ Râhîm! Yâ Râhîm! Yâ Râhîm'dir.

Yirmidördüncü Söz'ün Birinci Dalı bu gerçeği daha değişik bir zâviyeden ele alarak ayrı bir letâfetle, duygu ve düşüncelerimize çok enfes mülâhazalar sunar.

Üstâd'ın titizlikle üzerinde durduğu konulardan biri de "sünnet-i seniyye" yörüngeli yaşamaktır. Bütün ehl-i sünnet ve'l-cemaat ulemâsı gibi o da, ısrarla, Peygamberin yanılmayan, yanıltmayan bir rehber, sünnetin de dünya ve ukbâ saadetine ulaştıran biricik yol olduğunu hatırlatır ve bizleri sünnetle bütünleşmeye çağırır.

Evet, peygamber rehberliğine iktiran etmeyen hayat yolculuğu, daha çok bir girdap etrafında dönmeye benzer ki, zâhiren yüzme ve mesafe alma gibi görünse de, gerçekte bir ölüm çukuruna doğru kaymaktan başka bir şey değildir. *"Arkadaş! Vesvese ve evham zulmetleri içinde yürürken, Resûl-ü Ekrem Sallallâhü aleyhi ve sellem'in sünnetlerini birer yıldız, birer lâmba vazifesi gördüklerini müşâhede ettim. Her sünnet veya her hadd-i şer'î, o zulmetli dalâlet yollarında bir güneş gibi parlıyordu. O yollarda insan, zerre kadar o sünnetlerden inhiraf etse, şeytanlara mel'ab, evhama merkeb, ehvâl ve korkulara ma'rez ve dağlar kadar ağır yüklere matıyye olacaktır. Ve kezâ, o sünnetleri semâdan tedellî ve tenezzül eden ipler gibi gördüm ki, onlara temessük eden yükselir ve saadetlere nâil olur, muhâlefet edip akla dayananlar ise, uzun kulelerle semâya yükselme hamâkatinde bulunan Firavun gibi bir Firavun olur."* Bu konu da Nur Külliyâtı'nda sık sık hatırlatılır.. ve bilhassa, Onbirinci Lem'a'nın Üçüncü Nüktesi bu mevzua tahsis edilerek, sünnet yolunun Allah yolu olduğu vurgulanır.

Üstâd orijinal bir düşüncesini de, dünya ile münasebetlerimiz ve dünyaya bakış zâviyemiz açısından ortaya koyar ve dünyanın sevilmeyecek gibi bir nesne olmadığını, aksine onun sevilmesi lâzım geldiğini vurgular ve bu sevgiye

esas teşkil edecek olan hususları hatırlatır: *"Arkadaş dünyanın üç vechi vardır:*

Birincisi; âhirete bakar; çünkü onun mezrasıdır. İkincisi; esmâ-i ilâhiyeye bakar; zira onların mektep ve tezgahlarıdır. Üçüncüsü; kasden ve bizzat kendi kendine bakar ki; bu vechiyle insanların hevesâtına, keyiflerine ve bu fâni hayatın tekâlifine medar olur. Nûr-u îmân ile dünyanın ilk iki vechine bakmak, mânevî bir cennet gibidir. Üçüncü vechi ise, onun fenâ yüzüdür ki, ehemmiyetli bir kıymeti yoktur."

Bu mevzu ile alâkalı ayrı bir yaklaşım da, birkaç sahife sonra şu ifadelerle bizi selâmlar: *"Şu dünya hayatının fâideleri pek çoktur. O fâidelerden hayat sahibine -tasarruf ve hizmeti nisbetinde- bir hisse ayrıldıktan sonra, bâki kalan gayeler, semereler Fâtır-ı Hakîm'e râcîdir. Evet, insan ve insanın hayatı; esmâ-i ilâhiyenin tecelliyâtına bir tarla, cennet de rahmet-i ilâhiye envâının cilvelerine birer meşher ve hayat-ı uhreviyenin harika ve gayr-i mütenâhi semereleri için bir fidanlıktır. Demek ki insan bir sefine kaptanı gibi, sefinenin pek çok fâidelerinden, onun alâka ve hizmeti nisbetinde kendine verilir; bâki kalan kısmı ise Sultan'a âittir."*

Ve Üstâd'dan ayrı bir tesbît.. insanları, olduğundan fazla büyük görüp büyük kabul etmek, hem bir zulüm, hem de putperestlik istikametinde atılmış bir adımdır. Böyle bir ilk adımı atan insan, bazı durumlarda geriye dönemeyebilir de. Evet, *"İnsanların en büyük zulümlerinden biri de, büyük bir cemaatin mesâisine terettüp eden bir hasenâtı netice veren semerâtı, bir şahsa isnad ve ona mâletmektir. Böyle bir zulümde, aynı zamanda bir şirk-i hafî vardır. Çünkü bir cemaatin cüz'î ihtiyâriyle kesbettiği mahsulâtı bir şahsa isnad etmek, o şahsın îcâd derecesinde, hârikulâde bir kuvvete malik olduğunu iddia etmek gibidir.*

Eski Yunânîler ve diğer Vesenîlerin âliheleri, işte böyle zâlimâne bir tasavvurât-ı şeytâniyenin mahsulüdür."

... Ve farklı bir tesbît daha.. kâfirlerin Müslümanlara düşmanlığı küfrün gereği ve kökü gidip tâ tarih öncesi dönemlere dayanmaktadır. Bu itibarla da onları memnun etmek ve hele onlardan yararlanmak kat'iyen mümkün değildir. Evet, *"Kâfirlerin, Müslümanlara ve ehl-i Kur'ân'a düşman olmaları küfrün iktizâsındandır. Zîrâ küfür, îmâna zıttır. Maahazâ Kur'ân, kâfirleri de, onların âbâ u ecdatlarını da îdâm-ı ebedî ile mahkum etmiştir. Binaenaleyh, Müslümanlar ile ülfet ve muhabbetleri mümkün olmayan kâfirlere muhabbet boşunadır. Evet, onlara olan muhabbet karşılıksızdır ve onlardan meded de*

beklenmez."

Sonra değişik bahislerde şu mütâlâalara yer verilir: Îman sırlı bir güç kaynağıdır. Bu kaynağı elinde bulunduran dünyaları peyleyebilir.. ve îmânıyla gerçekleştirdiği intisâbı sayesinde, her şeyi teshir edebilir. Evet, *"Allah'a abd ve hizmetkâr olana her şey hizmetkâr olur. Bu da, her şeyin Allah'ın mülkü ve mâlı olduğunu iz'anla tahakkuk eder. Evet, Kudret, insanı çok dairelerle alâkalı bir vaziyette yaratmıştır.. ve en küçük, en hakir bir dairede onun eli yetişebilecek kadar ona bir ihtiyar ve bir iktidar vermiştir. Bu itibarla, ferşten arşa, ezelden ebede kadar pek çok dairelerle alâkalı işlerde insana düşen sadece ve sadece duâdır."*

Evet, *"De ki, duânız olmazsa ne ehemmiyetiniz var"* meâlindeki âyet-i kerîme, bu hakîkati tenvir ve ispata kâfidir. Öyle ise, çocuk, eli yetişemediği bir şeyi peder ve vâlidesinden istediği gibi, kul da, acz u fakriyle Rabbine iltica edip her şeyi O'ndan istemelidir. *Yirmiüçüncü Söz*'ün Dört ve Beşinci Nokta'ları bu meseleyi daha rengin bir televvünle gözler önüne serer.

Hazret-i Rûh-u Seyyidi'l-Enâm, varlığın esası, özü ve mâyesi mesâbesindedir. Kâinâtta O'nun nûr-u hakîkatinden hâlî bir nokta yok gibidir. Tıpkı bir ağaç ve bir filizin bünyesinde, çekirdekteki rûh ve manânın bulunması gibi, O da, nûrunun varlığa esas teşkil etmesi açısından Hazreti Evvel ve Âhir'in bir mir'ât-i mücellâsıdır. Evet *"Şu görülen büyük âleme, büyük bir kitap nazariyle bakılacak olursa, Nûr-u Muhammedî sallallahü aleyhi ve sellem o kitabın Kâtibi'nin kaleminin mürekkebidir. Eğer o âlem-i kebir bir şecere tahayyül edilecek olsa, dünya mücessem bir zîhayat farz edilse, o nur onun aklı olur.. eğer pek güzel, şâşaalı bir cennet bahçesi tahayyül edilse, Nûr-u Muhammedî onun andelîbi olur.. şayet pek büyük bir saray farz edilse, Nûr-u Muhammedî, o Sultan-ı Ezel'in, makarr-ı saltanat ve haşmeti ve tecelliyat-ı cemâliyesiyle âsâr-ı san'atını hâvi olan o yüksek saraya nâzır, münâdi ve teşrifatçı olur."*

Otuzbirinci Söz'ün Üçüncü Esas'ı ve Onuncu Söz'ün İkinci Zeyl'i bu enfes mevzuu ayrı bir derinlik ve zenginlikle gönül gözlerimizin önüne serer.

Hazret-i Üstad'a göre tabiat ve insanın mahiyeti, hem aldatan birer put, hem de san'atkârlarını ve sonsuz hakîkati gösteren sırlı birer menşurdur. Evet, rûhen hazırlıklı ve bakış zâviyesini yakalayabilmiş kimseler için, hem nakış nakış tabiat hem de bir billûr prizma olan insan yanıltmayan birer kitap, talâkatli birer hatip ve eşyanın perde arkasını aydınlatan birer ışık kaynağıdırlar. Üstad bu mülâhazasını: *"Benim otuz seneden beri iki tağutla mücadelem var: Biri*

insan, diğeri de âlemdir. Biri ene, diğeri de tabiattır. Birinci tağutu, gayr-i kasdî, gölgevârî bir âyine gibi gördüm. Bu tağutu, kasden ve bizzat ehemmiyet verip nazara alanlar, Nemrud ve Firavun olurlar. İkinci tağut ise, onu İlâhî bir san'at ve rahmânî bir sıbğa şeklinde gördüm. Ancak bu İlâhî san'ata, gaflet nazariyle bakıldığında tabiat zannedebilir ve maddiyûnca âdetâ bir ilâh olur. Maahazâ, o tabiat zannedilen şey İlâhî bir san'attır. Cenâb-ı Hakk'a hamd ve şükürler olsun ki, Kurân'ın feyziyle, mezkûr mücadelem her iki tağutun ölümü ve her iki sanemin kırılmasiyle netice buldu" sözleriyle bir zafer neşîdesi şeklinde dile getirir ki, Nurlar'ın tekamül dönemi itibariyle Otuzuncu Söz'ün Birinci Maksad'ı ayrı bir enginlik ve zenginlikle yaklaşır bu sırlı mevzua.. ve yine, Külliyat'tan Yirmiüçüncü Lem'a, hem de her seviyedeki insanın anlayabileceği bir dille zîr ü zeber eder tabiatperestlik düşüncesini...

Üstad'ın düşünce dünyasında günahlar küfrün keşif kolları gibi resmedilirler. Onların sık sık görüldükleri yerlerde düşünce fiska yelken açar ve imân hep tehlikelerle burun burunadır. Evet, *"Mâsiyetin mahiyetinde, bilhassa devam ederse küfür tohumu saklıdır; zira masiyete devam eden ülfet peyda eder. Sonra da ona aşık ve mübtelâ olur. Nihayet terkine imkân bulamayacak hâle gelir. Derken, o masiyetin ikaba mûcib olmadığını temenniye başlar.. ve sonunda gerek ikabı ve gerek dârü'l-ikabı inkâra sebep olur."* Gelişme dönemi eserlerinden İkinci Lem'a'nın Birinci Nüktesi, günahların küfür yolunda birer ağ durumunda olduklarını ifade bakımından sahasında orijinal bir eserdir.

Kur'ân'la iştigal, bu aydınlık düşüncenin vazgeçilmez bir tutkusudur. *İşârâtü'l-İ'câz'dan Mesnevî'ye, Mesnevî'den değişik Sözler ve hususiyle Yirmibeşinci Söz*'e uzanan çizgide, o hemen her zaman Kur'ân soluklamış, çok yeni ve orijinal yorumlarla, sık sık onun büyülü derinliklerini gözler önüne sermiş ve ona susamış gönüllerle, lâhûtun beşer idraki seviyesine tenezzülü ve nâsutun rahmetleşme ufku sayacağımız ledünnî çiy noktasına tereffuunu aksettiren altın düşüncelerle coşturmuştur sinelerimizi:

- "Kurân'ın okunuşunda yüksek bir selâset vardır ki, lisana hiç ağır gelmez.
- Fevkalâde bir selâmet vardır ki, lafzen ve ma'nen her türlü hatadan sâlimdir.
- Âyetler arasında öyle bir tesânüd vardır ki, kârgir binalar gibi birbirine dayanır ve Kur'ânî yapıyı sarsılmaktan vikâye eder.
- Parçalar arasında öylesine bir tenâsüb, tecâvüb ve teâvün vardır ki, âyetler birbirini destekler, birbirinin vuzuhuna yardım ve istîzâhına cevap

verir:

- Parça parça ve ayrı ayrı zamanlarda nazil olduğu halde, parçalar arasındaki sımsıkı münasebetten ötürü sanki bir defada nazil olmuş gibidir.
- Ayrı ayrı ve birbirinden farklı suallere cevap olduğu halde, kemâl-i intizamından, tek bir hâdise münasebetiyle inmiş ve tek bir suale cevapmış gibi bir vahdet gösterir.
- *"Tenezzülât-ı İlâhiye"* tabir edilen, muhatapların anlayışlarına göre münasip bir üslûp üzere nazil olmuştur.
- Değişik zaman ve mekânlarda yaşayan insanlara tevcih-i kelâm ettiği halde, sühûlet-i beyânından ötürü, bir tek muhataba konuşuyor gibidir.
- Kur'ân, irşad gayeli olduğu için tekrarları tahkik ve takrir ifade eder. Maahâza, bu tekrarlar zevke kat'iyen hâlel vermezler; hatta tekerrür ettikçe misk gibi kokar.
- Kur'ân kalplere kût ve gıda, rûhlara da saadettir. Gıdanın tekrarı kuvveti artırır.. ve tekerrür etmekle daha me'lûf ve me'nûs hâle geldiğinden lezzeti daha da artar."

Yirmibeşinci Söz'de harika bir sihre ulaşan bu tahlil buradaki icmalin bir tafsîli, buradaki damlanın deryası ve buradaki fidelerin ormanlığı gibidir. Ayrıca, Mesnevî'deki bu kısa hatırlatmadan sonra birkaç sahife henüz geçip geçmemiştir ki, yine Kur'ân'a âit çok enfes bir mevzu kapı aralığından bizlere şunları fısıldar geçer:

"İ'lem Eyyühel-Azîz! Kur'ân-ı Kerîm okunurken onu muhtelif şekillerde dinleyebilirsin:

1. Resûl-ü Ekrem aleyhissalâtü vesselâm, nübüvvet kürsüsüne çıkıp nev'-i beşere hitaben, Kurân'ın ayetlerini tebliğ ederken, O'nun kıraatini kalben ve hayâlen dinlemek için, kulağını o zamana gönderip O'nun fem-i mübarekinden çıkıyor gibi dinleyebilirsin.

2- Veya Cebrâil (as), Hazret-i Muhammed aleyhiselâtü vesselâm'a tebliğ ederken, her iki Hazret arasındaki tebliğ ve tebellüğ vaziyetini dinler gibi ol!

3- Veya *"Kâb-ı Kavseyn"* makamında, yetmişbin perde arkasında, Mütekellim-i Ezelî'nin, Resûl-ü Ekrem aleyhissalâtü vesselâmla olan konuşmasını dinler gibi hayâlî bir vaziyete gir!

Nurların değişik parçalarında ayrı birer vuzûh ve zenginlikle ele alınan; her biri ayrı bir kitaba mevzu teşkil edecek olan dünya kadar meselenin hem birer meşheri hem de birer fihristi gibidir Mesnevî-i Nûriye.

"Zühre" ünvanıyla ele alınıp, daha sonra olduğu gibi Nur Külliyâtı'nın içine taşınan notaların her biri ne önemli hakîkatleri icmal eder!

"Zerre" takvâ ve amel-i sâlihin ilk mini meşcereliği gibidir. Orada dünyevî duygularımız sorgulanır.. düşüncelerimize bir kere daha tevhid soluklatılır.. ve îmânın enginlikleri gösterilir.

"Şemme" bir tayf gibi dokunur gönüllere ve gözlerimizin önüne, ayetlerin derinlik ve zenginliğinin şiirle kabil-i kıyas olmadığını hatırlatır, geçer, insan uzuvlarının yaratılış gayeleri üzerinde durur.. ve gözlerine bir cilâ çalar, basîretin çapağı sayılan ülfeti siler-süpürür, götürür.

Onuncu Risale başlığı altında bizi, kaza-kader-atâ yamaçlarında dolaştırır, atlar, gönüllerimize ayetlerin fezlekelerindeki sırları duyurur. Arkadan hemen bir girizgâh bulur, günümüzün hakîkat yolcusuna, geçmişteki yollardan farklı olarak, onu Hakk'a ulaştıracak ayrı bir yol teklif eder. Teklif eder ve dikkatlerimizi acz u fakr ufkuna çevirir. İki adım ötede ayrı bir başlıkla, insanın diğer bütün canlılardan farklı yaratılışına dikkati çeker ve onun, topyekün varlığın fihristi olduğu gerçeğini hatırlatır geçer. Hemen ardından bakarsın, daha sonra Risale-i Nur Külliyatı'nda defaatle ele alınıp tahlil edilen duâlara döner, duâlara icabetin esrarlı kapılarını aralar ve gönüllerimizde münâcât arzularını coşturur. Bir aralık *"tahdis-i nîmet"* ve *"gurur"* mevzuundaki muvâzeneyi hatırlatır.. sonra yine Dördüncü Reşha başlığı altında Nur Risâleleri'nde mihver mevzuu sayılan Kurân'ın temel meseleleri ve makâsıd-ı esâsiyesi üzerinde durur.

"Şûle" başlığı ile ism-i zat olan lafz-ı celâlenin enginliklerinde dolaştırır bizleri ve ayrı bir marifet heyecanıyla hoplatır gönüllerimizi.

Hemen duâlarla alâkalı bir paragraf daha açar, birer fiilî duâ sayılan himmetlerle, şefaatlerle tanıştırır okuyucularını.. ve döner toprak unsurunun önemini verir nazara ve arzın âlemin kalbi olduğunu hatırlatır. Sonra da bu mülâhazalarını "Kul Rabbine en çok secdede yakındır" ile pekiştirir ve derinleştirir.

"Nokta" başlığı altında, risalelerinde sık sık üzerinde durduğu Zat-ı Ulûhiyet adına üç önemli küllî delile, âlem-i gayb ve şehadetin nokta-i iltisâkı ve berzahı sayılan vicdanı da ilave eder.. ve pek çok mütefekkirin fikrî ve rûhânî sülûklerinde üzerinde durdukları bir kapıyı da aralamış olur.

Evolüsyonun imkânsızlığını vurgular ve çok erken dönemde, çoklarına kapalı da olsa, mutasyonlarla bir yere varılamayacağını, nevîden nevîye

geçilemeyeceğini net bir dille ifade eder. Mutlak, mücmel fakat sağlam bir düşünce ve ifade yapısıyla "hayır" der çıkar işin içinden.

Risâle-i Nur'un diğer parçaları gibi Mesnevî-i Nûriye'yi de, Arapça baskıya hazırlayan müdakkik üstâd İhsân Kâsım Bey'in meşkûr hizmeti, bizim burada sunmaya çalıştığımız ölçüde yarım-yamalak takdimlerden vâreste ve sa'y-i mübeccelleri her türlü takdirin üstündedir.

Aslında, Üstad İhsân Kâsım Bey'in bu mübarek çalışmaları, bizim yaptığımız gibi sadece Külliyat'ın bir parçasına, hem de kuşbakışı değil de; ayrı ayrı Nûr'un her meselesi, Batı standartlarına göre birer doktora mevzuu olarak ele alınıp desteklenmeliydi.. bu, hem Nûr'un gerçek değerinin, akademisyenler seviyesinde bir kere daha ortaya çıkması, hem de İhsân Kâsım Bey'in gayretleri ölçüsünde bir çalışma olması bakımından oldukça önemliydi. Gerçi, şimdiye kadar bir hayli genç arkadaşımız, Nurlar etrafında doktora veya master seviyesinde oldukça yoğun çalışmalar yaptılar ama, bunların hiçbiri, O Kâmet-i Bâlâ'yı büyük eseriyle aksettirecek mahiyette değildi.

Bütün temennimiz, bu hususla alâkalı bir enstitü bünyesinde, böyle bir çalışmanın çok yakın bir zamanda gerçekleştirilmesidir.

Bu yazı, İhsân Kâsım'ın Bediüzzaman Said Nursî'nin aslı Arapça olan Mesnevi-i Nuriye adlı eserine yapmış olduğu tahkikli yeni baskıya yazılan takdim yazısıdır.
Bu yazı Fethullah Gülen'in, İhsan Kasım Salihi'nin tahkikini yaptığı Arapça 'Mesnevi-i Nuriye' isimli kitaba yazdığı takdim yazısıdır. Ayrıca Fasıldan Fasıla-2 isimli eserin 6. baskısında da yer almaktadır.

Beklenen Değişimin Adı

Beşerî sistemlerin hiçbirinin yenilik, değişim ve dönüşüm adına vaadettiği bir şey yoktur. İnsanlık kapitalizmi yakından tanıdı. Liberalizmi tanımak hiç de zor değil. Komünizm ve sosyalizm zaten sahneden silindi. Binaenaleyh yeni dünyaya bunlar ve benzeri sistemlerin vaadedecekleri hiçbir yenilik olamaz. Eğer dönüşümü, dolap beygirinin dönmesi şeklinde anlamıyorsak.. ve şayet dünya yeni bir değişim görecekse hiç şüphesiz bu Müslümanların eliyle gerçekleşecektir. Zaten insanlık bir hayli zamandan beri böyle mecburî istikamet diyebileceğimiz bir zemine doğru kaymaktadır. Müslümanların mazi ve istikbalini hazırlayan şartlar da yine bu istikamettedir.

Efendimiz (sav) bir hadis-i şeriflerinde 'ümmetimin üzerine bir zaman gelecek. Onlar bir vadide, Kur'ân bir vadide bulunacak' buyururlar. Bu dönem, ümmetin ve Kurân'ın gurbet yıllarıdır. Kur'ân onlarsız, onlar da Kur'ân'sız kaldıklarından gariptirler. Bu dönemde Kur'ân, dilinden anlaşılmayan bir kitaptır. Ümmet bağı kopmuş tesbih taneleri gibi dağınıktır. Çünkü, bu ümmet, onları birbirine bağlayan 'Urvetü'l-Vüska'dan mahrumdur. Evet, ümmet ve Kur'ân böyle bir gurbet yaşamıştır ve yaşamaktadır. Ne var ki şimdilerde, Kur'ân bulunduğu vadiden bize doğru yönelmiştir. Biz de bütün gücümüzle ona yönelme sath-ı mâilindeyiz. Hatta şu anda, o sağlam kulpa elimiz hafifçe tutunmuş gibi görünüyor. Zannediyorum bu kadarcık tutunma bile bizleri evc-i kemale çıkaracaktır. Dolayısıyla da denebilir ki, gurbet yılları artık bir manâda gerilerde kaldı. Ondan ayrılığın hasretli olması ölçüsünde buluşma da vuslat gecesi gibi sevindirici olacaktır. Zira bu kadar zaman Kur'ân'dan ve onun getirdiği nurlu mesajlardan uzak kaldıktan sonra, yeniden ona dönünce, onu çok taze, müşfik ve her derdimize derman olabilecek mahiyette bulacağız. Evet sanki geçici olarak ondan uzak kalmamız aşk ve iştiyakımızı daha bir artırarak bizi, onun azat kabul etmez köleleri haline getirdi. Böyle bir buluşmada biz Kur'ân'ı gökten yeni inmiş gibi cedid bulurken, Kur'ân da bizi herhalde öyle semâvî bulacaktır. İsterseniz Hz. Mesih'in şahs-ı manevî olarak gökten inmesini bu manâya da hamledebilirsiniz. Evet hem gökten masumlar ordusu, hem de Kur'ân yeniden inmiş gibidir. Bu iki yeni şey birbiriyle bütünleşince semâvî düşünceler sergilenecektir. Ve işte gerçek yenilik de budur! Herkesin hecelediği yenilik de bu olsa gerek.

Eski şeylerden sadece yamalı bohça olur; ama kat'iyen yeni bir şey olmaz. Beşer eskiden beri deneyip durduğu beşerî sistemlerden böylesine yamalı bir

bohça edinmektense, bir de her zaman yeni ve taze kalabilmiş İlâhî sisteme göz atması onun ufkunu açacak ve insanlığa yararlı olacaktır.

Beklenti Üzerine

Gurur ve çalım, insanın içine imânın girmesine manidir. İmanın girmesine mani böyle menfi bir tavır, elbette ki hizmet etmeye ve uzun süre kudsî bir hizmet içinde bulunmaya da manidir.

İslâm'a hizmette temsil keyfiyeti, Cenab-ı Hakk'ın lütuflarına bağlıdır. Siz çok kabiliyetli olabilirsiniz; ama Cenab-ı Hakk bu misyonu bir başkasına takdir buyurmuşsa, elinizden hiçbir şey gelmez.. Onun için ilmine, beyân gücüne veya bir başka meziyetine bakıp da beklenti içine girenler, hep aldanmışlardır.

Bu hususa bir misal olsun diye arz edeceğim: Bediüzzaman'ın döneminde çok güçlü âlimler, kâmiller vardı. O ise, şarkın yalçın kayaları arasından kalkıp İstanbul'a gelmiş ve Türkçe'yi de sonradan öğrenmiş biriydi. Ama Cenab-ı Hakk, belli bir misyonu ona yüklemiş ve o dönemdeki emsalinin çok üstünde ona hizmet etme imkânı bahşetmişti.

Zira Bediüzzaman, ihlasla, samimiyetle hizmet etmiş ve hayatının hiçbir döneminde iddia ve beklentiye girmemişti.

Belkıs'ın Firasetini Ölçmek İçin mi?

Zayıf veya kuvvetli, yorumlardan biri sayılabilir. Bence bunu daha farklı anlamak da mümkündür. Bir kere burada anlatılan şeyler o günün mantığı içinde mütalâa edilmelidir. Şimdi, âyette O'nun tahtını tanınmaz hale getirin bakalım tanıyabilecek mi, yoksa tanımayacak mı?' deniyor. Buradaki 'Hidayet' kelimesini mücerret bir 'tanıma' şeklinde anlamak doğru olmaz. Çünkü, siyak buna uygun değildir. Belki değişiklik yapılan taht, yeni bir taht mı yoksa eskisi mi? Bunu anlamak için Belkıs'ın firasetini ölçmüş olabilir. Ancak asıl mes'ele bu da değildir. Burada esas olan, şu olsa gerek: Bir putperest veya güneşe tapan bir kadın düşünün, böyle bir kadın kendine nasıl bir taht düzenler? Herhalde, tahtına güneş şekilleri yapar, mabutlarının timsallerini işler, yıldız ve ay şekilleriyle süsler vs.. İşte Süleyman (as) böyle bir taht üzerinde değişiklik yapar ve o tahtı hidayete hazırlayıcı şeylerle donatır. Zaten Kur'ân-ı Kerîm'de de Süleyman (as) o tahtta herhangi bir ziyadelik veya eksiklik yaptı denmiyor... Sadece 'Nekkiru leha arşeha' deniyor. Yani 'Tağyir edin, tanınmayacak hale getirin' diye emrediyor. Böyle olunca yapılacak iş nedir? Tahtı, Şeâir-i İslâmiye ile donatmaktır. Bu da putperestliğe âit alâmetleri, timsalleri ortadan kaldırmakla olur. Ondan sonra da bakalım tahtı görünce verilen mesajı alarak hidayete erecek mi, ermeyecek mi? Tabii, Belkıs tahtı görünce hidayete eriyor. Çünkü o da selim bir fıtrata sahiptir.

Evet oldukça zeki ve geniş fikirli bir kadın olan Belkıs daha tahtı görür görmez, taaccübünü saklayamamış, verilen mesajı hemen almış, putperestliğin bâtıl bir yol olduğunu kavramış ve tevhide yönelmiştir.

Şüphesiz o da bir insandı ve fıtratı da, kâinâttaki vahdaniyete âit mesajları alabilecek bir mahiyette idi. Ancak, Saba Melikesi, temiz fıtratı, zekası ve fikri, basiret ile de destekli olmasına rağmen, daha önce hidayete erememişti. Çünkü putperest bir kavim içinde neş'et ettiğinden, o toplumun bâtıl inançlarına göre yetiştirilmişti. Bu da onun daha önce karşılaştığı vahdaniyete âit mesajları değerlendirmesine mani olmuştu.

Benliği Terketme

Benliği ve benlik buudlu şeyleri terketmek çok önemlidir ve önemine binaen de üzerinde ne kadar durulsa yeridir. Zira kâmil insan olabilmenin birinci şartı budur. O ise, insan olmanın yegane gayesidir. Şeytan benlik ve enaniyet sebebiyle huzurdan kovulmuştur. Her halde, onun huzurdan kovulmasını netice veren şeyler, insanın huzura kabulüne sebep olacak değildir. Halbuki kâmil insan olma, Cenâb-ı Hakk'ın huzur-u hassına kabul demektir. İlim, irfan elde edilen mertebeye sadece buud kazandırabilir. Yoksa, bizzat manevî mertebe kazandıramaz. Zannediyorum ilmine irfanına güvenip caka satanlar, ahirette bir çobandan farksız olarak haşrolacaklardır.

Berzahî Varlık İnsan

İnsanın fizyonomik yapısını meydana getiren her uzuv, tek başına bir harika ve uzman araştırmacıları hayret ve dehşete düşürecek çapta bir sanat abidesidir. Ama insan sadece fizyonomik yapıdan ibaret değildir. Onun bir ruhî yapısı; sır, hafî, ahfa gibi latifeleri vardır ki, o, bu yönüyle ve fizyonomik yapısıyla, kıyas kabul etmeyecek ölçüde harikadır. Bu hususiyet sadece insanda vardır. Zira o, bünyesinde hem buraya hem de öteye âit mekanizmaları taşıyan tek berzahî varlıktır.. ve Allah'a halife olabilme mevkiinde yaratılmıştır.

Bid'at-ı Hasene Tabiri

İmam Rabbanî gibi eazim-i eimme, bid'at-ı haseneyi kabul etmezler. Ancak, kabul eden bir hayli ulema da var. Onların tariflerine bakılırsa, bid'at-ı hasene, aslı dinde olup, faslı şer'an formüle edilmeyen şeylerden ibaret amel demektir. Bid'at-ı seyyie ise, hem aslı, hem de formülü dinde olmayan.

Şimdi bunu biraz daha açalım. Meselâ Kur'ân, Ey imân edenler! Allah'ı çokça zikredin.' Acaba buradaki çokluk, nedir? Eğer Allah'ın (cc) ganiyy-i ale'l-ıtlak olduğunu, bizim de nihayetsiz muhtaç olduğumuzu nazara alırsak, devamlı O'nu zikredip, takdiste bulunmamız gerekmez mi? Hem meselâ, tekrarlanması sevap olan ve aynı zamanda mesnun bulunan 'Sübhanallahi ve bihamdihi, Sübhanallahi'l-Azim' kelimesini formüle etmişler ve demişler ki günde 500 defa, 'Lâilâhe İllallah' kelimesini de 1000 defa tekrar etmeliyiz. Bu adet 600-700 de olabilir. İşte Resûlullah'tan (sav) mervi olmayan âmâl ve ezkârın formülü buna benzer şekillerde ve daha çok da ilhamla tespit edilmiştir. Bu itibarla, bir şey sünnet-i sahihada yoksa hemen inkâra gidilmemeli, onun sünnette bir mahmilinin bulunup bulunmamasına bakılmalıdır. Ayrıca bu ezkârın cehrî ya da hafî şeklinde yapılması da mesnun değildir. Biz bunları, kendi rûh hâlimiz itibariyle bazen hafî, bazen cehrî yapmak isteyebiliriz. Tabiî, bütün bunların aslı dinde olduğu için bunlar bid'at-ı hasene tarifine girerler. Mevlit de böyledir. Meselâ Ka'b b. Züheyr, Efendimiz'in (sav) huzurunda O'nu övmüş ve teşvik görmüştür.. keza, Hassan bin Sabit de teyit ve teşvik görmüştür. Mevlit de çok rahatlıkla aynı şekilde mütalâa edilebilir. Belki formül olarak aslı yoktur denebilir. Ama, dinde hiç yeri yoktur, denmez. Ne var ki, bu güzel âdette işi ticarete döküp, yozlaştıranlar me'sul olurlar. Zaten ticarete dökülürse, bunların değil mevlit okumaları, Kur'ân okumaları bile tasvip edilemez. Zira Kur'ân, böyle ağızlarda renk kaybına uğrar ve tesirini yitirir.

Bilerek Yanlış Yapanlara Ne Demeli?

Mollanın biri yanında büyük bir kasatura taşıyormuş. "Neden bu?" diye sormuşlar. Kitaplarda bazı yanlışlar oluyor, kazımak için demiş. "Pekala bu kadar büyüğüne ne lüzum var?" deyince de: "Bazen o kadar büyük yanlışlar oluyor ki, bu bile kâfi gelmiyor" cevabını vermiş. Yanlışsız, hatasız insan yoktur. Ancak bazılarının bilerek ve kasten bir yanlış üzerinde iki asır ısrar etmelerine akıl erdiremiyorum...

Bin Kadar Bir Bir

Meşrepler arasında temel mes'elelerde ve usûlde farklılık olmak şöyle dursun, birleşilen noktalar da bir değil bindir. Tevhid, Nübüvvet ve Haşir'de ihtilâf var mıdır? Meleklerin ve cinlerin varlığı husûsunda ihtilâf var mıdır? Kitabımız ve kıblemizde ihtilâf var mıdır? Namazın, zekâtın, orucun ve haccın farziyetinde, hatta namazların rek'atlarında, zekâtın miktarında ve kimlere verileceğinde ihtilâf var mıdır? Sonra, vatanımız, tarihimiz, harsımız ve bayrağımız bir; dinimize, imânımıza, vatanımıza ve istiklâlimize göz diken hasımlarımız dahi bir değil midir? Dünyanın dört bir köşesinde minarelerden yükselen ezanımız bir, ideal ve mefkûremiz bir.. evet, bin kadar bir bir...

Bir Anekdot ve Biz

Pascal, bir vecd ve aşk insanıdır. Fakat bizim kadar tâli'li değildir. Bir mütefekkirimizin dediği gibi o, son anda vapuru kaçırmıştır.' Evet, Hz. Muhammed (sav) limanına kadar yanaşmış, ancak kendini o nurdan kucağa atamamıştır. Bu ayrı bir mevzu. Benim üzerinde durmak istediğim ise, tamamen bize âit bir mes'eleye, onun başından geçen bir hâdiseyi tavzih unsuru olarak kullanmaktan ibaret.

Kendisi anlatıyor: 'Bir faytonun içinde Ren nehrine doğru gidiyordum. Atlar birden gemi azıya aldılar. Kurtulmam mümkün görünmüyor. Nehrin içine yuvarlanmam âdetâ mukadderdi. Birden beklenmedik bir hâdise oldu. Atlar arabadan koptu, nehire uçtu ve ben sanki iki nuranî el sayesinde, arabamla beraber nehrin kenarında kaldım.'

Bir Anekdottan Alınacak Ders

Damat Efendi lakabıyla meşhur Mecmeu'l-Enhür sahibi Muhammed b. Süleyman, talebelik günlerinden birinde, gece yarısı, mum ışığı altında ders çalışmaktadır. Bir ara kapı çalınır. Açar. Karşısında bir genç kız durmaktadır. Yolunu kaybettiğini ve ortalıkta başkaca da bir ışık görmediği için buraya geldiğini söyler. Molla, onu içeriye alır. Sonra da kendini yine dersine verir.. verir ama, sabaha kadar ara sıra elini, yanan mumun üzerine tutmayı da ihmal etmez. Evet sabaha kadar bunu pek çok defa tekrar eder. Gün ışıdıktan sonra genç kız oradan ayrılır. Evine döner. Burası Osmanlı vezirlerinden birinin sarayıdır. Ve bu genç kız da, o vezirin kerimesidir. Saray halkı, ona geceyi nerede ve nasıl geçirdiğini merakla sorarlar. Çünkü bütün gece onu aramış ama bir türlü bulamamışlardır. Genç kız başından geçenleri ve gördüklerini bir bir anlatır. Vezir, mollayı sarayına davet eder ve niçin sabaha kadar elini yanan mumun üzerinde tuttuğunu ve elinin yanmasına sebep olduğunu sorar. Molla: Yolunu kaybettiği için kapımı çalan genç kızı dışarda bırakamazdım. Bu sebeple onu odama aldım. Nefsimin desiselerine karşı koyabilmek için de, elimi ara sıra mumun bana cehennemi hatırlatan alevi üzerine koydum. Ve böylece yanlış bir şey yapmaktan kurtuldum.

Esasen, her haram kapımızı çaldığında, bize âit davranış şekli de işte böyle olmalıdır. Zaten, her haramın zehirli bal olduğu da bilinen gerçeklerden değil mi? İnsan, geçici ve süflî zevkleri ebedî ve ulvî cennet zevkine tercih etmemeli...

Bir Cennet Nimeti

Kur'ân-ı Kerîm gıll u gışş diye tabir ettiğimiz kin ve nefret gibi menfî duyguların cennet insanlarının içlerinden giderileceğini haber verir. (Cennette) onların altlarından ırmaklar akarken, kalplerinde kinden ne varsa hepsini çıkarıp atarız.' (A'raf/43)

'Biz o cennetliklerin kalplerindeki kinleri söküp atarız. Hepsi kardeşler olarak sevinç içinde ve karşılıklı koltuklara otururlar' (Hicr/47) âyetleri bu meseleyi gayet sarih ve net olarak ifade etmektedir. Bu âyetlerden anlaşıldığı üzere, cennette, kötü duygu ve düşüncelere merkezlik yapan ne kadar hassa varsa, hepsi insandan sökülüp atılacaktır. Dolayısıyla da insanlar, cennette, başkalarına karşı kin ve nefret duymayacaklardır. Zaten aksi olsaydı orası cennet olmazdı. Zira bir insanın öfkeleneceği zaman halim-selim olması, nefret duyacağı zaman içinin sevgiyle dolması, hırs duygusunun gerildiği ve insanın bütün benliğine hakim olduğu bir zamanda onun müstağni kalması imkân sınırlarını zorlayacak kadar çetindir. Nitekim dünya hayatında yaşadığımız bütün menfî durumlar buna açık birer örnektir. Demek ki bu, bizim irâdemizi, tasavvurlarımızı, gayretimizi ve gücümüzü aşan bir mazhariyettir ki, doğrudan doğruya Cenâb-ı Hakk'ın bir lütfu ve bir cennet nimeti olarak anlatılmaktadır. Bir yönüyle de bu hal, insanın melekleşmesi, beşerî garizalardan kurtulup ruhanileşmesi manâsına gelir. Böyle bir hâli kazanmak ise kolay olmasa gerek.

Esasen meseleye şöyle bir nükteyle yaklaşmak da mümkündür. Kur'ân-ı Kerîm: 'Ve onların kalplerini birbiriyle uzlaştırdı. Sen yeryüzünde bulunan her şeyi verseydin, yine onların kalplerini te'lif edemezdin Allah'tır ki onların arasını buldu ve uzlaştırdı. Çünkü O, daima üstündür, hüküm ve hikmet sahibidir.' (Enfal/63) buyurur. Halbuki, yukarıdaki âyette de geçtiği üzere, mü'minler cennette, karşılıklı koltuklarda beraberce ve bir arada oturacaklar. Her iki ayeti bir arada manâlandıracak olursak, belki cennette de insanlar, kin ve nefreti potansiyel olarak içlerinde taşıyacaklar ama, Cenab-ı Hakk'ın lütfuyla, bu kin ve nefretin açığa çıkmasına meydan verilmeyecektir ki, bu da cennete âit bir nimettir.

Kanaatimce, konuya bir yaklaşım şekli de şu olmalıdır: Dünya ahiretin bir tarlasıdır. Buradaki müspet ibadetler ahirette, keyfiyetlerini bilemeyeceğimiz şekilde müspet neticeler doğuracağı gibi buradaki negatif görünümlü ibadetler de yine orada müspet neticeler doğuracaktır. Meselâ, nasıl namaz, oruç, zekat

ve hac gibi ibadetlerin bir cennet nimeti olarak karşımıza çıkacağı söz konusudur öyle de çekilen sıkıntıların, ızdırapların, hastalıkların da birer cennet nimeti olarak bize bahşedileceği her zaman düşünülebilir. Nitekim, Allah Rasûlü'nün açlık sebebiyle oturarak namaz kıldığını öğrenen ve bu yüzden gözyaşı döken Ebu Hureyre'ye, Efendimiz 'Ağlama ya Eba Hureyre, bu dünyada açlık çekenler ahirette açlık elemi duymazlar' mukabelesinde bulunmuş ve yerinde açlığın da ibadet sevabı kazandıracağına dikkatleri çekmiştir. Bir insanın şehevî arzularına karşı koyup iffetli olmaya çalışması, meşru zevk ve lezzetlerle iktifa edip harama girmemesi ve bedenî isteklerini ma'kul ölçüler içinde devamlı frenlemesi, cismanî buud ve derinlikleriyle, o insanın karşısına cennette hep birer nimet olarak çıkacaktır. Tohum burada atılır. Başaklar orada devşirilir. her şey buğdaylar gibi burada değirmene dökülür, orada ambarlarda muhafaza edilen un halinde karşımıza çıkar. Her uhrevî varlık burada yaratılır, orada onlara hayat üflenir. Güzelliğe esas teşkil edecek malzemeler burada ambalajlanır, orada ise bu ambalajlar teker teker açılır ve muhteşem, müdebdeb, göz kamaştıran bir hayatın parçaları haline gelir.

Aynen öyle de, insanlar burada kin, nefret, haset gibi kalbî hastalıklarına karşı savaş verir belki bazen yenik düşer, bazen galebe çalarlar, ama, yılmadan, usanmadan, hep bu kavgalarına devam ederler ise, ahirette de, böylesine kötü duyguların kalplerinden silinmesi şekliyle mükafat görürler. Ancak onlar da bilirler ki, bu duyguların kalplerinden silinmiş olması onlara Cenab-ı Hakk'ın engin rahmetinin bir tezahürüdür. Yoksa dünyada yakından tanıdıkları ve karşılarında bazan aciz kaldıkları bu duyguların kendilerine bakan güç ve iradeyle ortadan kaldırılmış olması imkânsızdır.

Evet, kudret yurdu olan ahirette, her nimet insana 'Allah' dedirttiği gibi, bu nimet de yine insanlara Allah'ı hatırlatacak ve 'Allah' dedirtecektir. O Allah ki, kendisini bize 'Rahman ve Rahim' olarak tanıtmaktadır. Bir hadisin de işâret ettiği gibi, dünyada O'nun rahmetinin ancak yüzde biri tecelli etmektedir. Geriye kalan kısım ise, bütünüyle ahirette tecelli edecektir. İşte böyle bir tecelli ile cennet ehlinin kalplerinden kin ve nefret duyguları silinecek ve onlar, her şeyleriyle insan olarak kalmakla birlikte âdetâ melekleşeceklerdir.

Burada son bir mülahazayı da arz etmeden geçemeyeceğim. Nice insanlar vardır ki, maddî açıdan mutluluk adına her türlü imkâna sahiptirler. Fakat içlerinde kendilerini rahatsız eden herhangi bir sebeple, hakiki huzur ve mutluluktan her zaman mahrumdurlar.

Aynen onun gibi, insanlar, altlarından ırmaklar akan, her türlü konfor ve rahatın mevcut olduğu bir cennette dahi olsalar, eğer içlerinde kendilerini rahatsız edecek bir duygu, bir endişe var ise, orası onlara hususî bir cehennem olacaktır. Yani insan cennette olabilir, etrafında huri-gılman bulunabilir fakat kalbi sürekli huzura açık ve huzursuzluğa götürücü sebeplere kapalı değilse, o insan yine rahatsızlık duyabilir. Halbuki insanın rahatsızlık duyduğu yer cennet değildir. Öyleyse insanın bulunduğu mekânın cennet olması ne ölçüde önemli ise, o insanın iç dünyasının cennete göre ayarlanmış olması da o derece önemlidir ve hamd edilmesi gereken en büyük nimet de işte budur!

Bir İtiraf

Eğer İslâm'ın zatî güzellik ve cazibesi, Kurân'ın da gönüllere hayat üfleyen o altın nefesi olmasaydı, bizim bugünkü eksik ve kusurlu temsilimizle, bu yüce da'va ve mukaddes emanetin hal-i hazırdaki noktaya ulaşması mümkün değildi.

Bir Kısım Zatlar Rakamlar Üzerinde Durarak Şu Tarihte Şöyle Olacak, Bu Tarihte Böyle Olacak Diyorlar

Evet, bu işin bir kısım mukaddimeleri vardır. Her şeyin mukaddimesi olduğu gibi... Ancak işin başlangıcı, merkezde küçük olarak başlar da çevrede büyük bir daire oluşturur. Meselâ Peygamber Efendimiz (sav) dünyaya gelmezden önce bütün kahinler kehânetlerine dayanarak: "569'da bir nur çıkacak, cihanın şarkını garbını nura gark edecek" diyorlardı. Ama o nur 569 değil de 40 sene sonra çıktı. Fakat dedikleri yine de doğruydu. O tarihte tarlaya bir tohum atılmıştı ve bunun meyveleri 40 sene sonra zuhûr edip cihanları aydınlatacaktı.. Hem meselâ yine Bediüzzaman Hazretleri doğmazdan önce, şarktaki büyük ulemâ ve evliyâ, "873 de bir nur çıkacak ve bu nur tâ Avrupa kapılarına kadar gidecek" diyorlardı. Ama o nur bu tarihten 40-50 sene sonra o da yine belli ölçüde çıktı. Evet tohum o tarihte atılmıştı ama meyveleri sonra zuhûr edecekti. 100 bunca seneden sonra o nur henüz Avrupa kapılarından yeni yeni içeriye girmeye başladı. Tohumla meyveyi birbirine karıştırmamak lazımdır. Karıştırılırsa bundan yanlış anlamalar çıkar. Keza bir Hocaefendi 80'li yıllarda bir vaaz esnasında "Önümüzdeki 10 yıl içerisinde Komünist Rusya yıkılacak" dediğinde kendisine: "Bu ne demek?" diye sordular. Söylenen şeylerin bir kısım mukaddimeleri vardı, onlardan bu hâdiseleri okumak mümkün idi. O sıralarda Rusya kaynıyordu. Azerbaycan, Dağıstan, Türkistan vs.. mücadele içerisinde idiler. Bütün bunlar sistemin çökeceğinin belirtileri idi. Günü gelince her şey -biiznillah- ortaya çıktı. Tabiî başta dediğim gibi burada da çekirdek ile meyve birbirine karıştırılmamalıdır.

Bir Muhasebe

İnsan her zaman gurur ve kibir esintilerine karşı duyarlı olmalı ve devamlı murakabe, muhasebe ile nefsini ezmesini bilmelidir. Zannediyorum bunun en kestirme yolu da, mazhar olunan bütün iyiliklerin Allah'tan geldiğini kabul, tasdik, itiraf ve ilan etmektir. Yoksa gurur, kibir ve kendini beğenme gibi hastalıklar bünyeye yerleşir ve bir daha da onları yerleştikleri yerden söküp atmak mümkün olmaz.

Üstad Bediüzzaman'ın da dediği gibi, insan kuru üzüm çubuğuna benzer. Nasıl ki o kuru çubuğun, üzümler üzerinde bir hak iddiası söz konusu değildir. Öyle de insan, kendindeki meziyetleri sahiplenemez ve bunların kendisinden kaynaklandığını iddia edemez.

Gurur, kendini bulamamış küçük insanlara âit bir boşluktur. Yine Üstadın dediği gibi: Cemiyet hayatında herkesin görünmek istediği bir pencere vardır. Boyu kısalar görünmek için ayak parmaklarının ucuna doğrularak uzun görünmeye çalışırlar ki, bu durum esasen onların kısalığını ele verir. Boyu uzunlara gelince onlar da görünmemek için iki büklüm olurlar. Bu itibarla tevazu, bir büyüklük emaresi, tekebbür de küçüklük emaresi sayılmıştır. Evet büyüklerde büyüklüğün işâreti küçük görünmek, küçüklerde küçüklüğün işâreti de büyük görünmektir.

Basit insanlarda kompleks olur. Zaten büyüklenme de bunun bir tezahürüdür. Halbuki inanan insanlarda aşağılık duygusu olmamalı. Aslında; bunca İlâhî lütuflarla serfiraz mü'minde niçin aşağılık duygusu olsun ki?. Evet, bir kere o, kendini idrak seviyesinde bir insandır. İkincisi, imân gibi bir cevhere sahiptir. Üçüncüsü, eğer yapabiliyorsa, imân ve Kur'ân hizmetinde kendine düşen önemli misyonu vardır. Bütün bu meziyetlerle taltif edilmiş bir insanda aşağılık duygusu olamaz ve olmamalı. Öyleyse kibir, gurur ve kendini beğenmişlik gibi kötü duygular da onda olmamalı.

Bir Muhasebe Sayfası

Şöhret, bakışlarımızı bulandırdı: Şehvet bir sis gibi kalplerimizi sardı. Gurur ruhlarımızı felç etti ve benlik boynumuza kement oldu. Hasbîlik ve başkaları için yaşama düşüncesi gönüllerimizden silinip gitti.. silinip gitti ve onun yerini menfaat-perestlik aldı. Hepimiz benliğin tozpembe' ikliminde tıpkı birer 'süpernova' gibi şiştikçe şiştik, sonra da kendi enkaz ve küllerimiz altında ezilip gittik. Evet, kendini benlik anaforuna kaptıran bizler, zamanla ruh dünyamıza o kadar yabancılaştık ki, hayatımız bütün bütün bir hezeyan oldu. Artık, pek çoğumuz itibariyle, aydın göremez, sâlim düşünemez, menfaat hislerinden sıyrılamaz ve diğergamlıkla şahlanamaz olmuştuk. Azgınlaşan arzularımız, hakkın isteklerinin önüne geçmiş ve yer yer rûhlarımız, nefsânîlik karşısında dize gelmeye başlamıştı. Ve tabiî, etrafımızı saran bu kadar sis ve duman içinde, aydınlık yolun yolcularından uzaklaştıkça uzaklaşmış ve nefsânîliğimizle yapayalnız kalmıştık. Daha acısı da, rûhumuz akrebin kıskacında olduğu halde, bizler çakırkeyf, bedenî hazlara temennâ durur olmuştuk. Gözlerimiz bağlı, karadeliklerin boy gezdiği iklimde dolaşıp duruyor ve bunun farkında bile olamıyorduk.

Şimdilerde şayet, bir hamlede sıçrayıp özümüzü bulamaz, da'vâ düşüncemizle bütünleşemez ve kaçırdığımız kâfileye yetişemezsek, zamanın acımasız dişleri arasında ezilip gitmemiz mukadderdir. Aslında biz, kendimize gelsek de gelmesek de doğruyu, güzeli, hasbîlik ve fazîleti temsil edenler, çevrenin amansızlığına, hasımların insafsızlığına, fırtınaların şiddetine rağmen yollarına devam etmektedirler ve edeceklerdir de. Azmin, inancın kollarında ve Hakk'ın inayetiyle, milleti yüceltme yolunda sürdürülen bu hizmet, karanlık ruhların ve karanlık düşüncelerin savulup gideceği âna kadar da devam edecektir.

Bir Realite İle Yüz Yüze

Şanlı devirlerimizi bütün ihtişamıyla ihyâ edip geriye getirmek, dünü bir kere daha yaşamak gibi imkânsızdır. Ne var ki, milletçe varlık ve bekâmız, bu muhteşem devirlerle çok alâkalı ve içli-dışlıdır. Bu itibarla da bizim ona karşı lakayd kalmamız mümkün değildir.

Bu önemli hususu çok iyi bilen düşmanlarımız, dünden-bugüne, bize olan düşmanlıklarını bütün bir tarih boyu bizi ayakta tutan hayatî dinamikleri yıkmak ve millete, millet rûhunu unutturmak istikametinde teksif etmişlerdir.

Bir Şok ve Ardından Gelen Yapılanma

Batı'nın, bir Rönesans ve sanayi inkılâbı, daha sonra da kapalı bir teknolojik hareketi gerçekleştirdiği dönemlerde, İslâm dünyasını Osmanlı Devlet-i Âliye'si temsil ediyordu. Sadece İslâm dünyasına değil, Osmanlı büyük ölçüde insanlığın kaderine de hakim idi. Şokun tesirinde kalma biraz da şok hâdisesinin duyulmasına ve hissedilmesine bağlıdır. Sanayi inkılabı ile bir manâda Batı, bize dişini gösterdi ve aynı zamanda dünyayı sömürme yoluna da girdi. O, bu yolla zengin olmaya başlayınca da, biz kendi dünyamızın belli dinamiklerini harekete geçireceğimize, aksine duyguda, düşüncede bir fakirleşme süreci yaşamağa başladık. Sanayi inkılâbında bizde yaşanan şok, Rönesansın gerçekleştiği dönemde hissedilseydi, belki de bizim için toparlanma imkânı olabilirdi. Bilindiği gibi Batı o güne kadar gerek Greklerden ve gerekse Roma ve Hıristiyanlıktan aldığı esasları, dinamikleri bir araya getirerek evvelâ o baş döndürücü Rönesansını yaşadı ve onun rûhta, duyguda, düşüncede, ilimde, götürebildiği noktaya götürdükten sonra da, onun üzerine sanayi inkılâbını kurdu. Biz ise, o dönemde henüz, bu meselelerin rüyasını bile görmüyorduk...

Evet, şimdilerde çokça ifade edilen 'Yeniden yapılanmayı' o gün henüz anlayacak durumda değildik. Keşke bugün bir şeyler anlayabilseydik! Elbette bunun, sosyal, ekonomik, psikolojik ve daha değişik sebepleri vardı ancak, sanıyorum o gün biz, daha önce gerçekleştirdiğimiz zaferler ile mahmur yaşıyorduk ve o eyyamullah ile dünya durdukça karşımıza çıkacak herhangi bir gücün olabileceğine ihtimal vermiyorduk. Tabii, biz böyle yerimizde saymayı yürüyüş zannettiğimiz dönemde Batı çifte adım atarak sürekli arayı açıyordu.

Sanayi inkılâbı, Rönesansın geliştirdiği tecrübî ilimlere dayandı. Bu dönemde pozitivizm ve aklî ilimlere olduğundan fazla önem verildi. Vakıa, dünya bir ölçüde gidip koyu bir maddeciliğe saplandı ama, eşya ve hâdiseleri de öyle bir hallaç etti ki, o güne kadar bilinenlerin pek çoğu altüst oldu ve işte bütün bunlar dünyada bir şok tesiri yaptı.

Evet, bir taraftan onun icat ettiği o öldürücü, korkunç silahlar, diğer taraftan yerin altını üstüne getirme gibi her biri bilgi ve düşünce ufkumuzu aşan keşif ve tespitleriyle o âdetâ bizi büyüledi. Öyleki, bütün bunların karşısında, illüzyona girmiş gibi başımız döndü, bakışlarımız bulandı. Dolayısıyla da kendi değerlerimize karşı bir sarsıntı sürecine girdik. Tanzimat bu şokun tesiriyle

gerçekleştirilmiş bir 'vak'a-yı şer'iye'dir ve bütün zaaflarımız onunla su yüzüne çıkmıştır. Temelde, pozitivist düşünce, Batı'nın algıladığı şekliyle bizim değerlerimize taban tabana zıt iken, bu düşünce M. Reşit Paşa gibi pozitivist mukallitler tarafından millet ve devlet felsefesi haline getirilmiştir. Bu itibarla da biz, kendi değerlerimizle çelişerek kendi kendimizle kavga ederken, Batı sürekli ilerlemiş ve biz de her türlü atılıma kapalı, atalet içinde yaşamışızdır.

Zaten, böyle kendi değerlerine karşı şüphe ve tereddüde düşen bir millet, ne ile atılım yapacaktı ki? Ayağını nereye basacak? Yenilik düşüncelerinin temeline ne koyacaktı? Evet bu apaçık baş aşağı gitmek demekti. O kadar ki birçok entelijansiyamız, 'acaba İslâm'ın nesi eksik? Kurân'ın va'dettikleri yanlış mı?' demeye başladı. Pek çok kimse:'Biz yeryüzü mirasçıları isek şayet -ki Kur'ân öyle buyuruyor- bu zillet neden?' diyordu. Biz her yerde bozguna uğrarken karşı taraf silah ve askerî gücüyle, servet ve geniş imkânlarıyla üstünlüğü daha çok eline geçiriyordu. Gün geldi harp tazminatlarını dahi ödeyemez hale geldik. Bu da kendi değerlerimize karşı bizi bütün bütün sarstı. Birinci Meşrutiyet'e doğru gelirken devletin bünyesinde dünya kadar dinsiz vardı. Evet ilim ve teknoloji öğrenmek için Batı'ya, hususiyle de Fransa'ya koşan binlerce genç oradan dinsizlik ithal etmekten gayri bir şey yapmadılar. Ne ilim-irfanla uğraştılar, ne de teknolojiyle. Orada sırf, aşağılık kompleksi içinde sefalet hayatı sürdüler. Yahya Kemal diyor ki: 'Ben Paris'te öyle insanlar tanıdım ki, sırf Parisli olmak, Paris'te kalabilmek için işportacılık yapıyordu.' Yani okuma ve tahsil için Avrupa'ya gidenler orada kendilerini sefahete salıyorlardı ki, bu da Batı'nın bizim için aldatan bir put haline gelmesi demekti. Bütün kriterler onlardan alınıyor ve her şey ona göre ayarlanıyordu. Tabii bunlar yapılırken de aydınlarımız körü körüne, her gün biraz daha Batı'nın kulu ve kölesi haline geliyordu.

Evet, sanayi inkılâbı bizde, işte böylesine, çift yönlü fakat zıt istikamette şoklar meydana getirmişti. Oysa ki, böyle bir durumda kendimize gelip, değerlerimize sahip çıkarak toparlanabilirdik. Ama ne gezer.. kendimize çeki düzen vereceğimize, şokun te'siriyle iyiden iyiye şirazeden çıktık ve bütün millî değerlerimizi altüst ettik. O günkü şokun uzantıları günümüzde de hâlâ devam etmektedir. Bizde komünizm ve evolüsyon uzun müddet devlet felsefesi haline geldi. Ve bugün hâlâ, bazıları için Batı ebedî mihrap durumundadır.

Bu arada, son zamanlardaki bir kısım değişiklikleri de kulak-ardı etmemek icap eder. Evet şu son yarım asır ve bilhassa son çeyrek asır içinde millî ve manevî cephede de bir yenilenme ve bir dirilişten söz edilebilir ve kendi değerlerimiz üzerine yeniden bir yapılanmanın var olduğu söylenebilir. Evet,

rûhta, gönülde, histe, duyguda, düşüncede ve letaifte yenilenmeye başladığımız bir vakıadır. Şair-i şehirimizin de ifadesiyle 'Ebed bizimdir, elbet bizimdir' ve bu yepyeni ve ter u taze bir yapılanmadır.

Bir Tarihî Yanılgı

Tanzimat ve onu takip eden dönemlerdeki fermân ve kanunnâmeler, kuru bir taklit anlayışı içinde hazırlanmış ve hazırlanırken de "Düvel-i Muazzama"ya şirin görünmeden başka bir hedefi olmayan bir kısım basit mazbatalardan ibaretti ve bunlar hazırlanırken kat'iyyen toplumumuzun temel yapısı hesaba katılmamış ve bu kanunnamelerin getirdikleri, götürecekleri hiç mi hiç düşünülememişti. "Gülhane Hatt-ı Hümayunu" o tantanalı, depdebeli üslubuyla okunurken, halk kitleleri şöyle dursun, bu tumturaklı kelimelerden, cümlelerden, devlet ileri gelenleri bile pek bir şey anlamamıştı.. anlamamıştı ve her şey bir şehrayin şatafatı içinde, gözleri kamaştırmasıyla sönüp gitmesi bir olmuştu.

Biz ve Onlar

İslâm tek millet olduğu gibi küfür de tek millettir. Ancak küfrün tek millet oluşu sadece İslâm'a olan düşmanlıkları cihetiyledir. Yoksa vahdet manâsına onlar arasında da birlikten söz edilemez. Kur'ân bu hakikate işâretle "Sen onları bir topluluk olarak görürsün, halbuki kalpleri bölük pörçüktür." (Haşr/14) buyurmaktadır. Kâfirlerin hepsi ayrı bir şeyin kâfiridir. Totemleri de birbirinden çok farklıdır. Ama hepsinin de İslâm'a karşı amansız bir hıncı vardır. İşte bu hınç ve intikam tutkusudur ki, onları bize karşı birleştirmekte ve belli bir hedef etrafında bir araya gelmelerini temin etmektedir. Bunlara karşı mukabelenin tek çaresi ise, potansiyel olarak zaten mevcut olan birlik, beraberlik ve vahdet dinamiklerini kullanmamızdır. Biz bunu temin ettiğimiz takdirde karşımızda hiçbir beşerî gücün dayanması mümkün değildir...

Bizim İçin Mihenk

Bazen hisler, hevesler fikir suretine girer ve bizleri aldatabilirler. Onun için her düşünce ve fikrimizi, önce mihenge vurup değerlendirmemiz, sonra tatbike sunmamız icab eder. Bizim için mihenk bellidir.. evet mihenk, Kitap'tır, Sünnet'tir ve cumhûr-u ulemânın dedikleridir.

Bozgun

Bozgun kötüdür. Bana göre ölmek, bozgun yaşamaktan daha ehvendir. Bizde Viyana kötü bir çığırın başlangıcı sayılır. Zannediyorum, ondan sonra bozgunlar birbirini takip edip durmuştur. Bir yönüyle, koskoca Devlet-i Âliye'nin bitip tükenişine ilk adım olmuştur bu ilk bozgun. Keşke o gün, Ordu-yu Hümayun'un başındaki kumandanından son neferine kadar herkes, teker teker kellesini verseydi de ordumuz bozgunla tanışmasaydı. Zira o zaman, arkadan gelenler kaçmayı değil yerinde ölmeyi öğreneceklerdi.

Yerinde ölmeyi bilmek, hür yaşayabilmenin en büyük garantisidir. İslâm âlemi bu irfandan mahrumiyetin cezasını, hürriyetinin elinden alınmasıyla çok acı ödemiştir. Evet, hürriyet garantisi olmayanların, yaşama garantisi de yoktur. Bu, ferd için de böyledir, toplum için de.

Böbrek Rahatsızlığımın Hatırlattıkları

Bugünlerde böbreklerimde küt bir ağrı var. İhtimal 70'li yıllardaki hastalığım tekrar nüksetti veya edecek. Ama Allah'ın bize ihsan ettiği lütuflar karşısında bunların hiç mi hiç önemi yok. Evet, nerede var böyle hizmet? Nerede var, böyle güzel arkadaşlar? Nerede var, bunca engellemelere rağmen devam eden ve yürüyen Allah adına bunca güzel iş..?

Evet, ağrı, sancı.. vs. hiç önemli değil. Önemli olan yaratılış istikametinde hayatımızı geçirebilmek. Rabbim bu çizgiden bizi son nefesimize kadar hiç ayırmasın.. Amin!

Bu Millet

En zor anlarda ve başkalarının bitti, tükendi dediği demlerde dahi bu millet, beklenenlerin çok ötesinde silkinip kendine gelmiş ve rûhunda meknî dinamiklerle hep şaha kalkmasını bilmiştir. O kadar ki, Gibbi ve Romanti gibi Batılı düşünürler onun hakkında şu tarihî sözü söylemişlerdir: 'Milletlerin müdafaadan ümitlerinin kesildiği yerde onların taarruzu başlar.'

Yeter ki, milletimizi ayakta tutan rûhî dinamikler korunsun; tarih şuuru, inanç ve akideyle birleşerek içtimaî bir şuur meydana gelmiş olsun.

Dost-düşman şunu iyi bilsin ki; asırlarca İslâm'a bayraktarlık yapmış bu necip millet ve İslâm âleminin son karakolu bu kudsî ocak asla yıkılıp yok edilemeyecektir. Rahmeti Sonsuz'un o engin rahmetinden bunun böyle olmasını ümit ediyoruz. Ve O'ndan, bizi ümitlerimizde yalancı çıkarmamasını diliyoruz.

Bu Yolun Kaderi

İnsanlığa hizmet düşüncesini taşıyan herkes, vazifenin kutsi, seferin uzun, yolların da yokuş olduğunu ve bu yolda, çeşitli şirretliklerle karşılaşılacağını, her köşe başında ölümle burun buruna geleceğini, bir cânî, bir serseri gibi hakarete uğratılacağını; hatta çok defa insanca yaşama haklarından mahrûm bırakılacağını bilip, bu kutsiler yoluna öyle baş koymalıdır. Yoksa, bir kısım çilesiz ham ruhların, çok ehemmiyetsiz sıkıntı ve mahrumiyetlerinden ötürü, yol ve yön değiştirme ihtimalleri vardır.

Bundan Tabîî Ne Olabilir?

Her milletin, asırlar boyu varlığını borçlu bulunduğu değerlere saygı duyması ve onları, yerinde ta'zim, yerinde de hasretle anması gayet tabiîdir. Hele bu değerler, o milletin rüyaları ve hülyaları haline gelerek nesiller ve nesiller boyu onların hatıralarında yaşanmış; iradelerine fer, rûhlarına şevk, ümitlerine de payanda olmuşsa...

Büyük Kahramanlık

Ebedî varlığa ermek için, ölüp ölüp dirilmek ne zevkli!. Her hırpalanışı bir tenbih sayarak silkinip kendine gelmek ne hoş!. Binbir bâdire içinde ümidini koruyarak, geleceği kucaklamak ne büyük kahramanlıktır!

Can Hulkuma Gelmeden

İnsan ölüm anında şuuraltına yerleşmiş düşüncelere göre hareket eder. Nice insanlar vardır ki, ölüm anında neler neler sayıklayarak ölmüşlerdir.! Onun için, inanılacak şeylere, can hulkuma gelmeden önce inanmak ve bunu bir şuur hâline getirmek çok önemlidir. Aksi halde, o imânın insanı kurtarması, başka bir ifadeyle kurtarıcı imân olması bir hayli zordur.

Herkes, son anında ve daha sonrasında kendi seviyesine göre, bir hayli keşke' diyecektir. Keşke imân etmiş olsaydım. Keşke imânımla ayne'l-yakîn mertebelerinde seyr ü seyahat edebilseydim. Keşke hakka'l-yakîn'e ulaşabilseydim.. Keşke bütün doğruları vicdanımda duyup yaşayabilseydim..!

Evet, 'keşke'ler çok.. ve Kur'ân, pişmanlık dolu böyle 'keşke'lere işâretler eder (Furkan/28). Ama bu makamda söylenecek 'keşke'lerin insana faydası olmayacaktır. O tefekkür burada yapılmalı ki, bir fayda versin ve orada menfaati dokunsun.

Cemaat ve Cemiyet

Cemaat ve cemiyet kavramlarının ifade ettikleri manâlarda bir kısım farklılıklar söz konusudur.

1) Cemaat, aynı duygu ve düşünceyi paylaşan fertlerden meydana gelir. İslâm'ın cemaat anlayışında bu çok önemlidir ve üzerinde durulmaya değer. Günde beş vakit namazda birleşme, bütünleşme bunun göstergesi olduğu gibi, senede bir kere dünya çapındaki cemaatleşmeyi sembolize eden 'hac' da, bunun zirve noktada bir göstergesidir.

2) Cemaate katılım, isteyerek ve insiyaklar içinde cereyan eder. Halbuki cemiyetteki beraberlik belli bir disiplin ve programla gerçekleşir. Zaten cemiyette fertlerin aynı duygu ve düşünceyi paylaşması da şart değildir. Çok defa cemaatteki ülkü birliğinin yerini cemiyette menfaat birliği alır.

3) Cemaatlerde hiyerarşinin sunîliği ve soğukluğu söz konusu değildir. Halbuki cemiyetlerde hiyerarşi bir esastır ve can simidi gibidir.

4) Cemaatlerde hasbîlik, diğergâmlık, sevgi ve hoşgörü olduğundan ömürleri uzundur. Oysaki cemiyetler, program ve tüzükleriyle sınırlı bir ömre sahiptir.

Cemaatte Kuvvet Vardır

İki fert, ayrı ayrı olduklarında 1'i aşamazken, yan yana gelince 11' olur. Üç ayrı '1' yan yana geldiğinde '111'e ulaşır. Şimdi, basitçe rakam oyunlarıyla ifade etmeye çalıştığımız bu durumu, karanlıkta elinde meş'ale tutan bir kişinin meydana getireceği aydınlıkla, 11 ya da 111 kişinin meydana getireceği aydınlığı mukayese ederek düşünün!. Bir hazineyi kaldırmada da aynı durum söz konusudur. Buna bir de, pazu kuvvetinin yanında kabiliyetlerin, ilmin, idrakin ve düşüncelerin ittifakının eklendiğini düşünün..! Ayrıca bir de, gaye ve ideâl birliği, cehd ve azim müşterekleri de varsa, işte o zaman, gerçekten topların sindiremeyeceği ölçüde gürül gürül ses getiren yüreklerin gücü kendiliğinden ortaya çıkar.

Aynen bunun gibi, iç âlemlerinin, ruh ve kalp dünyalarının hayat dereceleri çok ulvî olan ve simalarında melek çehrelerini müşahede edebileceğimiz arkadaşların, şefkat, merhamet ve nurdan tebessümlerle süslenmiş aydın bakışları altında ışıklaşmaların yaşandığını düşündükçe, şeytanın aldatmalarına ve günahlarının yıkıcılığına karşı nasıl bir atmosfer içinde bulunduğumuzu daha iyi anlarız. Bu atmosfer içinde direnç kazanacak olan zayıf kalp ve iradelerimizin, fer ve kuvvetinin arttığını ve zülcenaheyn, yani iki kanatlı, çift yönlü bir kuvvete sahip olduğumuzu hissederiz.

Cibril'in Efendimizi Kucaklaması

Vahyin başlangıcında, gelen ilk 'Oku' fermanına Efendimiz (sav), 'Ben okuma bilmem ki?' karşılığını verince, Hz. Cibril O'nu kucaklayıp sıkmıştır. Bu ameliye Efendimizi melekutiyete hazırlamak ve O'nun bu istikametteki isti'datlarını ateşlemek içindir. Bu gibi durumlar rüyada bile olsa, insan uyandığında onun fizikî tesirini vücûdunda hissedebilir. Elbette, melekutiyete hazırlanmak kolay iş değildir!..

Ciddiyet Üzerine

Ciddiyetsiz ve lâubâlî insanların, ibadetlerinde de ciddiyet yoktur. Böyle bir insan, belki namaza durduğu zaman ciddi gibi görünebilir; fakat eğer, iç dünyasında, kalp ve vicdanında ciddiliğe ulaşamamışsa, o sadece yıldız görünme sevdasında bir ateş böceğidir. Uzun zaman da böyle görünebilmesi mümkün değildir. Karakterler gizlenemez. Her insan, er veya geç karakterinin muktezasını mutlaka yerine getirir. Meğer ki ciddiyet onda değişmeyen bir karakter haline gelmiş olsun! Temrin ve sıkı kontrolle bu seviyeyi yakalamak mümkündür. Eğer böyle bir temrin ve kontrol varsa olma', 'görünme'nin önüne geçer... Aksine bir serçe uzun müddet tavus kuşu olarak arz-ı endam edemez. Evet insan, şuurun ve zihinaltının çocuğudur. Onlardan kaçıp kurtulamaz.

Mes'eleyi şöyle toparlayabiliriz: İçte ihsan olmalı ki, dışta itkan olsun! Dış, daima içten destek almalıdır. İnsanın iç dünyası ciddi olmalı ki, bu onun dış dünyasına da sirayet etsin.

Hz. Ömer, hilafet makamına tavsiye edilen büyük bir sahabe için şöyle demiştir: 'Denilen kişi her yönüyle hilafete layıktır. Ancak şakası biraz fazladır. Halbuki hilafet, bütünüyle ciddiyet isteyen bir mes'eledir.'

İnsanları idare durumunda hilafet, ciddiyet ister de, yeryüzünde Cenâb-ı Hakk'ın temsilcisi olma manasına hilafet ciddiyet iktiza etmez mi?

Allah huzurunda, O'nun boynu tasmalı bir kulu olma mevzuunda gerekli ciddiyeti elde edememiş bir insan, diğer hususlarda nasıl ciddi olabilir ki?

Büyük cihadda muvaffak olan bir insanın ekseriyet itibariyle küçük cihadı da kazanması muhakkak ve mukadderdir. Fakat, büyük cihadda kaybeden insanın, küçük cihadda kazandığı hiç görülmemiştir. Öyleleri, iş ve hizmeti bir yere kadar götürseler bile neticeye varmaları mümkün değildir.

Bu itibarladır ki, cihadı sağda-solda diyalektik yapmaktan ibaret görenler, şayet anlattıklarını ne ölçüde tatbik ettiklerini kontrol etmiyorlarsa, bu takdirde sadece vakit öldürüyor ve bir de kendilerini aldatıyorlar demektir. İçlerini zabt u rabt altına alamamış, riyanın burnunu kıramamış, fahrı ayaklarının altında ezememiş, başkalarına iş buyurmayı ve gösteriş yapmayı omuzlarından silkip atamamış insanların yaptığı dış müdahaleler, huzursuzluk kaynağı olmak ve gürültü çıkarmaktan başka bir mana ifade etmeyecektir. Öte yandan, mes'eleyi yalnız manevî cihad şeklinde ele alıp 'Kendi kavgamı vermeden, başkalarıyla

uğraşmam doğru olmaz' diyerek bir köşeye çekilenler, çekilip nefsine derece kazandırmayı her şeyin üstünde görenler ve dışa karşı verilen kavgaya iştirak etmeyenler ise, en hafif ifadeyle İslâm'ı 'yogileştirme' gayretine düşmüşler demektir.

Cihangirleri Anneler Yetiştirir

Cihangirleri anneler yetiştirir. Büyük insanları, İnsanlığın İftihar Tablolarını hep anneler şekillendirir. Kadın kendine âit bu meziyetlerle, erkek de yine kendisine âit kabiliyetlerle örfaneye iştirak ederse, bu bütünleşmeden cennet ikliminin yaşandığı bir aile ve fazilet topluluğu vücûda gelir.

Cismaniyet Mahbesinde Yaşayanlar

Hayatlarını cismaniyetin dar mahbesinde yaşayanlar, dünyadan kâm alıp dünya nimetlerinden tam istifade ettikleri gençlik dönemlerinde, bir kısım geçici zevkler duyup tatsalar bile, hemen her zaman hicranlı ve iç içe burkuntularla kıvrım kıvrımdırlar. Hele yaşlanıp da cismanî hazlardan faydalanamaz hale geldikleri veya dünya nimetlerinden bütün bütün mahrum edildikleri zaman, öyle sefilleşirler ki, doğrusu, bu halleriyle onlara acımamak elden gelmez.

Cömertliğin Bağrında Gelişen Ufuk

Cennetin kapısını cömertler açacaktır. Dünyada o kapıya giden yolları açmalıyız ki, yanımızda daha nicelerini o kapıya kadar götürebilelim. Bizim bu davranışlarımızla muhataplarımız -Allah'ın izniyle- öyle bir seviyeye ulaşacaklardır ki, bir gün Kurân'ın hükümleriyle, beşer karihasından çıkan şeyler arasında bir tercih yapılması bahis mevzuu olduğunda, onlar, Kur'ân'ı tercih ederek ve Rasûlullah'ı seçerek bütünüyle Allah'a ram olacaklardır.

Cennete ilk defa âlimler, vaizler veya hocalar değil, hak ve hakikatı neşr uğruna malını ve canını hak yolunda bezleden, esnaf, tüccar ve kazanç seviyesi ne olursa olsun, bütün cömertler, Hakk'a dilbeste civanmertler girecektir. Evet onlar Rab'lerine fanî olan şeyler verecek ve bakiyi kazanarak ebediyete ereceklerdir.

Çağa Uygun Yol

Dün oklar ve yaylar ne müthiş silâhlardı. Mancınıklar ve hele toplar ne korkunç ve baş döndürücü harp vasıtalarıydı. Ama bugün, onların pek çoğunu ancak müzelerde temaşa ediyor ve bir kısmını da fantezi kabilinden spor aletleri arasında görüp tanıyoruz.

Bugün silâhlar değişiyor; silâhların değişmesi ölçüsünde korunma şekilleri de değişiyor. Artık kurşun geçirmesin diye kalın zırhlar giymeye gerek yok. Kurşun geçirmeyen ipek inceliğinde yelekler var.

İşte müceddid de, manevî sahada bunu belirleyen insan demektir. Mes'eleyi bulunduğumuz çağ açısından değerlendirecek olursak, insanlar alabildiğine madde ile içli dışlı olmuştur. Evet, insanlar dünyaya o denli dalmıştır ki; âdetâ ukbaya karşı bütün bütün dalgınlaşmış gibi bir halleri var. Şimdi taarruz silâhları önceki asırlara göre çok değiştiği gibi, tahassun (sığınma, korunma) şekilleri de elbet değişmelidir.

Dünyayı, ukbayı, kendini ve neticede terk-i terk mesleğinin günümüzde tatbiki bir hayli zorlaşmıştır. Benliği pompalana pompalana şişirilmiş insanları, birden böyle ulvî bir zemine çekmek, onlar için muhali teklif manâsına gelir. Bu sebepledir ki, dünün bu en geçerli yolu günümüzde mutlaka yenilenmelidir. Bu o yolu kabullenmeme manâsına da gelmez. Sadece insanımızın o yolda gitmeye ve fiilen o yolu temsile bile tahammülü olmadığını görmek ve sezmek demektir. İşte, günümüzde teklif edilen alternatif yolu böyle bir anlayış içinde ele almak gerekir. Bu yeni yol: Acz, fakr, şefkat (şevk), şükür ve tefekkür yoludur.

Şimdi isterseniz mes'eleyi biraz daha açalım:

Acz, insanın Allah karşısındaki acizliğini idraki, kabulü ve ilan etmesidir. Kâinâttaki umumî tasarrufu, çağın ulaştığı ilim ve teknik perspektifinden seyreden insan, neticede kendisinin hiçliğini ve Cenab-ı Hakk'ın havl ve kuvvetini görür, müşahede eder. Ancak, bu bir seviyedir, böyle bir bakış seviyesini de insan kendi kendine elde edemez. Eğer günümüzde, Risale-i Nur ve benzeri eserler, kâinâtta bütün tasarrufun Allah'a âit olduğu hakikatini, böylesine açık-seçik önümüze sermiş olmasalardı, bizler hiçbir zaman acz-i mutlak şuuruna ulaşamazdık.

Evet, şayet bizim önümüze böyle bir ufuk açılmamış olsaydı, ne biz ne de

başkaları Acz-i Mutlak' hakikatini kavrayamaz, dolayısıyla da böyle bir düşünce hep havada kalırdı. Halbuki şimdi ulaşılan nokta itibariyle, mutlak acizliğimizi, hem de bütün benliğimizle duyuyor ve kabul ediyoruz.

'Fakr-ı mutlak' sermayesi olmamak demektir. İnsan kendisine bakan yönüyle bir 'hiç'tir. İradesi hiçtir, benliği hiçtir manevî sermayesi ise ona ahirette verileceklere kıyasla hiç ender hiçtir. Ama o insana, öyle bir kredi kartı verilmiştir ki, o, kendisine verilen bu kredi kartı ile en zenginlerin bile teşebbüs edemeyeceği yatırımlara teşebbüs eder ve hiç kimsenin yüklenemeyeceği vazife ve sorumlulukları yüklenir.

İşte bu şuura ulaşma, insanın fakir olduğunu idrak ve kabullenme ile olur. Risaleler, insanı bu idrake ulaştırabilecek ışıktan düsturlarla doludur.

Bazen şevk, bazen şefkat olarak anlatılan üçüncü 'hatve' esas itibariyle birbiriyle içli-dışlıdır. Ancak, buradaki şevki, şen-şakrak olmak, keder, hüzün ve üzüntüyü bir tarafa atmak manâsına anlamak da yanlıştır. Zira hüzün, bir peygamber tavrıdır. Onun için bazıları O'na (sav) 'Hüzün Peygamberi'de demişlerdir ki, bana göre bu çok isabetli bir yaklaşımdır. Zira Efendimiz bütün ömrü boyunca kahkaha ile üç defa gülmüştür. Evet, hüzün onun mübarek çehresinin ayrılmaz bir derinliğidir. Durum böyle olunca 'şevk'e yeni bir yorum ve yeni bir yaklaşım getirmek icap eder. Şevk, ümitsizliğe düşmeme, paniğe kapılmama ve falso endişesiyle yaşamama demektir. Bu manâ iledir ki o, acz ve fakrın ayrı bir buudunu teşkil eder. Aksi halde şevki, acz ve fakr ile te'lif etmek imkânsızdır.

Şükür, Cenab-ı Hakk'ın verdiği nimetlere mukabele manâsına gelir. 'Her nimetin şükrü kendi cinsinden olması' esasına binaen şükür, kâinâtta carî fıtrat kanunlarına uygun hareket etmek, olur ki, selim bir akla sahip herkes, hiç yadırgamadan ve garip bulmadan böyle umumî bir caddede yürüyebilir. Bu da çağımızın anlayış ufkuna uygun bir tekliftir. Bize gelen nimetleri değerlendirmek ve bu nimetleri vereni bulmak şükrü gerektirir.

Bediüzzaman Hazretleri 'tahdis-i nimet' üzerinde ısrarla durmuştur. Onun geliştirdiği sistemde, Allah'ın icraatini sezmenin gereği bütün varidleri ilan etme bir esastır.. ve bu esas bize hep şükrü hatırlatmaktadır.

Tefekkür, aklı işlettirerek çiçek çiçek marifet balı devşirmenin adıdır. Bazen insanın bir saatini, senelerce ibadete denk hale getiren tefekkür, bu geniş yolun ayrı bir derinliği ve ayrı bir buududur.

Bununla beraber düsturlarda, azami ihlas, azami takva ve hikmete ram

olarak hareket etme gibi hususlara da yer verilmiş ve bu mevzuda oldukça ciddi tahşidat yapılmıştır.

İster dört hatve (adım)'de anlatılan, isterse üzerinde durulan diğer hususlar, esas itibariyle bir bütün olarak ele alındığında, bu yolun ne kadar geniş ve ihatalı olduğu gerçeği apaçık ortaya çıkacaktır.

Çalışmada Sistemin Önemi

Muntazam ve kesintisiz her çalışma, hendesî (geometrik) bir dizi halinde büyür, gelişir ve buutlaşır.. tabiî semeresi de öyle olur. Kesik kesik ve duraklamalı çalışmalar ise, ya eserleri itibariyle sonuna kadar hep bu duraklamaların izlerini taşır veya netice ve semeresi itibariyle bütün bütün güdük kalır.

Çekişmekten Kaçının

Cenab-ı Hakk (cc) inananları çekişmeden men ediyor ve nizaya götüren bütün yolların, daha işin başında kapanmasını istiyor. Velâ tenâzeû..' (Enfal/46) ile başlayan ayet, madde madde bu hususu tenvir etmektedir.

Bu ayet kısaca, inanan kesime, şu tavsiyelerde bulunmaktadır: 'Kat'iyen maddî-manevî çekişmeye girmeyin! Daima aranızda 'hayt-ı vuslat' denen birlik noktaları bulunduğunu düşünerek, müşterek hareket etmeye çalışın! Müspet dahi olsa nizâa düşmeyin! Aksi halde bütün gayret ve çalışmalarınız fiyasko ile neticelenir. Kuvvetiniz de zâil olur gider. Ferdî çalışmaların mükâfatı fert plânında kalır. Halbuki birlik ve beraberlik içinde yapılan amellere, Cenab-ı Hakk (cc) umumî rahmetiyle mükâfat verir ve böylece her ferd aynı zamanda cemaat sevabı da kazanmış olur.'

Çocuk Sevgisi ve Allah'a Ortak Koşmak

Hissî olan meselelerden dolayı insan muhasebe olmayabilir. Ancak insan, dinî duygu ve düşüncesi ile fıtratındaki duygularını ta'dil etmekle mükelleftir. Meselâ insan, aşırı yeme, içme arzusu duyabilir ve aristokrat bir yaşayış isteyebilir. Hatta bu hususlarda şiddetli hırs gösterip, işin önünü sonunu düşünmeden hareket edebilir. Zira insan, fıtratı itibariyle cimri ve aceleci olarak halk edilmiştir. Yani bunlar onun fıtratında vardır. Ayrıca, onda hem kin, nefret ve adâvet gibi hususlar, hem de sevgi, muhabbet ve insanlık gibi hasletler vardır. Bütün bu saydıklarımız insanda, iyiye ve kötüye açılan birer koridor hükmündedirler. Bu itibarla da insan, mahiyetindeki kötülüklere açılan kapıları kapamalı ve kötü duygularını ve tutkularını mutlaka dinî düşünce ve dinî duygu ile zabt u rabt altına almalıdır ki, biz buna dindeki ifadesiyle, fıtrat-ı saniye' kazanma diyoruz. İnsan böyle bir fıtratı kazanmalıdır ki, kendisi için mukadder olan kemâlâtı idrak edebilsin. Yani her şey olmaya müsâit olan fıtratını, bir şey olmaya, yani mü'min olmaya tevcih edebilsin.

İşte bunun gibi evlat sevgisi de fıtratta vardır. Bu sevgi olmazsa çocuklara bakılmaz, onlar okutulmaz ve neticede de ülke ve insanlık yükselmez. Evet etrafımızda bir sürü asi evlat var, ama yine de ana-babaları onlara bakıyor. Bu tabii sevgi ve alâka olmasaydı sokaklar terkedilmiş insanlarla dolar, taşardı. Ne var ki, diğer duygularda olduğu gibi burada da, kalpler Allah sevgisiyle ta'dil edilmelidir ki, istikamet elde edilebilsin. Evet, hayat Allah'la irtibat yörüngeli olmazsa inhiraf kaçınılmazdır. Bu itibarla evvelâ Allah sevgisi vicdanda kökleşmelidir ki, -bu da egzersize bağlıdır- insan Allah nezdinde değer ifade eden bir şey olsun. Bir insan, rûhî hayatında hiç egzersiz yapmadan 'Ben mal ve evladımı sana feda ediyorum Allah'ım' dese bu bazen riya, hatta yalan da olabilir. Bütün kötü huyların rûhdan kovulması, bütün güzel hasletlerin tekrar ber tekrar yaşanması lazımdır ki, İslâm benliğimizin derinliklerine sinsin, tabiatımızın bir parçası haline gelsin ve davranışlarımızı tabiîleştirsin... Yoksa dual düşünme ve dual yaşamadan kurtulmamız mümkün değildir.

Çocukluk, Gençlik, Olgunluk

Çocukluk dönemimize âit o hakikat ve rüya karışımı dünyalar, bugünkü hayatımız için âdetâ bir kanaviçe gibidir. İstikbaldeki bütün icadlarımız, keşiflerimiz, tesbîtlerimiz, bu kaneviçeye göre şekillenir ve ortaya çıkarlar. Ne var ki, imkân ve şartların müsaadesizliğinden, gelişme fırsatını bulamayan meyveler gibi, bizim, o ilk, basit ve sathî bilgilerimiz; yeşerip olgunlaşma imkânını elde edemeyince de sararır-solar ve hazan vurmuş gibi yaprak yaprak dökülürler.

Bizler, çocukluk döneminde çoğunlukla dünyamızla o kadar içli dışlıyızdır ki, her zaman o günlerin, o günkü çevrenin çırakları olduğumuzu rahatlıkla söyleyebiliriz. Zaten çocukluk, gençlik ve olgunluk o kadar iç içedirler ki, birinin nerede bittiğini, öbürünün, nerede başladığını kestirmek imkânsızdır.

Bizler çocuklukta şuuraltı olan şeylerin farkına varamayız. Daha sonra şuuraltına yerleşen bu şeylerin birden bire hissiyatlarımızla kaynaşıp bütünleştiğini ve benliğimizin bir parçası haline geldiğini görür ve duyarız. Sanki çocukluk ve gençliğimizde, kaderimizin rüyalarını görüyor, sonra olgunluk döneminde de onları temsil ediyor gibi oluruz.

Darılma Yok Dayanma Var

Bazen hizmetimiz adına yüklendiğimiz işlerden dolayı öylesine bunalıyoruz ki noktalansın şu hayat, ölümün kollarında..' diyesimiz geliyor. Fakat birden emanetin, O'nun olduğu inancı ile irkiliyor ve bu düşünceyi büyük bir saygısızlık olarak görüyoruz. Evet, emanet O'nun olunca artık sen O'na karışamazsın. İsterse seni zincire vurmuş olsun. 'Of' bile demeden ve darılmanın en küçüğünü bile göstermeden dayanmak zorundasın.

Bu düşüncenin, insanın rûhunda kök salması biraz marifet-i Sani' ve muhabbet-i Sani' ile bütünleşmeye bağlı. Öyleyse bizler, tevhid akidesinin gereği olarak daima O'nu düşünmeli, O'nu duymalı ve O'nu söylemeliyiz.

Davranışlarda Ölçü

Müslüman'ın her hareket, her davranış ve her sözü mutlaka ölçülü olmalıdır. Bu cümleden olarak, meselâ: İnsanlarla iyi diyalog içinde olmak çok güzel bir davranıştır. Ama, bu mü'minin itikadını, imânını zedeleyici şekle dönüşmemelidir. Müslüman, herkese karşı hoşgörülü olmalıdır, fakat küfrün bizzat kendisini hoş görmek doğru değildir.

Davranışlarımız daima ciddiyet yörüngeli olmalıdır; ne var ki ciddiyet ile buz gibi soğuk davranışlar da birbirine karıştırılmamalıdır. Latifeleşme, nükteli sözler söyleme bazen sohbete ayrı bir çeşni katar. Şu kadar var ki, şaklabanlık ve sululuk da hiçbir zaman, kıvrak zeka mahsulü ince nüktelerle iltibas edilmemelidir.

Efendimiz (sav) de yer yer latife yapardı. Ama O'nun her latifesi de ciddiyet gamzeliydi. Bir gün çölden gelen Zâhir (ra) adındaki sahabinin arkadan gelip gözlerini kapatmış, sonra da Benden bu köleyi alacak var mı?' demişti. Zâhir (ra), kendisine yapılan bu iltifatla kendinden geçmiş ve 'Ya Rasûlallah! Çok ucuz bir köle satıyorsunuz' demişti. İşte sözün burasında Allah Rasûlü (sav), Zâhir'i (ra) ömür boyu gaşşedecek şu mukabelede bulunmuşlardı: 'Fakat sen Allah yanında çok kıymetlisin.'

İnsanın anne, baba ve evlatları yanında vakar ve ciddiyet içinde durması, anne, babaya karşı saygısızlık, evlatlara karşı da bir mürüvvetsizliktir. Ama resmî makamında oturan bir insanın vakar ve ciddiyeti, gayet yerinde bir davranıştır. Misalleri çoğaltmak mümkündür. Sözün özü, Müslüman'ın her davranışı Peygamberâne olmalıdır.

Dediği Gibi Olma Ufku

Söylediğimizi yaşayacak, yaşadığımızı söyleyeceğiz. Evet, her şeyden önce, Cenab-ı Hakk'ın emirlerini nefsimizde hem de en yüksek seviyede temsile çalışmamız şarttır.. evet, hayatımızda ışıl ışıl Kur'ân parlamalı ve anlatacaklarımız da, yaşadıklarımıza tercüman olmalıdır. Her zaman nuranî olmalıyız; olmalıyız ki, başkasını da aydınlatabilelim. Sadece ilim yapmak, fişlemek veya kitaplardan aktarma yaparak yeni kitaplar meydana getirmek değil; kitaplarda yazılanları hareketlerimize aktarmak ve yaşamakla ilim yapıp, kitap yazmalıyız. Başkalarının menkıbe ve destanlarını anlatmak yerine, kendimiz gökler ötesi âlemlerde menkıbe ve destanlara mevzu olmalıyız. Yoksa, Mirac'da müşahede edildiği üzere, dudaklar ateşten makaslarla doğranır, bedenler bir kütük gibi cehenneme yuvarlanır ve yığınların maskarası oluruz...

Delilin Mahiyeti

İnsan, belli bir yere kadar delil ve istidlallerle yürür. Evet deliller insanı elinden tutar ve sarayın kapısına kadar getirirler. Getirir ve bir halayık gibi insana teşrifatçılık yaparlar. Ama saraya gelindiğinde artık onlar kapının önünde kalırlar, içeriye alınmazlar. Zira artık ihsan sırrı zuhûr etmiş, aranan Gayb bulunmuştur ve vicdan O'ndan gelen sesi duymaktadır. Medlul ile konuşurken, delilin orada ne işi var? Ballar balını bulan, kovanın yağmalanmasına aldırış eder mi hiç? Allah (cc) cisimden, arazdan münezzeh ve müberradır. Ancak bu noktada insan sanki bir adım daha atsa kendini O'nun kucağında bulacak gibi olur. Tabii O, bütün bunlardan münezzehtir. Zaten O, insana şah damarından daha yakın değil mi? Bu sırrın zuhûr ettiği yerde, hiç delil veya istidlalden bahsedilir mi?

Aslı bulan vesileyi, hazineyi bulan yolu-izi ne etsin? Yeter ki bu yol, inancın zirvesine ve kemâl noktasına ulaşsın...

Dengi Olmayan İbadet

Allah uğrunda yapılan her işin mutlaka bir sevabı vardır ve onun karşılıksız kalması düşünülemez. Ama oruca gelince, onun sevap yönüyle âdetâ dengi yoktur. Ebû Umâme (ra) şöyle diyor: "Rasûlullah'a, yapmam gerekli bir amel söylemesini istedim. O da: "Oruç tut. Zira onun dengi yoktur." Ben yine tekrar ederek aynı şeyi sordum: O, "Oruç tut. Zira onun dengi yoktur." Ben üçüncü kez yine sordum. O, aynen "Oruç tut. Zira onun dengi yoktur" buyurdular.

Din Bir Bütündür

Din, bir bütündür, tecezzi ve inkisam kabul etmez. Başka bir ifadeyle tecezzi ve inkisam dinin hakîkatiyle te'lif edilemez. Din sanki bir ağaç gibidir. İtikada âit mes'eleleri onun kökü, ibadete müteallik hususlar, dalı-budağı, muamelat onun çiçekleri, ukubat koruyucusu, evrad ve ezkâr gibi hususlar da onu alttan ve üstten besleyen unsurlardır. İşte böyle bir bütünlük ve yekparelik arz eden din, bütünüyle Allah tarafından vaz', peygamber tarafından da tebliğ ve temsil edilmiştir.

Din Nasihattir Hadis-i Şerifini, Bilhassa Günümüz İnsanına Verdiği Mesajlar Yönüyle İzah Eder misiniz?

Ferdî ve içtimaî plânda dinin yaşanıp, yaşatılması için de nasihata ihtiyaç olduğu bir gerçektir.Bu bir bakıma Hac, Arafat'ta vakfedir hadis-i şerifi gibidir. Yani, nasıl vakfesiz hac olmuyorsa, nasihatsız da din olmaz demektir.

İslâm'da müeyyidat denilen cihad', 'emr-i bi'l-ma'ruf, nehy-i ani'l-münker', İslâm'ın koruyucu zırhı ve surları hükmündedir. Bunlar yapılmadığı zaman, İslâm binasının er veya geç yıkılması mukadderdir. İşte, nasihat, her yönüyle bu surların tamamını ifade etmektedir denebilir.

Nasıl, ihlası kazanmak ve korumak için Üstad, en az on beş günde bir ıhlas Risaleleri'nin okunmasını tavsiye ediyor öyle de ferdî ve içtimaî plânda dinin yaşanıp, yaşatılması için de nasihata ihtiyaç olduğu bir gerçektir. İnsan için en kestirme ve manâlı tarif 'insan aldanan bir varlıktır' tarifidir zannediyorum. İnsan, sürekli kaymalar 'sath-ı maili'nde' yaşar. Öyle ki dün, İslâm adına en mükemmeli yakalayarak yaşananın, bugüne biraz olsa da, yine de çok faydası yoktur. Evet, dün marifet adına bir ufku yakalamış olabilirsiniz 'bir adım daha atsaydım, O'na ulaşacaktım' diyecek ölçüde O'na yaklaşmış sayılabilirsiniz. Fakat, bu ufkun, bugüne âit pek fazla faydası olmasa gerek. Öyleyse her gün O'nun yolunda yeni bir gayret, yeni bir cehd gereklidir ki, kendimizi koruyabilelim. Evet, eğer insan, meselâ bir mecliste yapılan ikazları üzerine almıyor, söylenenleri kendine söyleniyor gibi algılayıp da, 'benim hiç marifetullah ve muhabbetullaha kabiliyetim yok mu' diye kendini yerden yere vurma heyecanını duymuyor.. ve meselâ, konuşanın ağzından 'o münadî' çıkacağı sırada, daha 'müna' kelimesi çıkar-çıkmaz bu yine (münafık) diyerek 'benden bahsedecek' diye ürpermiyorsa, o insanın kalbi ölü sayılır.. dolayısıyla da bu tür kalplerin ölmemesi için devamlı nasihata ihtiyaç vardır.

Ayrıca insan, sürekli murakabe halinde olmalıdır. Kasemle sizi te'min ederim ki, ne zaman bir velinin önüne otursam, içimi görecek diye hep korkmuşumdur. O anda sohbette köpekten bahsedilse, 'acaba âlem-i misalde benim hâlimi köpek gibi mi gördü de, ondan söz ediyor' diye titremişimdir. İmam-ı Rabbânî, bedenî yapısı itibariyle kendisini 'merkeb' seviyesinde bile görmediğini ifade eder. Üstad, sürekli kendisini yerden yere vurur 'Sen, dine

hizmet ediyorum diyorsun, bil ki, Allah, bir racül-ü facirle de bu dini teyit eder. Sen kendini işte o racül-ü facir bilmelisin' der. Gerçi tahdis-i nimet gereği, Sözler'in güzel olduğunu söyler ama, ardından da Sözler'deki güzelliğin tamamen Allah'a âit olduğunu ilan eder. 'Asma çubuğu üzümleri sahiplenemeyeceği gibi, sen de, sende olan nimet-i İlâhiyeyi sahiplenemezsin' der. İşte, şirkten kurtulmak ve kazanma noktasında kaybetme çukuruna düşmemek için bu hususların insanlara hem de sürekli olarak hatırlatılması lazım...

Hadisin devamında, nasihatın Allah ve Rasûlü için olduğu buyurulur. Nasihatı yapan, Allah için yapmalıdır. Nasihatı dinlemeğe gelen de Allah için gelmelidir. Hatta kendisini sıfır ve hiç görmelidir. Eğer kendinde bir varlık hissederse, onun nasihattan gerektiği ölçüde yararlanması söz konusu olamaz. Evet, başka şeylerle dolu kaplar başka şey kabul edemez.. kaya üzerinde tohum filizlenemez. Kalpler verimli topraklar gibi, zihinler de bomboş telakki edilmeli ve tam bir tahliye ile arıtılmalıdır ki, nasihatten istifade edilsin. Böyle bir tahliyeyi yapamayan ve kendisini herkesten aşağı görmeyen, hatta nefsini yerden yere vurmayan birine Hz. İsa da, Hz. Cebrail de ve Hz. Muhammed (sav) de nasihat etse, faydalanması oldukça zordur. Mümkün değildir demiyorum. İbn Abbas, Hz. Ömer'in hutbe okuyacağını duyduğu zaman, Mekke'de ise 500 km'lik yolu kateder ve bir gün öncesinden gelir minberin önüne otururdu. Evet insanda nasihata karşı bu iştiyak olmalıdır ki, nasihattan istifade edebilsin.

Nasihat, Allah içindir Allah için yapıldığı için de, nasihatta her şeyden evvel Allah anlatılmalıdır. Zira, eğer Allah tarafından sevilmek istiyorsanız, Allah'ı insanlara sevdirmelisiniz. Sonra, Rasûlullah anlatılmalıdır. Evet O'nu tanıtmak ve sevdirmek bir mü'minin ikinci derecede işi olmalıdır. Nasihat, ayrıca 'mü'minler içindir' deniyor ki, onların aydınlatılmaları hedeflenerek yapılmalıdır

Evet, önem sırasına göre nasihat böyle ele alınmalıdır. Çok işitmişsinizdir. Bir yerde çocuklardan bahsedildiği zaman, bazıları fırsat kollar ve hemen kendi çocuğundan bahsetmek ister. Bunun gibi, her konuşmada, her sohbette, söz imale edilerek, Allah'a yönlendirilmeli ve o anlatılmalı. Konuşmalarda, manâsız gülmelere, boş lakırdılara ve mâlâyaniyâta yer verilmemeli.. mü'minin sükûtu tefekkür, konuşması hikmettir. Evet, ahiret adına teminâtımız var mı ki, gülüp oynuyoruz.

Kısaca, ayakta kalabilmek, kendimizi koruyabilmek ve üzerimizdeki

emanetin hakkını verebilmek için sürekli nasihatla yenilenmeye ihtiyacımız var.

Dinde Zorlama Yoktur

Din, zorla kabul edilebilecek veya zorla kabul ettirilebilecek bir sistem değildir. O'nda, her şeyden önce inanma esastır. İnanma ise, tamamen vicdanî ve kalbe âit bir meseledir. Hiçbir ikrah teşebbüsü, kalp ve vicdana te'sir edemez. Dolayısıyla insan, ancak içinden geliyorsa ve gönlü îmâna yatkınsa îmân edebilir. İşte bu manâda, dinde zorlama yoktur...

Dinin Lüzumu

Din, sel felaketlerinin, zelzelelerin insanları zorladığı ve muztar kalmaktan doğan bir sistem olmadığı gibi, beşerin iktisadî, içtimaî durumlarını te'min etmek, onları huzura kavuşturmak için ortaya atılmış bir sistem de değildir. Yine o, Renan'ların, Russo'ların dediği gibi, insanın tabiatından doğmuş olmakla da hiçbir alâkası yoktur. O İlâhî bir kanunlar mecmuası, İlâhî bir vaz'dır ve insanların dünyevî ve uhrevî bütün saadetini tekeffül etmek üzere Allah (cc) tarafından vaz'edilmiştir.

Buradaki huzur ve mutluluğumuz ona bağlıdır. Umûmî ve hususî hukuk mefhumunun var olması ancak onunla mümkündür. Ahirette de yine, cennete ve Cemalullah'a erme onun sayesinde olacaktır.

Dinin Yenilmez Gücü

Artık bugün eşya ve hâdiseleri didik didik eden pek çok kimse mutlak hakikat olan Allah'a ulaşma yolunda buna karşılık pozitivizm ve rasyonalizmin getirmiş olduğu inkâr-ı ulûhiyet' anlayışı da yavaş yavaş yıkılıyor. Batı âlemindeki ferdî hâdiselerle başlayan, yani James Jean, Eddington, Einstein gibi kimselerin dine yönelişi, şimdilerde kitlevî hüviyet kazanmak üzere.. fakat ben ne kadar arzu ederdim, 'La ilahe illallah' diyen bu insanlar, 'Muhammedun Resûlullah' desin ve tam kurtuluşa ersin.! Meselâ, Jean deli gibi aşık bir insan. Ama Muhammedî vapura binememiş. Eddington, astro-fizikçi. Devasâ bir kamet. James Jean Pakistanlı bir dostundan 'Allah'tan hakkıyla korkan âlim kullardır' ayetini duyunca 'Bu başka değil, bu bir Allah kelâmı' itirafında bulunur bulunur ama, bu Hz. Peygamberi de ikrar anlamına gelir mi? Bunu bilemeyeceğim ama, Einstein bu kâinâtı, içinde işleyen müthiş nizam ve ahengi görüp de Allah'ı kabul etmemeyi aptallık sayar. Fakat o da Hz. Muhammed (sav)'in kaptanlığını yaptığı gemiye binemeyenlerden biri.. ve daha niceleri...

Bu tür düşünce ve hâdiseler, bir anlamda bize dinin yenilmez gücünü göstermektedir. Evet artık 'fecr-i sâdık' göründü. Buna siz 'fecr-i kâzib' bile deseniz, Üstad'ın ifadesiyle 'fecr-i kâzib, fecr-i sadık'ın en sâdık emaresidir.' Yani günümüzde din adına cereyan eden gelişmeler fecr-i kâzib bile olsa, fecr-i sadık da çok yakında zuhûr edecek demektir. Hem de bütün dünyada. Bakın etrafınıza, bugün kudsîler ordusunun gitmediği, ellerinde nurdan matkaplarla granitleri bile parçalayıp rûhlarının ilhamlarının boşaltmadığı bir kara parçası yok gibidir. Bunları bize lütf ve ihsan eden Allah'a binlerce hamd ü sena olsun!

Evet, İslâm.. her türlü tahriften, tebdilden muallâ, münezzeh, müberra, mukaddes olan İslâm.. 'Zikri (Kur'ân'ı) biz indirdik ve onun koruyucusu elbette biziz' kudsî kalesinde mahfuz olan İslâm... Her türlü virüs ve mikroplara karşı İlâhî karantina altında bulunan İslâm... Temsilcilerinin yaptıkları yanlışlıklar ona engel olsa da O nurunu neşredecek insanlığın yakın gelecekte mutluluğunun yegane kaynağı olacaktır. Merhum Alvar İmamı bunun müjdesini ta yıllar öncesi söylediği ve 'göründü' redifi ile süslediği şiirinde veriyor:

'Canan elinin bülbülünün bağı göründü
Dost ikliminin lalesinin çağı göründü
Envar-ı muhabbet doğben tuttu cihanı
Şakk-ı kamerin mucize parmağı göründü

Yakub'a bugün Yusuf'un kokusu geldi
Eyyub'a hayat ırmağının çağı göründü.'

Diriliş Bestesi ve Musîkîmiz

Toplumumuz, psikolojik yapısı itibariyle tamamen bir çıkmazda ve acziyet içindedir. Her şey gibi musîkîmiz de, toplumun içinde bulunduğu psikozdan nasibini almıştır. Ve bunu inkâr etmek de imkânsızdır.

Bize âit musîkînin doğum yeri tekyelerdir. Musîkînin büyüyüp serpilmesi de yine doğum yeri olan tekyelerde gerçekleşmiştir. Elbette böyle lâhûtî bir zeminde doğan, büyüyen ve gelişen musîkînin, toplum içindeki fonksiyoner yönü de ağır basacaktır. Ve öyle de olmuştur.

Tekyelere kilit vurulduğu günden beri, bize âit musîkî de, yersiz-yurtsuz ve gariptir. Toplum, ondan boşalan yeri ve te'siri dolduracak alternatifi araya araya yorulmuş ve musîkî adına iflasın en acımasız günlerini yaşamıştır. Şimdilerde bu durum, eskisi kadar şiddetli olmasa da hâlâ devam etmektedir. Zira ki, getirilen, daha doğrusu adapte edilmeye çalışılan Batı musîkîsi, bizim insanımıza istenileni vermekten çok uzaktır; gittikçe de bu uzaklık artmakta ve hatta sürat kazanmaktadır.

Nedir o tepinmeler, el-kol sallamalar, kendini yerden yere çalmalar... Allah aşkına! Bunların musîkî ile ne alâkası var? Dinleyenleri sağır, dilsiz mi sanıyor bu adamlar da, meramlarını işâretlerle anlatmaya çalışıyorlar... Ya o, hiç terbiye görmemiş sesleriyle sahneye fırlayıp hançerelerini yırtarcasına bağıranlar! İnsanın beynini tırmalamadan öte marifeti olmayan o çalgı aletlerine ne demeli? Hayır, hayır, bunların hiçbirinin bizim musîkîmizle uzaktan-yakından alâkası olduğu söylenemez!

Biz, rûhumuza üns üfleyecek musîkî istiyoruz. Biz, bizi tefekkürün zirvelerine çıkaracak, ulvî duygularla dolup taşmamızı sağlayacak ve bizi kendimizden geçirecek; geçirip öteler ötesiyle konsantrasyonumuzu temin ve tesis edecek musîkî istiyoruz. Ve yine biz, ahlâk, edep, terbiye ve disipline kaynak teşkil edecek tertemiz, dupduru, his ve duygularımızla şahlanışımızı sembolleştiren ve bize gönlümüzün sesini dinleten bir musîkî istiyoruz.

Bu, toplumun arzu ve isteğidir. Şu anda bir kısım insanlar, vicdanlarında meknî bu isteği sezemeseler de, büyük çoğunluk, işin farkındadır ve talepleriyle bu isteklerini açığa vurmaktadırlar. Tabandan gelen bu yoğun isteğe cevap vermek zorundayız. Vak'aları görmezden gelmenin hiçbir anlamı yoktur. Öyleyse bizler, hem de çok süratle kendi musîkîmize el atmak ve onu yeniden

canlandırmak mecburiyetindeyiz. Toplumun, gözle görülecek kadar hızlanan kendi özüne dönüşü de bunun böyle olmasını gerektirmektedir. Eğer istekler müspet karşılık bulamazsa, menfî olana kaymalar sürüp gidecek ve içtimaî bir müessese daha tarihten silinip gidecektir. Evet toplumun, artık beklemeye tahammülü yoktur. Onun için gayet açık ve net bir ifade ile tekrar ediyorum ki, musîkî üstatlarımız ve bu işin ehli olanlar, mutlaka kendilerinden beklenen misyonu eda etmeli ve kimliksiz kalmış musîkîmizi eski asalet ve seçkinliğine yeniden kavuşturmalıdırlar. Yoksa insanımız, daha uzun süre, Batı şarlatanlıklarını musîkî diye dinleyecek ve tepinmekle ömür tüketecektir. Bu bir cehalet, bu bir şuur eksikliğidir. Telafisi ise, diriliş bestemize musîkînin sesiyle de iştirak etmektir.

Diş Dolgusu ve Kaplama

Hanefî fukahâsı, gusül âyetinde emrin 'fettahherû' şeklinde mübalâğa ifade eden bir sîgası ile gelmesinden hareketle, gusülde ağzın içinin de yıkanmasının farz olduğu neticesine varmışlardır. Fakat, ağzın içi, dişin de içi demek değildir. Gusülde ağzın yıkanması farz olan kısım, bizzat ağzın içi, dolayısıyla da dişlerin çeperi, yani dış yüzeyidir. Bu yüzey, diş doldurulduğu zaman dolgu, kaplandığında ise kaplama olur.

Bir diğer açıdan, zarûretler mahzurlu şeyleri mübah kılar.' Zarûret, icabında insana guslü terk ettirir haram et yedirir hattâ, zaruretin derecesine göre küfür kelimesini bile mahzursuz hale getirir. İnsan hayat ve sağlığı açısından dişin ehemmiyeti tartışma kabûl etmez. Bu bakımdan, dişin ağızda muhafazası ancak doldurma veya kaplama ile olacaksa, o takdirde bunun yapılmasında hiçbir mahzur yoktur. Fakat, kaplamanın altından olması İmam Ebû Hanife'ye göre mahzurludur. Bazıları, Ebû Hanife'nin bu kavlini, dolgu veya kaplama yaptırmanın câiz olmadığı şeklinde anlamaktadırlar. Halbûki İmam-ı A'zam Ebû Hanife'nin tartışmasını yaptığı mevzû, dişe dolgu veya kaplama yapılır mı yapılmaz mı değil, dolgu veya kaplamada altın kullanılıp kullanılmayacağıdır.

İnsanları yanlışa sevk etmemek ve yanlış anlayışlara meydan vermemek için, şer'î meseleleri daha bir dikkatle incelememiz gerekmektedir.

Diyalog Kapısını Kapatmama

Bugün Allah'ın inayetiyle bu milleti oluşturan fertler, gruplar, cemaatler arasında çok tatlı bir diyalog başlamıştır. Bence bu diyaloğu sürdürmek, hattâ ilerlemesini sağlamak lazımdır. Bakın etrafınıza, dünyada takdir ettiğiniz, saygı duyduğunuz birçok insan var. Ve o insanlar dinsizliklerinde bizim içimizde dini kabul etmeyenlerden dinsizlik noktasında çok daha ileridir. O zaman niçin dışarıda olanlara karşı gösterdiğimiz müsamahayı içimizdekilere karşı göstermiyoruz? Veya daha doğru bir tabirle göstermeyeceğiz? Kaldı ki bu insanlar, 50-60 yıldan beri belli bir düşünceye kilitli kalmışlar. Devekuşu gibi başlarını kuma sokup etraflarını araştırma ihtiyacı bile hissetmemiş, arkasından gidip benimsediği görüşü en doğru' diye nitelendirmişler. Hele içlerinde bazıları hasbe'l-kader lider konumunda bulunmuş ve bu düşüncelerle halkın karşısına çıkmış, kitleleri yönlendirmişler. Şimdi dünyada gerçekleşen değişim rüzgârlarının ardından bu insanların, 'sabite' haline gelmiş fikirlerinden birden bire vazgeçmeleri, aldattıkları yığınların karşısına çıkıp özür dilemeleri elbette mümkün değildir. Bu beşer tabiatına terstir. Onun için bu insanların meselâ, Bektaşiliği hecelemeleri, Allah, Peygamber demeleri bir merhale ve aşama olarak görülmelidir.

Evet, bizim dinamiklerimizden, bu dinamiklerin Allah tarafından te'yid görüp istikbal va'dettiğinden hiç şüphemiz yok. Zaten hiçbir zaman da olmadı. Yeter ki bu dinamikler temsilcileri tarafından arızasız ve kusursuz olarak temsil edilebilsin.

İşte içinde yaşadığımız zaman ve mekân diliminde bu diyalog imkânını Allah lütuf ve ihsan etmiştir. Öyleyse onu iradî olarak kapatmaya hakkımız yoktur.

Diyalogda İslâmî Ölçü

Son hâdiseler münasebetiyle beni yıllarca İslâm'a, Kur'ân'a, başkaldırmış, düşmanlık etmiş insanlarla dostluk kuruyorsun' diye tenkit edenler oldu. Halbuki bu İslâmî bir düşünce ve bu düşüncenin hayata yansımasından ibarettir. Allah Rasûlü (sav), yıllarca kendisine kan kusturan Ebu Cehil'i karşısına alıp muhatab olarak kabul etmedi mi? Ve daha onun gibi nicelerini... O halde çeşitli vesilelerle görüştüğümüz, konuştuğumuz bu insanlar -kaldı ki çokları inancını izhar ediyorlar- yüzünden, böyle İslâmî nasslarla te'lif edilemeyecek tenkitler yapmanın manâsı ne? Bu aslında İslâmı tam anlamıyla özümseyememenin bir ifadesidir. Hatta ben, 'Bu tavır, bu tarz, bu üslup benim kendi tavrımdır..' desem ukalâlık etmiş, İslâm'ın getirdiği evrensel kaideleri kendime mal etmiş olurum. Onun için bugün bir ateistle de karşılaşsam, aynı şekilde davranırım. Ve bu kat'iyen mümaşat, müdarat veya takiyye değildir. Aksine İslâmî tavır ve düşüncenin ortaya konuşudur.

İslâm, öfkelendiğiniz zaman bile öfkenizi belli üslup içinde yansıtmanızı emreder. Gelin Kur'ân'a bakalım onun çok sert bir üslup ile eleştirdiği nice mes'eleler vardır ki, onlarda isim tasrih etmez. -Her ne kadar esbab-ı nüzulcüler belli isimler verse de, rivayetlerin sıhhatinde şüpheler vardır-. Belki kıyamete kadar gelecek değişik tiplerle temsil edilecek düşünceleri, mülhidçe anlayışları tenkîd eder.

Evet, ilâhî ve evrensel dinin tebliğ ve temsil erleri, muhatabı olan kişi veya kitlelere sert davranmamalıdırlar. Paylaştıkları fasl-ı müşterekleri çok çok iyi değerlendirmeli ve hattâ bırakın bugünü, gelecekte onlara bir şeyler anlatmayı plânlıyorlarsa şimdiden İslâmî tavrın gereği olarak yumuşaklığı, mülayemeti fitratlarının bir yanı haline getirmeli ve bu konuda yıllardan beri yapılagelen yanlışlıklara son vermelidirler.

Durumumuz

Durumumuz, elinden tuttuğu çocuğunu yürüten babaya benziyor. Toplumun yapılanma ritmi, hızlı adımlara müsâit değildir. Acelecilik, fayda değil sadece zarar getirir.

Duygular Yumağı Bir Varlık: İnsan

İnsan, iyi-kötü binlerce duyguyla sarılı bir yumak gibidir. Duygular itibariyle onun, her zaman bir melekî bir de şeytanî yanı vardır. O bunlardan birisiyle a'lâ-yı illiyyîne çıkarken, diğeriyle de aşağıların aşağısına düşebilir.

İnsana nezaret eden 300 küsur melek, insanın Cenâb-ı Hakk'a kurbiyetini temine çalışırken, etrafını çevrelemiş habis ruhlar da onu Allah'tan uzaklaştırıp şeytana dost yapmaya gayret ederler. Zira insanda her iki tarafa da cevap verecek merkezler vardır. Latife-i Rabbaniye' meleklerle kontakt kurarken, nefis de şeytanla irtibat hâlindedir. Ve bu iki merkezin daima birbiriyle çatışması söz konusudur.

Nefis, asıl yapısı itibariyle kudûretlidir, karanlıktır. Ancak belli temrinlerle onu zabt u rabt altına almak ve onda melekî duygular lehine gedikler açmak da mümkündür. Efendimizin (sav), 'Şeytanım Müslüman oldu' ifadesini böyle anlamak Bediüzzaman ve emsali büyüklerin nefsin teslimiyetinden bahsetmelerini de böyle değerlendirmek muvafik olsa gerek.

İnsanda bir de vicdan vardır. Vicdan bir yönüyle nefsin alternatifidir. Her insanda vicdan bulunur. Fakat onun istikamet ve dengeyi koruması ancak İslâm'la mümkündür. İnsanı, herhangi bir varlık olmaktan kurtarıp, olgunlaştıracak tek terbiye yolu, metodu İslâm'ın ruhunda meknîdir.

Dün-Bugün Karşılaştırılması ve Bir Gerçek

Düne kıyasla bugün İslâmî meseleleri anlatmak çok daha kolay. Tabii kitlevî büyüme ve çoğalma bu hususta önemli bir amil. Evet, kemmî plândaki bu gelişmenin, İslâmî meselelerin anlatılmasında ve kabul görmesinde önemli kolaylıklar temin ettiği bir gerçek.

Dün, herhangi bir dinî meseleyi anlatırken, okullarda ve okulların dışında arkadaşlarımız kim bilir ne kadar zorlanırlardı. İnkârcılık modasıyla, düşünce sistematiği alabora olmuş gençleri ikna etmek ve onların kendi özlerine dönmelerini sağlamak, zorlardan zordu. Ayrıca karşı tarafın tahribi de oldukça şiddetliydi. Bilhassa komünizm, tartışmasız bir gerçek gibi lanse edilmeye çalışılıyor ve bunda kısmen muvaffak da olunuyordu. Bir de tahripteki kolaylık araya girince, iş tamamen içinden çıkılmaz bir hâl alıyordu. Öyle ki, bugün ikna olan genç, yarın sarsılıyor ve hemen arkadaşlarımızdan uzaklaşıyordu. Diğer taraftan bize âit çalışmalar hür ve serbest bir ortamda da yapılamıyordu. Dört bir yandan tarassut ve tazyik altında tutuluyorduk. İş bununla da kalmıyor, toplum üzerinde bizim aleyhimize psikolojik bir baskı uygulanıyordu. Pek çok kimse bizim hakkımızda söylenenlere ve aleyhimizdeki iftiralara inanmasa bile, çekindikleri, ürktükleri için bizimle onların arasında sun'î mesafeler oluşuyordu. Hele bürokratlar ve devlet ricali.. Onlarla görüşüp konuşulması, -birkaçı müstesna- âdetâ imkânsızdı. Ve bilhassa da üniversitelerimiz.. oralarda din' kelimesinin baş harfini bile ağıza almak, akla-hayâle gelmedik şeyleri göze almadan cesaret edilir gibi değildi. Ya şimdi öyle mi? Evet, bugünlerin kıymetini bilip, hizmet adına şükrünü eda etmek üzerimize bir vecibedir. Elbette her nimet kendi cinsinden şükür istediği gibi, İslâmî meseleleri kabulde gördüğümüz bugünkü suhulet ve kolaylık nimeti de, kendi cinsinden şükür isteyecektir. Hiç şüphesiz o da hem kemmiyet hem de keyfiyet itibariyle hizmet ritmini artırmakla olacaktır.

Düşünmek ve Yine Düşünmek Zorundayız

Herkesi kuzu zannedip, kuzu olmaya kalkışmak sadece çakalları ve kurtları sevindirir. Biz, Balkan fitnesinde ve Cihan Harbi'nde çakallığın ve kurtluğun en utandırıcılarını gördük.

Overof'un bombaları gönülleri delip geçerken, İstanbul ve İzmir sokaklarında Rum çocukları, başlarında Yunan bayrakları, şapkalarının üstünde Overof'un ismi, Pan-Helenizm türküleriyle ortalığı velveleye veriyorlardı. Onlar veya başkaları -Allah ülkeyi ve milleti korusun!- aynı imkânları elde ettiklerinde, aynı şeyleri yapacaklarında tereddüt edilmemelidir.

Efendimiz (sav) Her Sahada Zirvedir

İnsanlık tarihinde pek çok dâhî yetişmiştir.. ve bunlar ancak belli sahalarda bir kısım değişiklikler yapabilmişlerdir. Yaptıkları münhasıran o sahaya mahsus kalmıştır.

Meselâ; bir içtimaî dâhî, yetiştirdiği nesilleri o mevzuda zirveye ulaştırmış ve devleştirmiştir. Ama iktisadî sahada onları güdük bırakmış, psikolojik sahada onlara bir şey verememiş, terbiye adına arkasındakileri fazla ileriye götürememiş ve hele rûh hesabına onlara hiçbir şey kazandıramamıştır.

Meselâ; bir başka dâhî çıkmış, ülkesinin iktisâdiyâtı adına önemli bir inkılâp yapmış.. ve bir toplumu oldukça ileri bir noktaya götürmüştür. Bu da onlara, içtimaiyat adına, terbiye adına bir adım attıramamıştır ve nefsi kontrol, muhasebe ve murakabe adına onlara hiçbir şey söyleyememiştir.

Bir başkası başka sahada ve bir diğeri de diğer bir sahada... ama hiçbiri bütün üniteleriyle en mükemmeli yakalayamamıştır. Ancak Hz. Muhammed'dir (sav) ki, hayatı bütün üniteleriyle kucaklamış, onu alıp zirvelere taşımış ve ona ebed-müddet' zirvelerde kalma garantisi vermiştir. Evet O, iktisatta zirvededir.. içtimaiyatta zirvededir.. insanlara kendisini kabul ettirmesinde zirvededir.. dünya ve ahiret muvazenesi kurmada zirvededir.. eşya ve hâdiselere nüfuz etmede zirvededir.. varlığın perde arkasına nüfuz etmede zirvededir.. evet her şeyde zirvededir. Böylece, Hz. Muhammed Mustafa'nın (sav) terbiyesinde insana âit hiçbir duygu güdük kalmamış, hiçbir şey ihmale uğramamış aksine hepsi inkişâf ettirilmiş, hepsi geliştirilmiş ve insanlara, beş başı ma'mur olma yolları açılmıştır. Bir de kader onların yollarına su serpince, her sahada en kâmil ve en mükemmel insanlar yetişmiştir.

Eğer Namzet İsek!..

Sahabe, hasbîlik, diğergamlık yani kendini, kendine âit işleri unutma, sorumluluk ve vazifesi adına, maddî-ma'nevî hazlardan vazgeçme gibi ulvî hasletlerle yükselip semalara çıktı. Eğer günümüz insanı da aynı şeylere namzet ise, aynı düşünce ve aynı ruh haletini paylaşması icap edecektir.

El Öpme ve Saygıda Ölçü

İslâm'da el öpme diye umûmi bir kaidenin var olduğunu bilmiyorum. Bununla birlikte, umûmi teâmül gereği, küçük büyüğün, talebe hocasının, öğrenci öğretmenin elini öpebilir. Yalnız, burada mühim olan, herkesin üzerine düşeni yapmasıdır. Tıpkı, Allah Rasûlü'nün "Acemlerin büyüklerine ayağa kalktığı gibi ayağa kalkmayın" emrine rağmen, Ashâb'ın, O İki Cihan Güneşi'ne karşı ayağa kalktıkları misillü; büyük, elini öptürmek istemeyecek, fakat küçük öpmeğe çalışacak; büyük saygı beklemeyecek, küçük ise, saygıda kusur etmeyecektir.

Emeklilik

İslâmî sistem içerisinde emeklilik müessesesine yer yoktur. İnsan, çalışabildiği müddetçe çalışmalı, elden-ayaktan düştüğünde de, varsa çocukları, yoksa akrabaları, onlar da yoksa, devlet kendisine yardım elini uzatmalıdır.

Hz. Ömer, çarşıda dilenen bir zimmîyi görünce canı sıkılır ve 'bunları genç iken çalıştırıyor, çalışamayacak hale gelince de, dilenmeğe mahkûm ediyorsunuz' diyerek, kendisine Beytü'l-malden maaş bağlar.

İslâm'ın sosyal güvenlik sistemi, kendi değerleri içinde bir bütündür. Bu sebeple, bugün ülkemizde uygulanan şekilleriyle SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı gibi emeklilik sistemlerini İslâmiyet'le te'lif etmek oldukça zordur. Zordur ama, bu müesseselerin sağladığı her türlü imkânı İslâm, daha güzel ve daha doyurucu biçimde, hem de hiç karşılık beklemeden, prim almadan ve '5000 iş günü' devlette çalışma mecbûriyeti getirmeden sağlayacak bir içtimâî yapıya sahiptir.

Bu kaideler çerçevesinde, devlet müesseselerinde çalışarak emekli olmuş ve emekli maaşı almaya hak kazanmış Müslümanlar, eğer geçimleri emekli maaşına bağlı ise, bu maaşı almalı ve herhangi bir hayır müessesesinde hiç karşılık beklemeden dine-imâna hizmet etmelidirler. Şâyet, emekli maaşına ihtiyaçları yoksa ve geçimlerini başka kanallardan temin edebiliyorlarsa, bu takdirde, emeklilik maaşlarını muhtaç kimselere, talebelere veya hayır kurumlarına bağışlamalıdırlar.

En Mühim Mesele

Devrimizde en ehemmiyetli mes'ele, imânın kurtarılması, kalbin salâhının temin edilmesi, ma'şerî vicdanın imânla beslenip onun açlığının giderilmesi, gönüllerin itmi'nana ulaştırılması ve nesillerin ateşten kurtarılmasıdır. Bunlar yapıldığında bir kere daha kalpler, emniyetin, güvenin ve itmi'nanın kaynağı haline gelecektir. Evet, imân esaslarının ihmale uğradığı, dolayısıyla da kalplerin aç olduğu bir dönemde, ilk önce bu hayatî mes'ele üzerinde durulmalıdır.. nasıl aç insana önce baklava değil de en muhtaç olduğu temel gıdalar, meselâ su ve ekmek verilir, öyle de her şeyden önce aç gönüllere, ruhları güçlendirip kalpleri kanatlandıracak olan Allah'a (cc), Peygamber'e (sav) ve ahirete imân, Allah ve Peygamber sevgisi aşılanmalıdır. Esasen, bunlardan mahrum olan insanın, ukbâsı gibi dünyası da karanlıktır. Huzur imândadır; öyleyse, insanımıza ve bilhassa gençlerimize mutlaka huzur ve emniyet götürmeyi düşünüyorsak, onların gönüllerini imânla donatmalı ve bu gönülleri muhabbet-i İlâhî ve zevk-i rûhânîye uyarmalıyız.

En Yüksek Gaye

İnsan hayatının en yüksek gayesi, ferdin yükseltilip ruhuyla bütünleşmesi fizik ötesi aydınlıklara ulaşarak, Yaratıcı'nın esrarına vakıf olması ve ruhanî zevklere ermesidir.

Ervah-ı Tayyibe Güzel Kokuyu Seviyor Diyorlar. Doğru mu?

Güzel koku onların temel gıdası olduğu söyleniyor. Evet, bizim temel gıdalarımız olduğu gibi onların da temel gıdaları var. Oksijeni soluduğumuz gibi, onlar da buna mukabil güzel kokuyu solurlar. Ayrıca, bizim belli bir fizyolojik yapımız var. Bu itibarla da bazen basit, bazen de mürekkep gıda alıyoruz. Fakat onlar maddeden mücerrettirler. Böyle olunca da bizim ihtiyacımız olan şeylere onların ihtiyacı yoktur. Onlar ancak, tesbih ve tehlillerden, zikirden ve Kur'ân tilâvetinden zevk alırlar.

Ervah-ı habîse ise çirkin kokulardan zevk alır. Mahkemeye giderken arkadaşlardan biri gülyağı sürmüş de oradakilerden biri bas bas bağırmaya başlamış: Kim sürdü o hacı kokusunu..?' Biz de onların parfüm kokusundan rahatsız oluyoruz ya!' Rûhlar farklı farklı işte böyle...

Esbab-ı Nüzûl Hakkında Kısa Bir Değerlendirme

Bütün tefsirciler esbab-ı nüzûl' tabirini kullanmayı tercih etmişlerdir. Ancak, temel esaslar açısından bu tabirde bazı eksik yönler olduğu da bir gerçek. Bir kere eğer meseleyi sebep-müsebbib çerçevesinde değerlendirecek olursak, sebep olmadığında müsebbibin de olamayacağı tabiidir. Bu da, 'o sebepler olmasaydı bu ayetler nazil olmazdı' manâsına gelir ki, böyle bir hükmü kabul etmek kat'iyen doğru değildir. Zannediyorum meseleye 'iktiran' kelimesiyle yaklaşmak daha yerinde olur. Böyle bir yaklaşım üzerinde az duralım: Herhangi bir sebeple alâkalı âyeti, Allah (cc) ezelî hikmetiyle inzâl edecekti ama, bu âyet belli bir hikmete mebni, herhangi bir sebeple irtibatlandırılmış ve öyle nazil olmuştur. Evet meseleyi bu şekilde yorumlamak da kabildir.

İçlerinde Ahmed bin Hanbel'in de bulunduğu bazı otoriteler, esbab-ı nüzûl mevzuunda ihtiyatlı davranırlar. Zannediyorum, onları böyle bir hükme sevk eden de, bizim sezemediğimiz, onların sezdikleri bir kısım su-i istimalleri önlemek düşüncesidir. Zaten, ciltler dolusu 'esbab-ı nüzûl' nakilleri de konunun ne derece spekülatif olduğunu açıkça ispat etmektedir. Bu arada sağlam rivayetlerle bize kadar gelip ulaşan esbab-ı nüzûlü de bütün bütün görmemezlikten gelmek bir ifrat olsa gerek. Onun için biz, bir taraftan Ahmed b. Hanbel gibi düşünenlere, meselenin su-i istimalini önlemek açısından hak verirken, diğer taraftan da bir realite olarak, vakayı rapor adına esbab-ı nüzûlün varlığını kabul edenlere de hak veriyor ve her iki grubun buluştukları haklılık çizgisini onlarla paylaşmak istiyoruz.

Konuyu böyle kısa bir tahlille takdimden sonra, bazı ayetlerin, bazı sebeplere iktiran ile inmesinin bazı hikmetlerini arz etmeye çalışalım:

1) Hükümlerin, hâdise destekli olmasının, o hükmün kabullenilmesinde tesiri büyüktür. Meselâ, Kur'ân iffetli insanlara iftira atan müfterilere seksen değnek vurulmasını hükme bağlamıştır. Böyle bir hüküm ilk duyulduğunda, biraz ağır gibi mütalâa edilebilir. Halbuki bu hükmü bildiren ayet öyle bir atmosfer içinde nazil olmuştur ki, bu yönüyle onu duyanlar âdetâ teskin edilmiş olurlar. Bilindiği gibi, Abdullah İbn-i Übeyy İbn-i Selul'ün başını çektiği bir grup münafik, Aişe Validemize (ra) iftira atmışlardı. Böyle bir iftira, günlerce hem Efendimiz (sav)'in, hem Aişe Validemizin (ra), hem de onu uzaktan yakından tanıyan bütün Müslümanların ızdırap içinde kıvranmalarına sebep

olmuştu. Bu hususta Aişe Validemiz (ra), o denli ızdırap içindeydi ki, ağlaya ağlaya âdetâ göz pınarları kurumuştu. Bu meş'um günlerde mescid hüzünlü, hane-i saadet hüzünlü ve Medine'de bu iftirayı duyan her hane hüzünlüydü. Ancak hiç kimse nasıl bir reaksiyon göstermesi gerektiğini de bilemiyordu. Bu da ayrıca inanan insanların elini-kolunu bağlayan ve onların hüzünlerine hüzün ekleyen ayrı bir sebepti. İşte bu atmosfer içinde birden Aişe Validemizi tebrie eden ayetler nazil oldu ve validemizin pak, nezih oluşu ayetlerle tescil edildi. Ardından da ona bu iftirayı atanların layık oldukları ceza bildirildi. İşte burada hem zamanlama, hem de kullanılan üslup o kadar birbiriyle irtibatlıdır ki, bu psikolojik hava içinde verilen ceza âdetâ alkışlanarak karşılanmış ve böyle bir ceza, o hüzünle kıvrananların yüreğine su serpmişti. Esasen konuyla ilgili misalleri çoğaltmak ve ta başta arz ettiğimiz hususu, pek çok misalleriyle müşahhaslaştırmak mümkündür. Ancak biz sadece bir fikir vermesi bakımından, bu tek misalle iktifa edeceğiz.

2) Meselenin bir diğer yanı da, Efendimiz, tebliğ ettiği her meseleyi aynı zamanda temsil de etmiştir. Yani, İslâm doğrudan doğruya her meselesiyle pratik hayat içinde gelişmiştir. Halbuki diğer dinlerde, aynı ölçüde bu hususiyeti görmek mümkün değildir. Meselâ Tevrat, hayata tatbik edilmek istense pek çok boşluk ve eksiklikle karşılaşılacağı muhakkaktır. İncil'de de hayat adına fazla bir şey bulmak oldukça zordur. O da Hıristiyanlarca, âdetâ vicdanlarda mahpus bir kitap haline getirilmiştir. İslâm ise, hayat içinde yorumlana yorumlana gelişmiştir. Yani nazarî şeyler bir ölçüde pratiğe iktiran etmiş, hayatla içli-dışlı olmuş ve böylece ayrı bir kuvvet kazanmıştır. Zira sistemler, pratiğe dökülebildiği ölçüde oturur ve âdetâ yaşantıyla bütünleşir.

3) Esbab-ı nüzûl bir yönüyle vakaları kavramada bilgimatik vazifesi görmüştür. Dikkat edilirse ayetlerin nüzûlüne sebep olan vak'alar ekseriyetle şok tesiri meydana getiren vakalardır. Dolayısıyla bu vakalara bağlı olarak gelen hükümler de aynen hükmün gelmesine iktiran eden vak'alar gibi kolay kolay unutulmazlar. Bu da esbab-ı nüzûlün hikmetlerinden biri olsa gerek.

Evliya Menkıbelerine Karşı Tavır

Günümüz hastalıklarından biri de Allah dostlarına karşı tavır almaktır. Evet, büyükleri küçük gösterme veya onları kendi seviyemizde insanlar olarak değerlendirme korkunç bir düşünce çarpıklığıdır. Böylelerinin hezeyanlarına kulak verirseniz şunları duyarsınız: İmam-ı Azam Ebu Hanife, İmam Şafiî, Ahmed b. Hanbel, İmam Mâlik, Gazalî, İmam Rabbanî, Şazelî, Abdülkadir Geylanî gibi kişiler de bizim gibi insanlardır. Dolayısıyla da onlara âit menkıbelerin aslı-astarı yoktur..' Böyle müfrit veli düşmanları, şunu kat'iyen bilmelidirler ki, onları küçültmeye çalışmakla onlar küçülmedikleri gibi, böyle bir gayretle kendileri de asla büyüyemezler. Böylelerinin kazandıkları başka değil sadece mahrumiyettir.. büyüklerin feyiz ve bereketlerinden mahrumiyet.. büyüklüğe inanmadıkları için kendileri adına mahrumiyet.

Birinci mahrumiyetten kasdettiğimiz manâ açıktır ve izah istemez zannediyorum, ikinci mahrumiyetle ise, şunu kasdediyoruz: İnsan bir neticeye inanmadıkça, onun yolunda olsa dahi, o neticeye ulaşamaz. Diyelim ki, bir insan evliyaya âit kerameti inkâr ediyor. Bu insan, velayet yoluna girmiş olsa bile, keramet ufkunu yakalayamaz. Çünkü o böyle bir şeye inanmamaktadır. Bu basit misali daha başka sahalara da teşmil etmek mümkündür. Meselâ rûh ve kalbin kendilerine göre birer derece-i hayatları bulunduğuna inanmayan insanın, kat'iyen o mertebelere çıkması söz konusu değildir. Bu bölüme dahil mahrumiyetler çoktur. Biz birkaçına işâret edip geçelim:

1) Allah dostları velilere karşı takınılan menfî tavır, himmetin kolunu kanadını kırdığı için büyük bir mahrumiyettir. Zira onlar, İmam Rabbanî'yi, Abdülkadir-i Geylanî'yi kendi seviyelerine indirmekle, kendi ufuklarını kapatmış sayılırlar. Yani bu nasipsizler, onlarla aynı seviyede olduklarına göre, gidecek yol, alınacak mesafe kalmamış ve yolun sonuna varılmış demektir. Eğer yolun sonu bu zavallıların vardığı yerse, bu ne kötü sondur! Çünkü insan herkesi kandırsa da kendini kandıramaz ve vicdanını aldatamaz. Vardığı yeri netice kabul eden bu insanlar, her şeye rağmen kat'iyen bilmektedirler ki, yolun sonu bu olamaz. Ayrıca bir üst dereceyi kabul etmeme, ümide indirilmiş büyük bir darbedir. Ümidi mefluç bir insanın ise, rûhî hayat adına en küçük bir kıpırdanışa dahi mecali yoktur.

2) Büyükleri saran bunca ilâhî lütufları görmemezlikten gelmek, bir yönüyle Cenâb-ı Hakk'ın lütuflarına da göz kapamak demektir. 'Kul Allah'ı nasıl bilirse

Cenâb-ı Hakk'tan öyle muâmele görür' prensibinden hareketle, böyle bir göz kapamayı değerlendirecek olursak, o kişinin mahrumiyetinin büyüklüğü kendiliğinden ortaya çıkar...

3) Büyükleri kendi seviyelerine indirenler büyük bir zulüm içindedirler. Zira o makamı onlara Cenâb-ı Hakk vermiştir. Allah tarafından verilen böyle bir makamı onların elinden almaya yeltenmek -zaten almak da imkânsızdır- zulüm değil de ya nedir? Birçok ayetin işâretiyle, mütecaviz ve saldırganlar felah bulmayacaklarına göre, bu haddini bilmezlerin de bir yere varması mümkün değildir.

İşte evliya menkıbelerinin nakledilmesini tenkit edenlerden bir kısmı böyle insanlardır. Onların tenkitlerinin temelinde, evliyayı inkâr ve kerameti tezyif vardır. Çıkış noktaları hata olduğu için de iddia edip ortaya koydukları mes'elelerde hatadan kurtulamamaktadırlar..

Ancak ikinci bir grup insan daha vardır ki, zâhiren onların söyledikleri de tenkit gibi görülebilir. Fakat diğerleriyle bunların arasında ciddi farklar söz konusudur. İkinciler, kat'iyen evliya menkıbelerinin nakline karşı değillerdir. Onların şikayetleri bu menkıbelerin hayata geçirilemeyişidir. Yani onlar da, bir İmam Rabbanî'nin, İmam Şazelî'nin, Şah-ı Nakşibendî'nin ve diğer büyüklerin menkıbelerinin anlatılması hususunda hemfikirdirler ama sadece bu menkıbeleri dinlemek onların mazhariyetlerini elde etme adına yeterli değildir. Eğer bu menkıbeler, bizlerde teşvik adına bazı latifeleri uyandırıyorsa, en azından menkıbelerini okuduğumuz zatlara benzemeye özenmeli ve onları yükselten amelleri hayatımıza tatbik etmeliyiz, derler. Bu ikinci görüş gayet masumdur, yerindedir ve kat'iyen birinci görüş sahipleriyle iltibas edilip aynı kefede değerlendirilmemelidir.

Biz de, kanaat olarak son görüşü destekliyor ve diyoruz ki: Menkıbelerle teselli olma, bir ölçüde menkıbe kahramanı olamamanın ifadesidir. Öyleyse bizler, sadece büyüklere âit menkıbeleri dinlemek ve okumakla yetinmemeli himmetlerimizi âli tutarak onlar gibi olmaya çalışmalıyız. Zira İslâm, mebde ile müntehayı birleştiren bir dindir. İşin başındaki bir insan, kendine göre ondan istifade edebileceği gibi, Cibril de kendine göre istifade edebilmektedir. Öyleyse her insan, kendi istifadesi açısından işin zirvesine ve en münteha noktasına talip olmalıdır.. ve Allah'a kurbiyette 'daha yok mu?' ufkunu yaşamalıdır. Bu da ancak, büyüklük yolunda yürünürse imkân dahiline girecektir. Bu yol ise a'zami takvâ, ihlas, zühd ve vera gibi esaslar üzerine kurulmuştur.

Onlarsız Allah'a yaklaşmak ve onlarsız büyüklere benzemek mümkün değildir...

Evliyaullah'ın İlk Keşfi

Dünyada geleceği ve geçmişi gören bazı evliyaullahın ilk keşfi, kabir âlemine muttali olmaktır. Ölünün mezara konulmasıyla berzah âlemi başlar. Bize göre bu bir kabir âlemidir. Görenlerin görüşüne arz edilmiş olması hasebiyle de o âleme biz misal âlemi diyoruz.

Esasen misal âlemi, eşyanın ilmî vücutlarının tecelli âlemidir. Bu hayat, kudret ve kaderin içine girince dünya hayatı gibi bir hayat oluyor. Yaşandıktan sonra, plân ve program sanki yine arşivde duruyormuş gibi geliyor. İşte, evliyaullahın nazarı bunlara ulaşır. Bu konuda, Şah Veliyullah Dehlevî'nin Hüccetullahi'l-Baliğa' adlı eseri ile, Mevlânâ Şiblî'nin Asr-ı Saadet serisinin 1 ve 2. cildinin Mi'rac bölümünde geniş malûmat bulmak mümkündür.

Faizsiz Banka

Faiz müessesesi, ister devlet, isterse şahıs eliyle işlesin, içtimaî yapı için öldürücü bir zehirdir. Mürüvvet ve yardımlaşma hissinin ölmesi, 'ben' merkezli yatırımların öne çıkması, zengin ve fakir arasındaki uçurumun daha da büyümesi ve hepsinden kötüsü de Allah'ın haram kıldığı bir iş olması, bu müessesenin ilk akla gelen özellikleridir. Bu sebeple, mümin, 'günah ve düşmanlık üzerinde yardımlaşmayın' fehvasınca -zarûrî haller dışında- bu anlayış ve onun cereyan ettiği ortamdan uzak durmalıdır.

Yakın bir gelecekte, faizsiz bankalar gibi faizsiz iktisadî sistemlerin de devletler tarafından uygulamaya konulması, hepimizi ve herkesi -Müslüman olsun, olmasın- bütün insanlığı rahat ettirecektir. İçinde yaşadığı günün ertesini göremeyen ve istikbâle nazar edemeyen bir kısım devlet ricâli ve bilim adamları bunu kabûl etmek istemeseler de, 'meşîme-i şeb'den neler doğacağını hep beraber göreceğiz.

Fatihlik Ruhu

Mevcut ile iktifa etmeme gurur değil, fatihlik ruhudur. Biz, yeryüzünü bütünüyle fethetsek bile, ona takılıp kalmadan gökyüzünü fethetmek için yollar aramalıyız.

Fazilet Beldesi

İnsan hayatının en yüksek gayesi, ferdin yükselip ruhuyla bütünleşmesi, fizik ötesi aydınlıklara ulaşarak, Yaratıcı'nın esrârına vâkıf olması ve rûhânî zevklere ermesidir. Bu ulvî hedefe doğru kanatlanan ruh, hep mutlu; bu istikamette gösterilen her gayret içlere aydınlık getirici ve mübeccel; bu hayatı ele alan insan faziletli ve böyle insanların ülkesi de fazilet beldesidir.

Faziletli Olmanın Bir Buudu

Faziletli olmak, hazır zaman gibi, geçmiş ve gelecekle de münasebete geçerek, mazinin ve istikbalin en mümtaz insanlarıyla rûhen beraber bulunup, onların tasvib ve takdirlerini gönlünde duymak ve onlarla aynı hayatı paylaşarak, atalarımızla ve gelecek nesillerle kaynaşmak ve bütünleşmek demektir.

Fedakârlıkta Kemal

Fedakârlık her şeyden evvel, nefsin sefil arzularına karşı koymakla başlar ve topluluğun mutluluğu adına, kendi saadet ve hazlarını unutmakla kemale erer...

Feministlerin Yapmak İstedikleri

Bugün feministlerin teklif ettikleri kadın hakları, esasen kadını muallâ mevkiinden alıp ayaklar altına alarak hor ve hakir hale getirmek, demektir. Kışın üryan, yazın da palto ve yünlülere sarılıp sarmalanıp gezmek ne ise, kadını erkekleştirme gayreti de aynı ölçüde bir hamakat örneğidir. Kadın yerinde kaldığı müddetçe sultandır, büyüktür ve kadın efendidir. Erkek de sınırını aşmadığı sürece, hürmete layık bir asildir. Bu şekilde yerlerini değiştirmek isteyenleri Allah Rasûlü lanetler, çünkü fıtratlar çarpıtılmaya gidilmiştir. İnsanı meydana getiren uzuvların yerini değiştirerek, kulağı dizkapağına, burnu karnın ortasına veya gözleri ayakların altına yerleştirme ne ise, kadın ve erkeği, böyle yer değiştirme gayreti de, aynı şey ve hatta ondan daha yakışıksızdır. Kadın, kadın olduğunu bildiği, erkek de kendi yerini koruduğu müddetçe güzeldir ve fıtrîdir. Aksine gayretler ise, fıtrat ve tabiata karşı harp ilan etmek gibidir...

Fetret Devri

Günümüzün fetret devri olduğunu ifade ederek cehaletin mazeret olabileceğini söylemek, insanlara su-i istimal kapısını açmak demektir. Bu ise önü alınamayacak hataların doğmasına sebebiyet verebilir.

Fil, Kureyş ve Maûn Sureleri Arasındaki Münasebet

Fil sûresi ile Kureyş sûresindeki ortak payda herhalde koruma ve meselelerin minnet üslûbu ile ele alınmasıdır. Fil sûresinde, Kur'ân, Ebrehe ordusunun şerrinden Kâ'be'nin korunmasına dikkat çekiyor. Kureyş sûresinde de insanların hayatlarının idamesi adına yaptıkları yaz-kış ticaret seferlerinin emniyet içinde gerçekleşmesini nazara veriyor. Yani, Roma ve Sasani imparatorluklarıyla etraflarının çevrildiği, bir sürü çapulcu ve serserinin ticaret kervanlarını tehdit ettiği bir mekân ve zamanda yol ve ticaret emniyetinin verilmesine ve Allah'ın onları korumasını, minnet makamında anlatıyor. Bu iki sureye koruma' ve 'minnet üslûbu' açısından yaklaşmazsak, aradaki mutabakatı kavrama oldukça zorlaşır.

Düşünün ki, Allah, sizin kendi güç ve kuvvetinizle def edemeyeceğiniz belaları sizden uzaklaştırıyor, sizi kendi himayesine alıyor bunun karşılığında da gücünüzün yetebileceği şeyleri sizden istiyor: Yetimlere bakmayı, kâmil manâda namaz kılmayı ve zekât vermeyi.

Bu nüktenin derinliğine derinlik katan başka beyanlar da vardır İlâhî Kitap'ta. Meselâ 'Ben onlardan rızık istemiyorum. Beni doyurmalarını da istemiyorum.' Neden? Çünkü 'Şüphesiz rızkı veren güç ve kuvvet sahibi olan ancak Allah'tır' (Zâriyat/57-58) da onun için.

Yine 'hatırlayın ki, bir zaman siz yeryüzünde aciz tanınan az (bir toplum) idiniz insanların sizi kapıp gitmesinden korkuyordunuz da düşünürsünüz diye Allah size yer yurt verdi yardımıyla sizi destekledi ve temizinden rızıklar verdi.' (Enfâl/26)

Demek ki hakikî manâda ticaret ve yol emniyeti vererek rızkı ihsan eden Allah (cc), minnet makamında ifade buyurduğu bu beyanları ile hakikate işâret edip, insanlardan, onların güç ve kuvvetleri dahilinde olan şeyleri istiyor.

İşte onlardan biri de namazdır. Ama insanı fuhşiyat ve münkerattan alıkoyan, tabii duya duya, doya doya kılınan namazdır.

Görüldüğü gibi Fil ve Kureyş sûreleri arasında koruma ve minnet, buna bağlı olarak da Mâun sûresinde bu ihsanlara mazhar olan insanlardan istenen şeylerin anlatılması bahis mevzuudur.

Firavun Denizde Boğulduktan Sonra Askerlerinden ve Tâbilerinden Geri Kalanlara Ne Olmuş?

Tevrat'a göre Firavun'un ölümünden sonra Hz. Asiye ve ağabeyi, Firavun'un amca çocukları, ordu kumandanları ve askerlerinin büyük bir kısmı imân etmişlerdir. Firavun topluluğunun şerirleri, iş başından kovulduktan sonra, Kıptî kavmi arasında Hz. Musa'nın tebliğ ettiği din hızla yayılmıştır. Zaten Firavun'u hezeyana sevkeden de buydu ki, sihirbazların Hz. Musa'ya imân etmesi onu çileden çıkartmıştı. Ayrıca bu hâdise, zamanlama açısından da tam bir Nebi firasetini göstermektedir.

Muhyiddin-i Arabî yorumlarında Firavun'dan farklı bahseder. Bunlar vecd ve istiğrak insanıdırlar. Gaybî ve objektif olmayan müşahedelerini, bütünüyle te'vile memur olmadıkları halde te'vil edebilirler. Oysa böyle bir te'vil işi, onların üstünde bulunan insanlara âittir. Bu yüzden de, bilmedikleri, görmedikleri ve tanımadıkları bu insanlar hakkındaki te'villeri isabetli olmayabilir.

Buna benzer bir hata da, kendi nurunu Hatemü'l-Enbiyâ'nın nurundan daha parlak gördüğünü ifade ettiği yerde müşahede edilir. Bu bir hatadır. Hazret kendi nuruyla muhat olduğu için, nuru gözlerini kamaştırdığından ve daha uzakta ve kendi nurundan daha parlak olan nebi nurunu daha zayıf görmüştür. Bunu bir misalle daha açık bir şekilde şöyle izah edebiliriz: Gökte herhangi bir yıldız güneşten 20 kat daha büyük ve parlak olabilir. Eğer o yıldız güneşin yerinde bulunsa, Güneş Sistemi'ndeki bütün gezegenler buharlaşır ve yok olur. Ne var ki, bu yıldız bize çok uzak olduğundan ışığı da daha zayıf gelir. Şimdi bize sorsalar Güneş mi daha parlak bu yıldız mı?' Vereceğimiz cevap elbetteki 'Güneş' olacaktır. Çünkü biz onun nuruyla muhat bulunuyoruz. İşte Hazretin durumu da aynen böyle olsa gerek...

Bu hususta hatıra şu da gelebilir. Bugün nursuz pek çok insan bunu anladığı halde bu büyük zâtlar bunu nasıl anlayamamışlar? Bu bizim anladığımızdan değil, anlayanlardan naklettiğimizdendir.

Biz de kendi müşahedelerimizle baş başa kalsaydık aynı hatayı işleyebilirdik.

Ledünniyata âit mevzular ciddi bir tecrübe sahasıdır. Bizim mesleğimiz herkesi kabullenme mesleğidir. Onun için Muhyiddin-i Arabî ve İmam-ı

Rabbanî gibi büyük zatları tenkid etmek ve onların kritiğini yapmak bize düşmez.

Fonksiyonlar El Değiştirirken

Tarihî realiteler gösteriyor ki, Babil'den, Mısır'dan, Yunan'dan, Bizans'tan, Selçuklu ve Osmanlı'dan sonra, daha başka toplumlar da, bir manâda, devirlerini tamamlayıp, bugünkü fonksiyonları itibariyle, tarih sahnesinden silinecek ve yerlerini daha inançlı, daha dinç, daha kararlı ve hayata bakışları daha engin bir kısım yeni milletlere bırakacaklardır...

Garip

Garip, yurdundan yuvasından uzak kalan, dostundan, ahbabından ayrı düşen değildir. O, yaşadığı dünya içinde, bulunduğu toplum itibariyle hâlinden yolundan anlaşılmayan; yüksek ideâlleri, ötelere âit düşünceleri, başkaları uğruna şahsî zevklerinden fedakârlığı ve fevkalâde himmet ve azmiyle, kendi toplumunun kanunlarıyla sık sık zıtlaşıp çakışan, çevresi tarafından yadırganıp irdelenen ve her davranışıyla garipsenen insandır.

Gaybubet

Günümüzde, kaderin bir cilvesi olarak gözde ve gönülde bir hayli hizmet eri var. Bunlar kabiliyet ve liyakatlerini aşan önemli sorumluluklar altında bulunuyorlar. Bu arada bunlar, şöhret ayn-ı riyadır, kalbi öldüren zehirli bir baldır' anlayışından hareketle gösteriş ve alayış endişesiyle gaybubet etmeyi bir kenara çekilmeyi de düşünebiliyorlar. Bence bunun üzerinde çok ciddi olarak düşünmek lâzım zira bazen hizmetteki konumu itibariyle 'olmazsa olmaz' bir yerde bulunan arkadaş, eğer değişik mülahazalarla bir kenara çekilse, öyle zannediyorum ki, bu davranışıyla sevap değil ihtimal günah bile kazanabilir. Çünkü, daha yapılması gereken dünya kadar iş var. Alttan gelen kadro ise henüz bu işleri yapacak, hem daha iyi yapabilecek kapasitede değil değil ki, 'Artık bana ihtiyaç yok, bensiz de olur' içtihadında bulunarak gaybubet etmemiz bir kenara çekilip evrâd ü ezkârla meşgul olmamız caiz olsun...

Bu itibarla bizim bütün düşünce ve davranışlarımızda hizmet gemisinin yürümesi hedeflenmeli.. ahireti kazanmak için gönderildiğimiz şu dünya kışlasında askerlik çok iyi yapılmalı. Her hareketimizde rıza-yı İlâhî amaçlanmalı ve cennete gitme bile olsa -ki hemen hemen herkes bunun iştiyakiyle kavruluyordur- bu hedeflere ulaşmayı geciktirecekse, bundan şimdilik vazgeçmelidir.

Gaye ve Vesile Üzerine

Büyük hedef ve maksatlara varmada mutlaka bir kısım vesileler olacaktır ve vardır da. Meselâ, dünya, Hakk'a ulaşmanın vesilelerinden bir tanesidir. Efendimiz (sav), gerçeğe ulaşmada gâye seviyesinde kudsî bir vesiledir. Kur'ân, İlâhî maksatların tahakkuku için bir başka vesile olup, Allah, onunla gerçeğin nikabını kaldırmış ve bize onu ayan-beyân göstermiştir.

Evet, Allah'a ulaşmada Kur'ân ve Efendimiz de birer vesiledir. Fakat bunlar öyle vesilelerdir ki, eğer caiz olsa, karşılarında rükû eder ve secdeye kapanırız. Niye kapanmayalım ki, annemiz ve babamız, sadece ruhlar âleminden şu cismânî âleme çıkmamıza vesile oldukları için, Allah bizi kendilerine Öf!' bile demekten menetmektedir. Halbûki Efendimiz (sav), bizi, cismaniyetimizin altında kalıp ezilmekten kurtarıp ruh ve kalbin hayat seviyesine çıkma yollarını göstermiş ve Rabbimiz'e giden yolu açmıştır.

Öte yandan, bir gün semâlara merdiven dayayıp yıldızları yerlerinden sökecek hale gelsek bile, istihdam olunduğumuz hizmet de bir vesiledir. Vicdanlarda ma'rifet-i İlâhî düşüncesini uyarma ve insanımızı, inanılması gerekli olan şeylere inandırma adına koyulduğumuz bu hizmette hedefimiz, marifet-i İlâhî, muhabbet-i İlâhî, zevk-i rûhanî ve rıza-i İlâhî'dir. Hizmet deyip -Allah korusun- esas gayeyi unutur, kendimize karşı yabancılaşır ve vesileye takılıp kalırsak, o takdirde, kazanma kuşağında kaybediyoruz demektir. Bu ise, afetlerin en büyüğüdür.

Geleceğimizin Garantisi

Günümüzün idareci ve zimamdarları, ilmî ve içtimaî hayatımızı, yaşadığımız devir itibariyle nazar-ı itibare alma ve dünden bugüne, bugünden de geleceğe geçiş yollarını tespit edip, yarınki nesillerin nasıl yetiştirileceği hususunu en parlak çizgileriyle belirleme, tamim etme ve takip etme mecburiyetindedirler. Böyle bir düşünce ile şahlanmış âteşîn dimağların, aşk ve heyecanla coşan gönüllerin, bu meselenin üzerine yürüyecekleri güne kadar, vatan ve milletin geleceğinden emin olmak ve ülkenin yükseleceğini beklemek oldukça zordur.

Geleceğin Dünyasına İslâm Hakim Olacaktır

Günümüz sosyolog ve tarihçilerinin birbirinden az farkla ifade ettikleri gibi, Rusya tekrar Ortodoksluğa; Çin de Konfüçyüs'ün dinine dönecektir. Bu arada Hıristiyan veya Yahudi olanlarla hak din İslâm'a gönül vermiş bulunanlar da kendi dinlerine döneceklerdir. Onlara âit görüş budur. Biz, kendi açımızdan bunlara şunu ilave edebiliriz: Geleceğin dünyasında tek hakim unsur İslâm olacaktır. Zira Allah Rasûlü'nün doğru ve doğrulanmış beyanları içinde bize verilen ders ve müjde böyle bir noktada merkezleşmekte: 'İseviyet tasaffî ederek hakiki hüviyetine dönecek ve Mehdiliği temsil eden Muhammedîliğin şahs-ı manevîsine uyarak bir kere daha safvet-i asliyesine dönecektir.'

'Cenab-ı Hakk, vermek istemeseydi istemeyi vermezdi' prensibinden yola çıkarak, 'bizi müttakilere imam kıl,' duâsını bize tâlim edip öğrettiğine göre, eğer kavlî ve fiilî duâmızı tam yapabiliyorsak, istediğimizi bize vereceği muhakkaktır. Şimdiye kadar O'nun ilâhî adaleti ve engin rahmeti hep böyle cereyan etmiştir ve edecektir.

Geleceğin Mirasçıları

Müsâmahalı insan, hayatın her safhasında daima kazanır ve hiçbir zaman kaybetmez. Bugünü yaşarken aynı zamanda yarın olmak, ancak müsamahalı insanlara mahsus İlâhî bir mevhibe ve hikmet buududur. Buna mazhar olanlar da yarınki dünyanın biricik mirasçılarıdırlar.

Gelişen Tabiî Seyri İçinde Din

Yakın çağdan başlayarak günümüze kadar cereyan eden hâdiselerde, dinî duygu ve düşüncenin -tabandan tavana- tabiî bir seyirle geliştiğini görüyoruz. Meselâ; dün bu ülkede sadece cuma namazı kılanlara yobaz' denirken, bugün beş vakit namazını kılanlar için dahi bu ifade kullanılmıyor. Dün başörtüsü, toplumun bütün kesimlerinde karşı çıkılıp 'irtica alameti' olarak görülürken, bugün -birkaç üniversite hariç- gayet normal kabul ediliyor. Yine devlet kâdemelerinin en üstünde veya en hayatî müesseselerde kilit noktalarda bulunanlar, ya 'biz de Müslüman'ız' diyerek veya 'benim dedem de hocaydı', 'bizim evde Elmalılı Tefsiri var' gibi sözlerle, Müslümanlıkla irtibat kurarak teselli olmaya çalışıyorlar. Aslında bunların hepsi de değişik açılardan ve değişik seviyelerden dine yönelişin birer tezahüründen başka bir şey değil.

Şimdi, Müslümanlığı, en doğru bir biçimde tebliğ ve temsil ederek hayatın içine taşıyan günümüzün mürşitleri, bu seviyeden sonra bir kenara çekilseler, şahsî kemâlât uğruna Tavus b. Keysan gibi dinlerini yaşasalar, bu hem Müslümanlara hem de İslâm'a ihanet olur. Yapılacak şey, Allah'ın lütûf ve ihsanları ölçüsünde imân ve Kur'ân'a, bu çizgide hizmeti devam ettirmektir.

Gerçek Saadet

Saadet nedir? İşte zorlardan zor bir mes'ele... Yunanlıya göre o, aşk ve sevda.. Sezar'a göre nâm ve şöhret.. Firavun'a göre iktidar ve mevki.. Kârun'a göre de yığın yığın servet ve hazinelere sahip bulunmaktır. Oysa ki, bunlardan hiçbiri, ne gerçek saadet, ne de onun vesilelerinden biridir. Hakikî mutluluğu bu yollarla arayanlar, hep aldanmış ve hüsrâna uğramışlardır. Gerçek saadet, insan zihninin dağınıklık ve perişaniyetinden kurtarılması ve onun kalbinin itmi'nân ve istirahata ermesinden ibarettir.

Gereken Hürmet

Bizim eksik yanlarımızdan biridir kendi insanımıza değer ve kıymet vermemek. Elbet her insan, insan olarak belli bir değer ve kıymete sahiptir. Ama insanı asıl değerlendiren ve onu diğer varlıklardan farklı hâle getiren ondaki imân ve takva duygusudur.

Kendi insanımıza, bu ölçüleri nazara alarak ve istenen seviyede değer verdiğimiz söylenemez. Tevazu ve mahviyet mes'elesi bizde yanlış anlaşılmıştır. Bizler daha çok, karşımızdaki şahsa âit vazifenin savcısı gibi davranmışızdır. Bununla şunu arzetmek istiyorum:

Dediğimiz ölçüler içinde kendisine hürmet beslememiz gereken şahıs, kesinlikle hiç kimseden hürmet beklememelidir. Aslında başkasından hürmet bekleyen, hürmete layık olmadığını da bu zaafıyla ortaya koymuş sayılır.

Ancak o şahsın hürmet beklememesi bizim ona hürmet etmemize mani değildir.

Meselâ, Efendimiz (sav) kendisi için kıyam edip, ayağa kalkan sahabeyi her defasında ikaz etmiş ve Acemler'in büyüklerine ayağa kalktığı gibi ayağa kalkmayın' buyurmuştur. Ama, sahabe de her defasında, O'na hürmeten ayağa kalkmıştır. Biz bu tabloda her iki tarafın kendine âit vazifeyi nasıl dengede tuttuklarını görmekteyiz. Ve yine Efendimiz (sav), hakemlik için gelen Sa'd bin Muaz'ı kasdederek yanındakilere, 'Efendiniz için ayağa kalkın' buyurmuşlardır. Bu bir edep öğretisidir. Ne var ki, kendisine hürmet edilen şahıs da mutlaka kendine düşeni yerine getirmelidir. Yani, insanlardan kat'iyen hürmet etmelerini beklememelidir. Zaten Allah Rasûlü: 'Kim kendisi için kıyam edilmesini arzu ederse cehennemde yerini hazırlasın' buyurarak bu hususa da ışık tutmuştur. Ancak, bu mevzuda da biz, bize düşen görevi yerine getirmek zorundayız.. zorundayız, zira büyüklerin iç muhasebesini sağlamak bir manâda bizim vazifemiz değildir.

Görülen odur ki, büyüklere hürmet hususunda istenen ölçüde duyarlı değiliz. Ama sol cephe bunu çok iyi becermektedir. her biri sürekli, birer riya heykeli insanları şişirip, büyüten ve toplumu onlara karşı saygılı davranmaya zorlayan çalışma içindedir. Evet, lise mektebi kültürünü dahi hazmedememiş nice yazar, çizerlerin toplumumuzun gündemini yönlendirmesinde onların bu davranışının çok büyük bir rolü olduğu inkâr edilemez. Bizler ise, ülkemizin yetiştirdiği nice

deha çapındaki kimseleri, kısır bir anlayışın mahkûmu etmişizdir. Onlar içtimaî platformda veya başka sahalarda ne kadar ilerlemiş ve ne derece zirveleşmiş olurlarsa olsunlar, bizim yanımızda hep 'dünkü' durumlarında kalmışlardır. 'Bizim Ali, bizim Ahmet' evet, nedense bunlar, bir türlü 'Ahmet Bey, Ali Bey' olamamışlardır!..

Hayır, bu davranış doğru değildir. İnsanları verimli hâle getiren biraz da onların çevreleridir. İçimizden yetişen ve hakikaten saygı duyulması gereken bu insanlara 'dünleri' adesesinden bakmak ve onları hâlâ çocuk görmek, bana biraz çocuksu gelmekte. Hatta buna çobanca bir davranış demek bile mümkündür. Nice büyükler, bizim bu çobanca davranışlarımız arasında bir sürgün hayatı yaşayıp ömür tüketmişlerdir. Eğer onların toplum içinde daha faydalı, daha verimli olmalarını arzu ediyorsak, büyüklerimize gereken hürmeti göstermeli ve onların israf olup gitmelerine meydan vermemeliyiz. Evet, 'marifetin, biraz da iltifata tâbi olduğu' gerçeğini unutmamalıyız. Bunları söylüyorum ama yine de unutkanlığın bizde müzmin bir hastalık olduğunun şuurundayım.

Girdap ve Bir Gerçek

Ondokuzuncu asrın son çeyreğinde başlayıp günümüze kadar süregelen buhranlar zinciri, bilhassa en son halkasıyla, her şeyi, hatta bütün mukaddes değerleri yutmaya hazırlanan korkunç bir girdap hâlini aldı. İyiyi, kötüyle beraber; müfsidi, ıslahcıyla beraber yutacak korkunç bir girdap!.. Girdap, her şeyden evvel kendine dâyelik yapan suyu yutup onunla beslendiği gibi, bir asırdan beri devam edegelen buhran da, evvelâ onu bağrında besleyen maddeciliği yutacaktır.

Gözyaşı Denen İksir

Gözyaşı, ihlâs ve samimiyet sahibi bağrı yanık ve ciğeri kebap insanlar için bir boşalma ameliyesidir. Gözyaşları dünyada, dayanılmaz hale gelen aşk ateşinin ızdırabını bir nebze dindirirken, ahirette de cehennemin alevlerini söndürecek tek iksirdir. Onun içindir ki Allah Resûlü (sav) bu mevzûda şöyle buyurur: Mahşerde, cehennem kıvılcımlarının insanları kovaladığı hengâmda, Cebrail Aleyhisselam elinde bir bardak suyla görünür. Ona, 'Bu ne?' diye sorarım ve bana şöyle cevap verir: 'Bu, mü'min kulların Allah korkusuyla ağlayıp gözlerinden döktükleri gözyaşlarıdır ve şu korkunç kıvılcımları söndürecek tek şeydir.'

Yine bir başka hadîslerinde Efendimiz (sav), Allah korkusuyla gözyaşı dökmeyi, cephede düşmanı kollayıp, içimize sızmasına engel olan mücahidin nöbetine denk tutar. 'İki göz Cehennem'i görmez' buyurur ve meâlen devam eder: 'Biri Allah korkusundan ağlayan göz, diğeri de, millet ve ülkenin ma'ruz kaldığı tehlikeler karşısında yüreği atan ve nereden, hangi gedikten düşman içimize sızacak, hangi plânda bizi tahrip edip çürütecek diye nöbet bekleyen göz.' Yani, dışarıda dışı, içeride içi gözetleyen gözler ne mübarektir. Evet, iç fetihle dış fetih birbirine müsavîdir.

Kur'ân-ı Kerim de, yer yer bu işi tebcil ve takdir ederek: 'Onlar Allah'ın âyetlerini duydukları zaman çeneleri üstü yere kapanırlar' (İsra/107) buyurur. Bir başka yerde ise, 'Az gülsünler, çok ağlasınlar' (Tevbe/82) ihtarında bulunur. Bu, bir nevi, 'Düşünün ve bir sürü kazandığınız şeyler karşısında yürekleriniz hoplasın!. Ölüm ve sonrasında başınıza gelecekleri ve hesap yerindeki durumunuzu tefekkür edin de, az gülün çok ağlayın' demektir. Bu yönü ile gözyaşı, cennet kevserlerine müsavî tutulur.. ve Efendimiz, 'Ürpermeyen kalpten, yaşarmayan gözden Sana sığınırım Allah'ım' diye yalvarır. Kalpleri kaskatı olmuş, duyguları örümcek bağlamışlara gelince, onlarda gözyaşı görülmez.

Gün Dönüyor

Okumak, düşünmek, tefekkür etmek, eşya ve hâdiseleri tükenme bilmeyen bir tecessüs iştahıyla kurcalayıp durmak ve vakti en iyi şekilde değerlendirerek bütün çalışmalarda metotlu olabilmek.. bunlar hep birer mü'min sıfatıdır. Zira, mü'mini bu sıfatlarıyla ele alan yüzlerce ayet ve hadis vardır. Kâfirlerde asıl olan ise, bu sıfatların aksiyle vasıflanmakdır. Ancak, akide ve imânın dışında kalan pek çok sıfatta mü'min ile kâfir, sıfatları itibariyle yer yer farklılıklar arz edebilirler ve bu her zaman mümkün ve vakidir. Bu sebepledir ki, pek çok mü'mini kâfir sıfatlarıyla, pek çok kâfiri de mü'min sıfatlarıyla iç içe görürüz. Bu ittisaf, ne mü'mini kâfir, ne de kâfiri mü'min yapar; fakat Cenab-ı Hakk'ın onlar hakkında vereceği hükümlere, birer şart-ı âdî keyfiyetiyle bu sıfatlar müessir olabilirler.

Onun için diyoruz ki, mü'minler, kâfirlere âit sıfatları terkedebildikleri ölçüde, bugün olmasa da yarın, mutlaka onlara da muvaffakiyete giden yollar bir bir açılacak, dolayısıyla da kâfirler için hezimet, mağlubiyet ve mezellet kaçınılmaz olacaktır.

Ve görüne o ki, dünya şimdilerde hızla böyle güzel bir zemine doğru kaymaktadır!.

Günah

Günah bir iç çöküntü, bir terslik ve fıtratla bir zıtlaşmaktır. Günaha giren kimse kendini, vicdanî azaplara ve kalbî sıkıntılara bırakmış bir talihsiz ve bütün ruhî meleke ve kabiliyetlerini şeytana teslim etmiş bir mazlum ve mağdurdur. Bir de, o günahı işlemeye devam ederse, bütün bütün ipi elden kaçırır.. ve artık böyle bir kimsede ne bir irade, ne bir direnme, ne de kendini yenileme kudreti söz konusu değildir.

Günahlar ve Latife-i Rabbaniye

Bazı latifeler, ruh ve kalbin kayyimi durumundadır. Cenâb-ı Hakk'ın engin rahmetindendir ki, bunların pek çoğu pörsüyüp solsalar da ölmezler. Dolayısıyla belli günahlar neticesinde yaprak dökümüne uğrayan bu latifeler, tevbe mevsiminde tekrar yeşerir, çiçek açar ve meyve verirler.

İmam Şa'ranî'nin şu ifadesi bu hükmümüze delil kabul edilebilir. Diyor ki: Ben namazsız bir insanla biraz yan yana otursam kırk gün namazımın bereketini bulamam.' Onun bu sözünden, namazsız insanlarla düşüp-kalkmama manâsının anlaşılması yanında, kırk gün sonra namazın bereketinden istifade edilebileceği manâsını anlamak da mümkün... Zaten bazı hadisler de buna işâret eder mahiyettedir. Meselâ 'içki içenin kırk gün namazı kabul olmaz' meâlindeki hadis buna örnek gösterilebilir. Bunun manâsı, aslî manâda namaz kabul olmaz demek değildir belki namazla ulaşılabilecek öyle noktalar vardır ki, içki içen bir insan, kırk günlük bu ölü zaman içinde o önemli noktaya ulaşamaz, demektir. Bundan, aynı zamanda, kırk gün sonra tekrar istenen mükemmeliyette namaz kılabilir manâsını anlamak mümkündür... İçki içenin namazının makbul olmamasını ise eskiler, 'kemaline masruf' diye anlatırlar.. Yani o namaz, 'namaz' kelimesiyle anlaşılan ihatalı, derin ve kurbete vesile olabilecek manâdan yoksundur. Meselâ namaz kılar da yine kendisini münkerattan alıkoymaz. Halbuki hakiki namaz, münkerata girmeme hususunda ilâhî bir garantidir.

Demek ki, içki içenin kırk günlük namazı böyle bir garantiden mahrumdur. Yani o, mükemmel bir namaz olmaktan uzaktır. Bununla beraber, içki bütün hayatî latifeleri öldürmüş de sayılmaz zira kırk günün sonunda, eğer aynı cinsten günah işlenmezse, o kişinin pörsüyen, solan latifeleri tekrar yeşerip hayatiyet kazanabilmektedir...

Bazı latifeler ise, işlenen bazı günahlar neticesinde ebediyyen kurur, söner ve ölürler. Ama öyle anlaşılıyor ki, bu latifeler, insanın ruhî ve kalbî hayatı adına asıl hayat kaynağı olan latifelerden değildirler.

Şimdi de mes'elenin bir başka yönüne bakalım. Şayet günahlar böyle hayatî latifeleri bütün bütün öldürmüş olsaydı, küfür ve Allah'ı inkâr haydi haydi onları öldürürdü. O zaman da küfürden sonra imân, irtidattan sonra da geri dönüş kapıları tamamen kapalı demek olurdu ki bu da pek çok şeyi içinden çıkılmaz hâle getirirdi. Hz. Ebû Bekirler, Hz. Ömerler böyle kapalı bir

dönemden sonra imâna uyanmışlardı.. uyanmış ve insanlığın ebedî sultanları olmuşlardı. Demek ki, onlardaki hayatî latifeler cahiliye döneminde bütün bütün ölmemiş ve her zaman imâna açık kalabilmişti. Sadece kalabilmiş de değil ardından bir başkasının ulaşması imkânsız mertebe ve derecelere yükselmişlerdi..

Ayrıca, İslâm, insanın aslî fitratına dönmesidir. Böyle bir dönüşle insan ikinci bir fitrat kazanır. Eğer küfür ve inkâr, belli dönem itibariyle sahabenin aslî hüviyetini tamamen değiştirmiş olsaydı, o insanlardan hiçbiri imân edemez ve tabii gökteki yıldızlar haline gelemezlerdi. Aynı şeyi bazı büyük veliler için de söylemek mümkündür...

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, günahlar bazı latifeleri öldürür bu doğrudur fakat bu latifeler ruh ve kalbin asıl dinamikleri değildirler.. Ne var ki, insan her zaman bütün latifelerini hüşyar ve uyanık tutmakla mükelleftir. Onun içindir ki, Bediüzzaman 'Hazer et, dikkatle bas, batmaktan kork.. Bir dane, bir lokma, bir öpmekle batma..' buyurur.

Zira bazı duygular çok naziktir, çabuk kırılırlar. İşlenen küçük bir günah bile onun mahvına sebep olabilir.

Velilerin ekserisi böyle bazı latifelerinin ölüp gittiğinden bahisle, kendi kendilerinden şikayette bulunmuşlardır. Çünkü ölen latifeler, önemli ölçüde onların terakkilerine mâni' olmuştur. İnsanı keşfe hazırlayan latifeler ölmüşse, o insan ne kadar uğraşsa keşfe açılamaz, eşyanın perde arkasını müşahede edemez. Keşif ve keramet ne kadar ve ne derece önemlidir? Bu ayrı bir konu...

Bizim burada söylemeye çalıştığımız sadece bir vak'anın raporu mahiyetindedir. Ancak şu hususu da ısrarla ve altını çizerek tekrarlamakta fayda görüyorum: Ölen latifeler kat'iyen hayatî latifeler değildir. Eğer bunun aksi olsaydı, tevbeye çağrılmamızın bir manâsı kalmazdı..

Hakiki Tevbe

Bu soruya cevap verirken, Efendimizin şu mübarek beyânını hatırlamamak mümkün mü? Buyuruyorlar ki: 'Herkes hata işler. Hata işleyenlerin en hayırlıları da tevbe edenlerdir.'

Bu hadîs-i şerife dikkat edilecek olursa, hata işlemenin insanın cibilliyetinde var olduğu görülür. Yani insanın tabiatında her zaman onu günaha çekecek bir kısım duygu ve hisler vardır. Aslında bunlar, iyiliklere de esas teşkil etsin diye insanın benliğine yerleştirilmiş nüveler mahiyetinde isti'datlardır. Aktif bir Kur'ân ahlâkıyla bunların hepsinin yüzü hayra ve istikamete çevrilebilir.

Meselâ insana öfke verilmiştir. İnsan bununla bazen gazilik ve şehitlik elde edebileceği gibi, aynı duyguyla Allah için gadaplanıp, Allah için nefret edip sevap da kazanabilir. Şehevî hisler ve diğer bedene âit arzu ve istekler de böyledir. İnsan onları zapt u rapt altına alıp rûhunu kanatlandırabildiği takdirde velilerle omuz omuza yaşayabilir.

Aksine, zapt u rapt altına alınamayan behimî arzuların, insanı başaşağı getirmesi de az görülen felaketlerden değildir. Mes'eleye bu zâviyeden bakıldığında, potansiyel hata, insanın ikiz kardeşi gibidir. Bu itibarla, insan, azminin ve iradesinin hakkını vererek bu negatif duygudan hem kurtulmasını bilmeli hem de onu mutlaka semereli, faydalı hâle getirmelidir. Diğer taraftan insan hayatında ömrü en az, en kısa olması gereken bir şey varsa, o da hata ve günahlar olmalıdır.

Şu da kat'iyen unutulmamalıdır ki, insan işlediği bir hatayı hemen tevbe ile izale etmezse, bu ikinci bir hata ve günaha davetiye çıkarmak gibi olur ki, bu durum, zamanla insanın kalbî ve rûhî hayatını mahvedebilir. Böyle bir insan lahut âlemine karşı kapanır. Allah adına duyması gerekli olan şeyleri duyamaz olur ve herhangi bir cisim gibi sürekli bir düşüş yaşar ama, asla bunun farkına varamaz latifeler ölür 'sır', sırra kadem basar 'hafi' gizlenir, 'ahfa' âdetâ yok olur ama o bunlardan haberdar değildir. Onun için insan, günaha bulaşır bulaşmaz, hiç vakit kaybetmeden hemen Rabbine teveccüh etmeli ve O'ndan işlediği günahın affını istemelidir.

Günah, insanı ele veren bir kuyruk gibidir. Zaten Arapça'da hem günah hem de kuyruk 'ZNB' harfleriyle ifade edilir. İşte insan bu kuyruğu koparıp atmalı ve

tevbe ile kuyruklu varlıklardan ayrı olduğunu haykırmalıdır...

Ayrıca benim, şimdilerde anladığım bir başka husus daha var ki, o da şudur: İnsan bir taraftan tevbe ediyor, diğer yandan da kendi iradesinin zaafı itibariyle biraz evvel tevbe ettiği günah ona yine musallat oluyor, o da yine aynı günaha giriyorsa böylelerinin istikamete ulaşmaları ve sonra da istikametlerini korumaları oldukça zordur. Bununla beraber böyle bir insan, işlediği günahtan tevbe ederken hakîkaten samimi ve tevbesini vicdanından gelen sese uyarak yapmış da olabilir. İhtimâl, işlediği günahtan onun da içine bir tiksinti düşmüştür ve dolayısıyla da tevbesini çok samimi olarak yapmıştır. Ancak, bu gibilerde, çok defa tiksinti hâlinin geçip, yerini arzu ve isteklere bırakması söz konusudur ki, bu tür irâdezedeler her zaman sürçebilirler. Bu ikinci durum, onun daha önceki tazarru ve duâsında samimi olmadığı neticesini de doğurmaz. Dolayısıyla da tevbe etmesine mani hiçbir sebep yoktur.

Evet insan ne kadar günah işlerse işlesin ve tevbesi hangi sayıya varırsa varsın mutlaka yine tevbe etmelidir. Bu ifadeler kesinlikle işlenen günahı hafife alma manâsına gelmez belki tevbenin lüzumunu ve önemini işâretler. Sözün burasında önemli bir hususa da işâret etmeden geçemeyeceğim:

Baştan beri bahis konusu ettiğimiz günah, hata ile işlenen günahlardır. Hata ile işlenen günahlarda ise, kasıt ve azim yoktur. Zaten insan bir müddet sonra aynı günahı işlemeye azimli ise onun dudaklarından dökülen sözler birtakım yalan laflardır.. ve kesinlikle tevbe değildir. Hukukta bile taammüden işlenen suçlara verilen ceza ile, hataen işlenen suçlara verilen cezalar, suçun cinsi aynı dahi olsa ayrı ayrıdır. Günahlar için de durum böyledir.

Bir de bu mes'eleyi, içinde bulunduğumuz şartlar açısından değerlendirmek yararlı olacak: Öyle bir toplum içinde yaşıyoruz ki, böyle bir toplumda insanın gözüne, kulağına tam hâkim olması oldukça zor, kasıt olmasa bile, her zaman hataların zincirleme birbirini ta'kip etmesi sözkonusudur. Bu durumda yapılması gereken en önemli iş, mümkün mertebe günah zemininden uzak durmaktır. Buna 'sedd-i zerâi' de diyebiliriz ki, kabaca bir ifadeyle: Fenalıklara giden yolları kapatmak, demektir. Esasen sedd-i zerâi Kur'ânî bir yoldur.

Meselâ bir ayette 'zina etmeyin' denilmemiş de, 'zinaya yaklaşmayın' denilmiştir. Ve yine 'yetim hakkını yemeyin' denilmeyerek 'yetim malına yaklaşmayın' ifadesi kullanılmıştır. Bunlar ve benzeri ayetler bize, insan terbiyesinde sedd-i zerâinin önemini anlatması bakımından dikkat çekicidir. Evet, insan, işte bu yol ile kasden günah işlemeye karşı kapalı kalır. Hata ile meydana gelen açıkları da tevbe örter. Zannediyorum bu tür bir strateji

tatbikiyle, hem günahlara karşı korunma hususunda hem de elde olmayan sürçmeler karşısında önemli bir adım atılmış ve problemin kısm-ı ekserisi çözülmüş sayılır.

Haklılık Çizgisinde Olgunlaşma Emâresi

Herkesin kendini haklı görmesi biraz da insan tabiatında var. Allah insanı yaratırken öyle yaratmış. Bu itibarla insan ben' diyebilir. Hatta benliğe karşı ilan-ı harp eden tasavvufçular bile, evvelâ benliği kazanma sırları üzerinde durmuşlardır. Bilindiği gibi İkbal'in de bu mevzuda bir eseri var. 'Esrar-ı Hodi' (Benlik kazanma sırları).

İnsan olarak bizde ne varsa, bunlar bir yönüyle bize Allah'ın dilemesiyle yine O'ndan gelmektedir. Yalnız burada 'ukûlu aşere'cilerin düştüğü hataya da düşmemek gerekir. Onlar Allah'tan gelen feyizlerin, meşiet ve dileme olmadan geldiğini söylerler ki, bu kesinlikle doğru değildir. Ancak, mes'elemiz bu olmadığı için şimdilik bu konuya girmeyeceğiz. Şu andaki konumuz, bizde dileme, ilim, nisbî kudret ve hayat gibi hassaların bütününün Cenab-ı Hakk'tan geldiği konusudur. Burada, O'na âit bütün sıfatları saymak da mümkündür. Bu açıdan, insanın kendine âit o hususiyetleri tanıması ve kendini keşfetmesi, vahid-i kıyasî olarak, Zat-ı Uluhiyyeti tanıma adına oldukça önemlidir. Nitekim hadîs diye rivayet edilen bir sözde 'Nefsini bilen, Rabbini de bilir' denilmiştir ki, Sokrates'in bu düşünceyi okulunun girişine 'kendini bil' şeklinde yazdırdığı da söylenir. Zaten, Kur'ân'da insanın yüklendiği ifade edilen 'emanet'e, benlik manâsını veren bir hayli insan vardır ve bence bu çok isabetli bir tespittir.

Ne var ki, benlik iyi bir terbiye görmeyince veya su-i istimal edilince zararları da olabilir. İnsan mahiyetinde bir yönüyle benliğe benzeyen, şehvet, öfke, inat, hırs gibi başka duygular da vardır.. ve bunlar insana âit bir kısım boşluklardır. Nasıl bunlar, yüzleri terbiye ile âli, bâkî gerçeklere ve uhrevîliğe döndürüldüğünde önemli birer insanî derinlik haline gelirler terbiye görmediklerinde de insan için çok tehlikeli olurlar bunun gibi benlik de, iyi bir terbiye ile Hakk'ı gösteren pırıl pırıl bir ayna olabilir..

Evet benlik dahil, yukarıda kaydedilen fena yüzlü hasletler bir yönüyle şeytanın rahatlıkla işletebileceği nefis mekanizmasının parçalarıdırlar. Ancak, Efendimizin (sav), 'Her insanın bir şeytanı vardır. Benim de.. ne var ki benim şeytanım bana teslim olmuştur' dediği gibi, nefis mekanizmasını da her zaman yola getirmek ve teslim almak mümkündür. Durum böyle olunca, şehevanî duygularla insan kötülüklere açılıyor diye onun olmamasını istemek, insanlığın da olmamasını istemek demektir.

Öyleyse bir taraftan şehevanî duygulara tamamen inhimak etmek gibi bir

ifrattan, diğer taraftan da bütün bütün şehevanî şeylerden tecerrüt gibi bir tefritten kaçınarak orta yolu bulmak gerekir ki, o da, meşru dairedeki zevklerle, lezzetlerle iktifa edip harama girmemek şeklinde tarif edilebilir. Ve yine bazı mes'elelerde insanın dişini sıkıp dayanması lazımdır. İhtimal inat hissi de insana bunun için verilmiştir.

Bilhassa hakta sebat adına inadın önemi oldukça büyüktür. Ne var ki, o hiç olmayacak yerlerde kullanıldığında su-i istimal edilmiş olur ki faydalı bir duygu iken zararlı bir zaaf haline getirilmiş olur. Hırs da öyledir. Hırs olmadan dünyayı imar etmek imkânsızdır. Ama bunu sadece şahsî çıkar ve kaprisleriniz istikametinde kullanırsanız ifrat etmiş olursunuz... Diğer bütün duyguları da böyle dengeli veya dengesiz kullanma her zaman söz konusu olabilir...

Hâl-i Pürmelâlimiz

Bizim üçyüz senedir, ilim, teknik ve fende yüzümüze bakılacak hâlimiz yoktur. Yüzelli senedir sefalet solukluyoruz. Son yetmiş senenin halini söylemeye bile gerek yok.. yok zira böyle bir şey, malumu îlam ve israf-ı kelâm olur.

Peki, niçin bu hâle geldik? Bir zamanlar Pierre Loti gibilere selviliklerinin gölgesi destan yazmak için yeterli olan bu şanlı medeniyete ne oldu? Neyi ihmal ettik de ihmâlimizin diyetini bu şekilde ödüyoruz?

Neyi ihmal etmedik ki!.. İhmallerimizin çokluğu, ihmal etmediklerimize nispeten o kadar fazla ki, insan bu hale düşüşümüze değil, daha beter olmayışımıza hayret ediyor.

Bütün ihmallerimizi burada saymanın imkânı yoktur. Ama birisi var ki, onu zikretmeden geçemeyeceğim: O da bizim kendi kendimizi, yani insan unsurunu ihmal edişimizdir.

Niçin itiraf etmeyelim ki, millet olarak, insanımızı zamanla kendi özünden ve sahip olduğu bütün değerlerden uzaklaştırarak bir sefiller yığını haline getirmedik mi? Altı asır insanlığa medeniyet dersi veren bir millet, eğer bugün fikir sadakasına muhtaç duruma gelmişse, bunun başka bir izahı olamaz. Bugün insanımız, kendi enkazı altında inlemektedir. Evet, bugün onun ne bir düşüncesi, ne de istikbale âit ciddi tedbirleri vardır. Zaten kendisiyle irtibatı kopmuş bir insanın hiçbir medeniyetle bağlantısı da olamaz. Yakın geçmişimiz itibariyle biz bu hakikati görerek değil, duyarak, hem de acı acı duyarak yaşadık...

Bizim kendimizden kaçmamız, mazimizden, dolayısıyla da tarihimizden uzaklaşmamız manâsına gelir. Biz, toplumların ancak tarihî dinamikleri üzerinde ayakta kalabileceklerini ya anlamadık ya da anlamak istemedik. Asırlarca çekilen onca tekevvün sancısından sonra, meydana gelen koskocaman bir kültür birikimine gözlerimizi kapadık, hatta onu inkâr etmeyi marifet saydık.

Bu yetmiyormuş gibi, bir de kültürümüzü redd-i miras' üzerine oturtmaya çalıştık. Hayatın bizzat içinde yoğrula yoğrula olgunlaşan içtimaî tecrübelerimizi bir kalemde yok kabul ettik ve bilmediği bir oyuna zorla sürüklenmiş aktör komikliği içinde millet sahnesinde âleme maskara olduk.

Şimdi her şeye sıfırdan başlamamız gerekiyor. İnşaallah bu mevzudaki mücadele azmini rûhumuzun derinliklerinde bulabiliriz.

Ham Ruhlar

Devr-i Saâdet sonrasını kana-irine boğan, çilesiz ruhlardı. Daha sonraki devirlerde, birbirinden baskın, bütün hoyratlıkların ve azgınlıkların arkasında da, yine hep bu ızdırapsız ruhlar vardı. Bir kere olsun, sahip olduğu şeyler uğrunda aç-susuz kalmayan; yurt-yuva adına fedâkârlık göstermeyen, belli bir dönemin zarurî sarsıntılarına, sıkıntılarına ma'ruz kalmayan ızdırapsızlar... Zaten hayatını, madde ve konforun levsiyatı içinde geçiren böyle ham ruhlardan, hangi fedakârlık beklenebilir ki? Fedakârlık her şeyden evvel, nefsin sefil arzularına karşı koymakla başlar ve toplumun mutluluğu adına kendi saâdet ve hazlarını unutmakla kemâle erer. Yoksa, her fedakârlık iddiası bir aldatmaca ve toplumun yüzüne savrulmuş koca bir yalandır..

Harama Girmeye Lüzum Yoktur

Hayatımız ukbâya göre dizayn edilmeli. Talepler de bu ölçü içinde gözden geçirilmeli ve kritiğe tâbi tutulmalıdır. Nefsin bütün arzularını yerine getirmek mümkün olmadığına göre, mutlaka bu işe bir sınır koymak icab eder. Bu sınır bizler için bellidir. O da, Kitap ve Sünnet tarafından tayin ve tespit edilen sınırlardır. "Helâl dairesi geniştir. Keyfe kâfîdir ve harama girmeye hiç lüzum yoktur" ifadesi, bu ölçüyü çerçeveleyen çok güzel bir vecizedir.

Hasenat-ı Nisbiyye Ne Demektir?

Kaynak olarak, bildiğimiz eserlerde böyle bir ifade yok. Ancak hakaik-i nisbiyye denilen hakikatlar var. Allah mutlak hakikattir. Cennet, cehennem de birer hakikattir, ama Zat-ı Vacibu'l-Vücûd'a nazaran hakikatleri nisbîdir. Hem meselâ imân bizzat güzeldir.. evet en büyük hakikat olan Allah'ın varlığı ile insanı irtibatlandıran bir gerçektir. Nasıl olmasın ki, kâinâtın manâsı, insanın yeryüzünde bulunmasının manâsı ve ubudiyetin manâsı ancak imân sayesinde anlaşılır. Dolayısıyla imân da mutlak güzeldir ve mutlak hasenedir. Cihada gelince o, zatı itibariyle güzel gözükmez... Yaralamak, vurmak, öldürmek, bütün bunlar nahoş görünen şeylerdir. Ne var ki siz cihadla îla-yı kelimetullah, dünya muvazenesi, cennete giden yolun devamlı açık tutulması, herkese hür düşünme ve serbest seçme imkânının verilmesi, düşmanların sindirilmesi gibi dünya kadar hasene sayılacak güzel yanları var ki, bir manâda siz bunlarla Hakk'ın gücünü ortaya koyuyorsunuz. Bu açıdan netice itibariyle güzel sayılan cihad da imâna göre hasenat-ı nisbiyyeden sayılabilir.

Hassas Konular

Cenab-ı Hakk'ın zat, sıfat, esma ve ulûhiyetiyle alâkalı hususlarda söz söylerken çok dikkatli ve edepli olunmalıdır. Bunlar, bizim idrak ve ihata çerçevemizi aşacak kadar engin ve derin konulardır. Bize âit kelimelerin dar kalıpları, ummanlaşan o manâları ifadeden her zaman aciz kalmıştır ve aciz kalacaktır. Bir kere onlar, keyfiyet ve kemmiyetten münezzeh ve müberradırlar. Evet, elimizde onları ölçecek ne bir ölçü ne de bir kıstas vardır. Bütün mukayese usûllerinin iflas ettiği böyle bir zeminde, düşünceleri beyâna dökmenin en beliğ yolu sükuttur, konuşmamaktır. Ne var ki bazen izah adına konuşmak zarureti hasıl olabiliyor. Öyle zamanlarda da, Bediüzzaman Hazretlerinin tavır ve anlayışı bizler için bir ölçü olmalı ve yapılan izahlarda mutlaka münezzeh, mukaddes, müberrâ' gibi edep ifadeleri kullanılarak Cenab-ı Hakk'a âit 'Şe'niyetler' öyle anlatılmalıdır. Yoksa O Zat-ı Ecell-i Alâ'dan herhangi birinden bahsediyor gibi bahsetmek hatadır ciddi bir saygısızlık ve cehâlet ifadesidir. Halbuki ne cehâlet ne de saygısızlık mü'mine yakışır sıfatlar değildir..

Hassasiyette Denge

Hassasım, hem de aşırı denebilecek ölçüde. Hazan görmüş ve dökülmüş bir yaprak görsem oturup başında ağlayasım gelir. Tuvalete düşmüş bir karıncayı oradan çıkarmak için yarım saat uğraştığım çok olmuştur. Bir de yoldan çıkmış, saf dışı kalmış, pörsüyüp gitmeye namzet bir insan görsem; varın işte o zaman bu manzaranın beni ne kadar dağidar edeceğini kıyas edin. Ama elden ne gelir. İlahî şefkatin ötesinde şefkat sergilemeye kalkmak, edep sınırlarını zorlamak demektir. Her mes'elede olduğu gibi bu konuda da dengeli davranmak gerekir. Zaten beni en çok yıpratan hususlardan biri de bu: 'Dengeyi korumak için sarfettiğim gayret.!'

Hata İşleyenlerin En Hayırlısı

Her insan hata eder. Hatayı nispetler perspektifinde ele aldığımız zaman bu küllî hükme hiç kimsenin itirazı olamaz. 'Benim hatam yoktur' diyen işte o zaman en büyük hatayı işlemiş olur.

Efendimiz 'Âdem hata etti, evlatları da hata etti' buyururken her insanın hata edebileceğine dikkat çekmektedir. Hz. Âdem'in hatası bir isti'dât olarak sanki genlerle ve irsiyet yoluyla evlatlarına intikal etmiş de, dolayısıyla da hiçbir insanın, (bulunduğu manevî seviyeyi de nazara alarak söyleyecek olursak) hatadan kurtulması ve hatasız olması mümkün değildir. Ne var ki, her insanın, hayırlı birer hata işleyen olması da mümkündür. Tevbe ve istiğfar ise, bunun tek yoludur. Zira Allah Rasûlü 'Her Âdemoğlu hata işler, hata işleyenlerin en hayırlısı tevbe edenlerdir' buyurur. Bu hadis, hataları olduğu gibi hata sahiplerini de nispetler perspektifinde ele almak gerektiği hususunu öğretmesi bakımından da ayrıca dikkat çekicidir.

Hayâl Nedir?

Hayâl, tasavvur ve hakikatın ötesinde bir iç matla', rûhun ilerilere ve daha ilerilere uzanmış kolu-kanadı ve hakikat ışıklarını kendine göre şekillendiren bir manâ menşurudur. Bir başka ifadeyle O, dışın içte görüntülenmesi ve geçmişin aynalarında geleceğin tüllenmesidir. Hayâl, mantık ve güç sınırı tanımayan, zaman ve mekân kaydına tâbi olmayan bir zihin faaliyetidir. Bazen o, beş duyumun te'siri altında eşya ve hâdiseleri şekillendirmekle, kendine âit eşyanın tabiatına bütün bütün ters olmayan motifler de ortaya kor.

Hayat ve Gaye

Kur'ân'da belirtildiği üzere, insanoğlunun ve cin taifesinin yaratılış gayesi Allah'ı bilmek ve O'na kulluk ise, hayatın O'nun etrafında örgülenmesi gerekir. Hatta günler, haftalar bu gayeye göre ayarlanmalı, ayarlanıp okuma, ibadet ve düşünce ile aydınlatılmalıdır. Bir zamanlar bu millet, günün zaman dilimlerini belirtirken öğle namazından evvel' veya 'akşam namazından sonra' gibi ifadeler kullanıyorlardı. Yani namaz insan hayatını düzene koyan çok önemli bir esastı. Dolayısıyla hayat asıl gayesi etrafında akıp gidiyor ve her şey onun etrafında dönüyordu.

Bu, hiçbir zaman hayatı terk ve ihmal manâsında anlaşılmamalıdır. Bilakis isabetli bir tanzim ve zamanı en iyi şekilde değerlendirme olarak anlaşılmalıdır. Bunun için her gün mutlaka okumaya vakit ayırdığımız bir faslımız olmalı. Haftada bir gün, buna muvaffak olamayacaksak, en azından 15 günde bir gün mutlaka gerçekleştirmeliyiz. Hatta yılda bu işe ayırdığımız bir ayımız olmalı ve o ayda tamamen rûhaniyete açık bir hayat yaşamalıyız.

Bayramlarımız bunun için bir fırsat. Fakat senede bir-iki gün bu işe yeterli değildir. Onun için daha fazla gün ve daha fazla bir kalabalık ile bir araya gelmeli ve karşılıklı duygu, düşünce yenilenmesi yapılmalıdır. Şuur, his, yaşama aşkı ve şevki sık sık gözden geçirilmelidir.

Evet, gaye böyle belirlenmez ve her şey gayenin etrafında tanzim edilmezse, kemâle ulaşmak mümkün değildir. Zira, insanın hırs ve emellerinin sonu yoktur. O, bir gün bütün dünyaya sahip olsa da gözü doymayacak ve başka dünyalar isteyecektir. Halbuki Allah Rasulü'nün dediği gibi 'Gözünü neticede sadece bir avuç toprak dolduracak.' İşte bu dengenin gaye aleyhine bozulmaması için, hayatın gaye etrafında örgülenmesi zaruridir.

Mes'elenin diğer bir yanı da şudur. Biz hayatımızı Rabbimize ibadete göre ayarlarsak, aradaki dünyevî işlerimize âit karanlık zaman dilimleri dahi, o aydınlık zaman dilimleriyle aydınlanır. Neticede, bütün bir hayat ibadete dönüşür. Halis niyetle bütün soluklar tesbih olur ve böyle bir niyet ve gayretle sanki bütün hayatımız Rabbimizin emirleri istikametinde geçiyormuş gibi bereketlenir. Zaten ebedî saadete mazhar olmanın sırrı da buradadır.

Hayatı Aydın Kılmak İçin

Dünyada bir hayat yaşıyoruz ki, gelişimiz elimizde olmadığı gibi göçüp gidişimiz de elimizde değil. Ancak, bu hayatta sırasını savmak için bekleyen bir insan olmaktan kurtulup, kademe kademe yükselerek hayatımızı Cenab-ı Hakk'ın razı olacağı şekle dönüştürmemiz de her zaman mümkündür. O da evvelâ, imânın rükünlerini hazmederek ruhlarımızı onlarla bütünleştirme ve vicdanlarımızı marifet-i ilâhî adına birer bal peteği haline getirme; daha sonra da imâna âit mes'eleleri, ibadet yoluyla ayne'l-yakine' yaklaştırarak ihsan şuuruna erme ve İslâm rükünlerini mahiyetimize sinmiş birer meleke yapma, derken kendimiz adına elde ettiğimiz bu meziyetleri cemiyete taşıma ve hayatın her sahasında hakim kılma, herkesi ve her yeri aydınlatmakla kabildir.

Hayatı Kucaklamak İçin

Biz Cenâb-ı Hakk'a olan bağlılığımızı yürekten devam ettirirsek, O'nun da bize olan ihsanı devam eder. Böylece, ister cemiyet isterse devletlerarası platformda hedeflenen yerlere varabiliriz. Ama biz, bizim Allah katındaki kredimizi sarsacak davranışlar içine girersek, Cenâb-ı Hakk da şimdiye kadar olan inayetini keser ve yaptığımız bütün işler de heba olur gider ve fiyasko ile sonuçlanır. Bizim hayatı yorumlamamızdan çok, zamanın bizi yorumlaması önemlidir. Çünkü onun yorumlamalarında hiç hata payı yoktur. Eğer zamanın yorumundan sıhhatli çıkmak istiyorsak, mutlaka davranışlarımız Cenâb-ı Hakk'la irtibat endeksli olmalıdır. Evet, davranışa yansımayan düşüncelerin hayattan nasibi oldukça az olsa gerek. Onlarla hayatın içine girmek ve hayatı bir bütün olarak kucaklamak mümkün değildir.

Hayır Allah'ın Tercihinde Olandır

Hayır, Allah'ın tercihinde olandır. O'nun kesip biçtiği ve takdir ettiğine razı olmak gerekir. Bu, Rabb'e karşı öyle bir hoşnutluk ifadesidir ki, içinde incelerden ince bir merbutiyyet, kulluk ve ihlas manaları taşımaktadır.

Her İyilik Büyüktür

Efendimiz Allah'tan korkun ve iyiliklerden hiçbir şeyi küçük görmeyin buyururlar. Burada bir başka hadiste anlatılan zinakâr bir kadının, bir köpeğe su vermesi sebebiyle cennete girmeye liyakat kazandığı gerçeğini hatırlatmakta fayda var. Ayrıca Hz. Musa'nın (as) Eyke'ye girişte, Hz. Şuayb'ın (as) kızlarına âit sürüyü sulamasının Kur'ân'da hususi olarak ele alınmasını da bu hikmet çerçevesinde değerlendirmek yerinde olur zannederim. Cennet bir sürprizler diyarıdır. Bizi hangi amelimizin kurtaracağı da belli değildir, o da bir sürprizdir. Bazen, dudağımızda beliren bir tebessüm goncası, karşımızda bütün ümitleri hazanla sarsılmış birisine öyle bir inşirah baharı yaşatır ki, onun karşılığını biz, ahirette cennet bahçeleri olarak görürüz. Öyleyse iyiliklerden hiçbirini, ama hiçbirini küçük görmek doğru değildir. Velev ki bu iyilik, kovadaki suyu bir başkasının kabına boşaltmak kadar küçük bile olsa...

Herkesle Diyalog

Mevlânâ'ya atfedilen bir söz var: Bir ayağım şeriatın içinde, diğer ayağım yetmiş küsur milletle beraber..' Esasen bizim mesleğimiz de bu düşünce çizgisindedir. Herkesle iyi geçinme, herkesle diyalog içinde olma ve herkesle şartların elverdiği ölçüde münasebet ve bağlantı kurma..

Elbette, herkesle diyalog içinde olmanın bir ölçüsü olacaktır. İnsan, ayağını sağlam basıyor ve İslâmî prensiplerle mukayyet yaşıyorsa, yani insanın bir ayağı, Mevlânâ'nın ifadesiyle hep dinin özüne bağlıysa, bu diyaloglar faydalıdır. Aksine, bu insanın hayatı sünnet yörüngeli değilse, kaymalar olabilir ve işte diyaloğun bu türlüsü de hatalıdır, hatarlıdır.

Hicret Ruhu

Bizler için hizmet adına hicret çok önemlidir. Evet, her birerlerimiz, mukteza-yı beşeriyet olarak bazı karışık işlere girdiğimizden ve elimizde olmayarak bazılarının hakkımızda bir kısım bulanık şeyler söylediğinden ve söyleyeceğinden, doğup büyüdüğümüz yerden hicret edip ayrılmamız elzemdir. Zira niyetler ne kadar halis de olsa, tam bir emniyet ve güven telkin edebilmek için, muhatapların dimağlarında en küçük bir bulantıya meydan vermeyecek şekilde nezih bulunmamız, nezih tanınmamız şarttır. Bu da ancak, bizim, yanlış ve eksiklerimizi bilmeyenlerin yanında mümkün olur ki, dilimizde bunu gökten inmiş gibi' sözcüğüyle ifade ederiz.. ve böyle olmamız, böyle görmemiz hizmetin te'siri açısından çok önemlidir.

Allahu Teâlâ gönderdiği bütün peygamberleri ve onların arkalarındaki müceddidleri, mürşidleri hicret ettirmesi de bunun âdetâ ilâhî bir kanun olduğunu gösteriyor. Allah bu kanunla bütün mürşidleri, mübelliğleri âdetâ hicret yolundan geçmeye zorluyor gibidir. Çağımızda biri, şarkın yalçın kayaları arasında zuhûr ediyor, sesi orada değil de daha ziyade Batı Anadolu'da ve İstanbul âfâkında yankılanıyor. İmam Gazalî'nin gezmediği yer kalmıyor. İmam-ı Rabbanî Hazretleri bir baştan bir başa Hindistan'da seyahat ediyor. Bu müstesna büyüklerden hangisinin mücadelesi tetkik edilse, hayatlarında hicretin ağırlık ifade ettiği görülür.

Mukaddes göç, hizmetimiz açısından eski devirlere nispeten daha da önemlidir. Evet, bir mü'min kardeşimiz, buradan kalkıp diyar-ı küfre hicret ediyorsa, biz bunu önemsiz göremeyiz. Bugün bir Medine yoktur ama, her yere Medine'nin boyasını çalmak, Medine misal şehirler kurmak vardır.. bir diğer tabirle, Medine sahibinin huzuruna çıkabilmek için, pek çok Medine meydana getirmek şarttır. 'Medineleri arkamıza bırakıp, senin Medine'ne koştuk ya Rasulallah!' diyebilmek için, bugün hicrete ve hicret beldelerine ihtiyaç vardır. Evet, sırf Allah rızası için ve İslâm'ı neşretme yolunda, dünyanın dört bir yanına göç edenlerin durumunu hafife alamaz ve basite ircâ edemeyiz çünkü bu muhacirlerin herhangi bir maddî çıkarları ve menfaatleri yoktur.. yaptıkları ve yapacakları şey sadece İslâm'ı tebliğ, bekledikleri de sadece ve sadece Allah'ın rızasıdır. Türkiye'nin içinde ve dışında ve âlem-i İslâm'ın sair yerlerinde, Hakk da'vası için hicret eden kimseler, 'inneme'l-a'malü binniyât ve innema liküllimriin ma neva' fehvasınca, niyetlerine göre mükafat görecek ve ilk hicret edenlerin arkasında -inşaallah- yerlerini alacaklardır! Yani Allah,

Muhacirleri Muhacirlerle, Ensarı da Ensarla haşredecektir! Bu itibarla da, 'Muhacirler toplansın!' dendiğinde bu mukaddes göçün heyecanıyla yollara düşmüş olanlar, Muhacirlerin arkasında yerlerini alacaklardır. kim bilir sizden herhangi birinizin önüne Hz. Ebu Bekir (ra) mi rastlayacak, Hz. Ömer (ra) mi rastlayacak, Hz. Osman (ra) mı rastlayacak?! Bunları her an Rabbinin huzurunda hesap vereceğine inanan ve bir ayağının mezarda bulunduğunu his ve idrak eden bir insanın ağzından dinliyor gibi dinleyin eğer bu mevzuda hilaf-ı vaki ve mübalâğalı beyânda bulunuyorsam, Allah'a hesap vereceğim demektir...

Mutlaka onlara da muvaffakiyete giden yollar bir bir açılacak, dolayısıyla da kâfirler için hezimet, mağlubiyet ve mezellet kaçınılmaz olacaktır.

Ve görünen o ki, dünya şimdilerde hızla böyle güzel bir zemine doğru kaymaktadır!.

Hicretin Günümüze Bakan Yönü

Mikro plânda, kıyamete kadar olacak hemen her şey Saadet Asrı'nda tablolaştırılmıştır. Efendimiz (sav), bir yönüyle, diğer peygamberlerde gelen şeyleri tafsil, bir yönüyle de ümmetinin yapacağı şeyleri icmal etmiştir. O'nun icmal ettikleri, değişik devirlerde kendilerine uygun yollar bularak tekrar tafsil olunacaktır. İşte evvelâ, hicreti yorumlarken çıkış noktamız bu prensip olmalıdır. Zaten hiçbir hâdise aynen tekrarlanmaz. Hâdiseler arasında benzerlikler söz konusudur ve biz bunları tarihî tekerrürler kabul ederiz. Tarihî maddeciler bu önemli hususu kavrayamamışlardır. Evet, onlar, tarihî olaylara aynı hâdiselerin tekrarı şeklinde yaklaşırlar. Halbuki, ayniyle iki kere cereyan etmiş hiçbir tarihî hâdise göstermek mümkün değildir. Bu aslında, Kur'ân'da cennet ehlinin ifadesi olarak aktarılan: Bu, daha önce rızıklandığımız şeylerdir' benzetmesi kabilindendir. Yani, cennet ehline herhangi bir meyve getirildiğinde onlar, bunu dünyada yedikleri bir meyveye benzeteceklerdir. Ama, oradaki meyvenin dünya meyvesiyle sırf bir benzeyişden öte hiçbir münasebeti yoktur. Öyleyse Asr-ı Saadet'te olan ve yaşanan hâdiseler daha sonra 'saadetçik' asırlarında benzerleriyle ele alınıp değerlendirilmelidir. Tabii ki burada bir kısım takdimler, tehirler ve farklılıklar da söz konusu olabilecektir.

Hicret, Asr-ı Saadet'te önemli bir hâdisedir. Son kerpiç, son taş gediğine ancak hicretle konulmuştur. Çok rahatlıkla diyebiliriz ki, hicret olmasaydı, Asr-ı Saadet'in bir yanı eksik kalırdı. Elbette öyle olmadığına göre böyle bir eksiklik de mevzuubahis değildir.

Asr-ı Saadet'te iki hicret bir arada yaşanmıştır. Bana göre bu iki hicreti müşterek görmek çok önemlidir. Bu da yine hicret hadîsinde anlatıldığı şekliyledir. Efendimiz (sav): 'Gerçek muhacir, Allah'ın yasaklarından mübah kıldığı şeylere hicret eden insandır' buyurur. İlerideki büyük mücadele, büyük tekevvün için de böyle bir hicret zarureti söz konusudur. Hatta denilebilir ki, maddî hicret, insan derinliklerindeki bu hicrete dayandığı zaman gerçek değerine ulaşır. Rûhun hicretinde açıklar ve eksiklikler varsa, o insanın maddî hicreti de bir ölçüde zedelenmiş olur. Nitekim hicret hadîsinde, hicret ancak Allah ve Rasûlü için yapılana denmiştir. Bu da iç sıhhatine, iç derinliğine, insanın kendi içinde kendini keşfetmesine, Allah'la irtibatın çok kuvvetli olmasına bağlıdır. Hâlık-mahluk, Ma'bud-abd irtibatı ki buna, gözlerini açıp kapayıp her yerde O'nu heceleme irtibatı da diyebiliriz. Eğer böyle olmayıp da hicrete başka mülâhazalar karışmışsa böyle bir hicret tam ve uhrevî buudlarıyla

gerçekleşmiş sayılmaz.

Eğer insan, yurdunu, yuvasını, evlad u iyalini, yakın akrabasını terkedecekse, bence bunu çok pahalıya satmalıdır. İşte Allah (cc) bize o pahalı hedefleri gösteriyor. Nedir o pahalı hedefler? Cennettir, ondan da öte Cemalullah'dır. Evet eğer insan bir şeye talip olacaksa bunlara talip olmalıdır. Öyle ki bu noktada, gaye-i hayâl hep önde bulunmalıdır. Diyelim ki bir insan hicret ediyor ama ya bir ticaret veya kadın düşüncesi onun gayesini bulandırmıştır. Hiçbir zaman bu insan, sırf Allah ve Resûlü için hicret edenin hicretten elde edeceği uhrevî pâyeleri elde edemez. Ve buna hakkı da yoktur. Zaten hicret hadisinde de bu son noktaya işâret edilir. Ve kimin niyeti hicret ederken ne ise, o insan, o şey için hicret etmiş sayılır.

Hicrette iç dizayn, iç kontrol çok önemlidir. Sahabe, Mekke'den Medine'ye hicret ederken bu iç dizaynı en kâmil manâda gerçekleştirmişti. Yani onlardaki rabıta tamdı. Evet, eğer rabıta tamsa hicret o rabıtaya ayrı bir buud ve derinlik kazandıracaktır.

Hicret, içteki duygu ve düşüncenin aksiyona dönüşmesidir. Sahabe, fedakârlık ve itaatini ve bir manâda İslâm'a bütünüyle teslim oluşunu hicretle fiilen ispat etmiştir. Zaten, hicretle elde edilecek neticeler onlara hiç söylenmemişti. Yani onlar, böyle bir netice için değil, sadece emredildiği için hicret etmişlerdi. İşte onlardaki bu saflık ve duruluktu ki, hicretle onları en yüksek seviyeye çıkarmıştı. Eğer hicretimizin bizi de hicretle elde edilecek seviyelerin en yükseğine çıkarmasını bekliyorsak, maddî hicretin yanında rûh hicretini de tamamlamak zorundayız. Bu da büyük ölçüde Cenab-ı Hakk'la irtibatın kuvvetlendirilmesine bağlıdır. O'ndan ne gelirse gelsin, bütün gelenlere rıza göstermek bu işin en önemli rükünleri arasındadır. Celâlinden gelen cefa, cemalinden gelen vefa, bize hep safâ olmalıdır ki, her iki hicreti bir arada ve aynı dengede yapmanın hazzına erelim. Yani Cenab-ı Hakk'ın celâlinden cefa geldiğinde sabretme ve geleni hoş karşılama, cemalinden de vefa geldiği zaman şımarıklığa düşmeme ve her şeyde O'nun rızasını, O'nun hoşnutluğunu arama.. işte bunu becerebilenler, her iki hicreti de yerine getirmeye muvaffak olmuş sayılırlar. Dünküler de bugünküler de...

Efendimiz (sav) hicret esnasında üç gün mağarada kalmıştır. Bu bizim cemiyet içinde sindirildiğimiz, tehcir edildiğimiz dönemlere benzer. Allah Rasûlü o dönemde nasıl davrandıysa biz de bugün, içinde bulunduğumuz şartlar muvacehesinde aynı şekilde davranmalıyız. Ama mutlaka bu davranışlar görünüş itibariyle nasıl olursa olsun, yarınları kucaklayıcı olmalıdır. Bizler

dünün, bugünün değil, yarınların evlatları olmalıyız. Bunu yapabilirsek hicreti günümüze taşımış, hicretin manâ ve mahiyetine uygun davranmış sayılırız.

Hiçliğimizi İtiraf

Bir zaman, zâti varlık iddiasında bulunan bazı kimselere şöyle demiştim: Sizde bulunan Cenab-ı Hakk'a âit şeyleri bir tarafa bırakın gelin, sizinle varlık mes'elesini öyle tartışalım: Siz nesiniz ve neye maliksiniz? Tartışalım diyorum ama, tartışamayacağımız da muhakkak; zira ortada muhatap olma adına hiçbir şey kalmıyor ki...

Evet, kendine âit yönüyle insanın bütün sermayesi sadece koca bir hiçten ibarettir. Ve işte, bu itirafın vicdanda duyulmasıdır ki, insanı gerçek varlığa erdirir. Böylece o âdetâ sultan bir kul' haline gelir.

Evet, hiçliğimizi kabul, bizim en bereketli yanımız ve en tükenmez sermayemizdir...

Hindistan'a Sahabe Gitmiş mi?

Hindistan'a sahabenin gitmemesi düşünülemez. Çünkü Hindistan Muaviye'nin oğlu Yezid zamanında, Yezid'in yeğeni Muhammed b. Kâsım tarafından Hicri 94 yılında fethedilmiştir. Bu ordunun içinde sahabenin olmaması ise mümkün değildir. Ben bir Hindli ile görüşmüştüm. Bana Abdurrahman b. Avf'ın torunu olduğunu söyledi. Yine İmam-ı Rabbanî, Ahmed Faruk es-Serhendî, Hz. Ömer'in torunu olduğunu söylüyor.

Cihad aşk u şevkiyle dopdolu bulunup da, dünyanın dört bir yanına tertip edilen seferlerden dûr olmayan sahabe, elbette Hindistan'a giden orduya da katılmış ve Allah adının deniz aşırı ülkelere götürülmesi hususunda öncü rol oynamıştır. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın.

Hipnoz, Ruh Çağırma ve Cinleri İstihdam ile İrşad ve Tebliğ Olur mu?

İstesek biz de cinlerle meşgul olabilir ve onları bazılarının üzerine salar, hatta akılları ile de oynayabiliriz. Ama hiçbir peygamber bu yolda yürümemiş, tebliğ u irşadına bunları bulaştırmamıştır. Süleyman'ın (as) durumu -belki hususiyetlerden dolayı eğer böyle bir istihdam söz konusu ise- istisna teşkil eder. Onun için bu tür meşgaleleri ben şahsen lüzumsuz ve hatalı bulurum. Hayatının 28 senesini çeşitli hapishane ve sürgünlerde geçirmiş, melekût âlemiyle olabildiğince münasebeti olan Bediüzzaman Hazretleri'nin bir tek cin kullandığına dâir en küçük emare ve işâret bilmiyoruz. Halbuki Hazret isteseydi, cinlerden bir ordu istihdam edebilirdi. Böyleleri için bu kabil tasarruflar âdiyâttandır. Ama o kesinlikle böyle bir yola tevessül etmemiştir. Kitaplarını akla hayâle gelmeyecek ölçüde çile ve ızdırap içinde yazmış ve hakaretlerin her türlüsüne katlanıp onları sineye çekmiştir ama, hiçbir zaman ne hipnozu ne de ruh çağırmayı ve hele cinlerle uğraşmayı kat'iyen denememiştir. Aslında peygamberlere âit irşad ve tebliğ metodunun dışında hiçbir vesile ve vasıta tecviz edilemez.

Her konuda olduğu gibi, insanları irşad konusunda da Kurân'ın öğrettikleri bize yeter. Böyle nuranî bir nokta-i istinadımız olduktan sonra koltuk değneğine ihtiyacımızın olmayacağı izahtan vârestedir. Zaten aksi halde, böyle bir davranış elimizdeki değerlerin değer ve kıymetini bilmemek olur.

Hitap Çiçeği

İnsanın seçkin yanlarından biri de, onda Rahmanî bir sıbğa ile hitap çiçeğinin açmış olmasıdır. İnsan bilhassa bu yönüyle diğer varlıklardan ayrılır. Aslında, onun emaneti yüklenebilmesinde de bu yönünün te'siri büyüktür. Düşünmeli ki, gök, yer ve dağların yüklenemediği emaneti o yüklenmiştir. Çünkü ne gök ne yer ne de dağlar Cenab-ı Hakk'a muhatap olacak seviyeye yükseltilmemişlerdir. Kendisinde hitap çiçeği açmayanların "Benlik" emanetini yüklenmesi de mümkün değildir.

Hizmet Enerjisini Her Seviyede Dengeli Kullanma Nasıl Olmalıdır?

Peygamberâne bir yolla. Zannederim bu tek cümlelik cevap yeterlidir. Fakat isterseniz peygamberâne yolun, tedbir ve denge buudundan küçük bir kesitini arz edeyim.

Efendimiz Mekke'de Peygamberliğiyle ilk zuhûr ettiği dönemde bile etrafında boğazlanmaya hazır mücahidler vardı. Bunların her biri O'nun gözlerinin içine bakıyor ve buyruk bekliyorlardı. Hz. Ebu Bekir öyleydi, Hz. Zeyd öyleydi, Hz. Ebu Zer öyleydi ve nihayet Hz. Hamza, Hz. Ömer ve diğerleri de öyleydi.. Pek çoğu defalarca ayaklar altına alınıp çiğnendi. İşkencelerin en acımasızına ma'ruz bırakıldılar ama, hiçbiri kat'iyen döneklik göstermedi. Yasir, Sümeyye ve onlar gibi davrananlar bu civanmertliklerin dâsitanî kahramanları. Evet, Allah Rasûlü etrafında her zaman işte böyle serdengeçtiler oldu; fakat O, hayatının hiçbir anında, ama hiç mi hiç tedbirde kusur etmedi. Kuvvet dengesinin olmadığı bir yerde ortaya atılmanın hezimet ve mağlubiyetle neticeleneceğini herkesten iyi değerlendirdi ve bu sebeple de stratejisini hep temkin ve tedbir ile örgüledi.

Evet, denge gözetilmediğinde, hezimet ve mağlubiyetin kaçınılmaz olduğu şartlarda, kahramanlık gösterisi sadece bir ihanettir. Zaten düşman cephenin yapmak istediği ilk ve en klâsik oyun da Müslümanları böyle bir platforma çekmektir. Bu oyuna gelmeyenlerin sayısı oldukça azdır, dersem, kat'iyen ifademde mübalâğa olduğu düşünülmesin. Ne var ki, mes'eleyi müşahhaslaştırmak bazı ruhları incitebilir düşüncesiyle, şimdilik bu kadarıyla iktifa ediyorum.

Aksiyon ve hamleler her zaman dengeli olmalıdır. Bütün insanlığa ulaşmak ve teker teker her ferde lahutî mesajlar ulaştırmak elbette hepimizin aşk ölçüsünde istediği ve arzu ettiği bir sorumluluktur. Ancak, zamanın çıldırtıcılığına karşı sabırla, temkinle ve işi aheste aheste götürmek de ayrı bir derinliktir. Bu yönüyle Güneş Ülkesi' yazarı Campanella'yı takdir ederim. Campenalla bir İtalyan düşünür ve yazarıdır. Savunduğu fikir ve düşünceler elbette şu anda konumuz değil. Ancak İspanya zindanlarında tam 27 sene çile çeken bu insan, merhum Necip Fazıl'ın ifadesiyle, elinin ifraz ettiği ter, demir parmaklıkları çürütmüş fakat o, düşüncelerinden zerre kadar taviz vermemiş ve yetiştirdiği talebeleriyle fikirlerini istikbale taşımıştır. Hatırlayın Mikelanj'ı!.

Bir heykel yapımında kendisini o denli işine kaptırmış ki, heykel tamamlandığında çizmelerini çıkarmak istemiş de, ayağının derisi çizmeleriyle beraber çıkıvermiş... İşte insan yüklendiği misyona bu denli kilitlenmeli. Ama bu hizmet şuuru onun tedbirsiz davranmasına, ulu orta çıkışlar yapmasına da sebep olmamalıdır.

Bizler sırtında yumurta dolu küfe taşıyan insan hassasiyetini, hayatımızın hiçbir döneminde ihmal etmemeliyiz. Sırtımızda sadece bugünün neslinin değil, daha doğmamışların, hatta bir asır sonra doğacakların vebal ve mes'uliyetleri var. Yapacağımız en küçük ihmal zincirleme olarak, gelecek yıllara, asırlara sarkabilir. Aksiyonun tarifinden habersiz bazı kişilerin, kasıtlı veya gaflet yüzünden bizleri pasiflikle itham etmeleri hiç önemli değil. Bizler, bizlere çarpan her şeyi, aynen atmosfer gibi sinemizde erite erite yolumuza devam etmeliyiz. İşimiz çok... Vakit ve enerji israfına da mecâlimiz yok.

Hizmet Erleri Gizli Şirke Düşmemeli

Bizim en büyük pâyemiz ve Allah katında en çok hora geçen yanımız, İslâm hizmetinde, her türlü beklenti ve iddiadan uzak birer nefer olmamızdır. Ölesiye çalışmak, kalp ve rûh erleri veliler kadar performans göstermek, civanmertlik sergilemek, fakat sıradan bir insan kadar bile beklentiye düşmemek... Evet, saflardan saf, durulardan duru bir gönüle sahip olmak, herhalde Kurân'ın hedef kabul ettiği, selim kalbe ulaşmak da bu olsa gerek.

Bütün dünyada İslâmî hizmetler inkişâf ediyor. Ama olanlar hep Rabbimiz'in inayet ve lütfuyla oluyor. O, lütuf ve keremini üstümüzden eksiltmediği, inayetini kesmediği sürece de bu inkişâflar devam edecek ve insanlığın ma'kûs talihi mutlaka değişecektir. Ne var ki, bu dönemde hizmet erlerini bekleyen bir hayli de handikaplar var. Bana göre bu handikapların en zorlusu, kişilerin bütünüyle birer İlâhî lütuf olan inkişâf ve fetihleri kendilerine mâlederek gizli şirke düşmeleridir. Bu, hizmet insanı için öylesine korkunç karanlık bir girdaptır ki, o girdaba düşenlerin akıbetlerinden endişe etmemek mümkün değildir. Durum böyle olunca, ihtimal, Cenab-ı Hakk, bu tür insanlara bir çeşit merhamet murad buyurarak, onların ellerinden bu İslamî hizmetleri alır ve başkalarına verir. Böylece o insanlar, bütün bütün kaybetme gibi korkunç bir girdaptan kurtulmuş olurlar. Evet, bu durum bir manâda onlar adına büyük bir rahmettir. Çünkü onların şirkten kurtarılması, hizmet etmelerinden çok daha önemlidir. Ben şahsen bu düşünce ve mülahazaların, bütün hizmet erleri tarafından bir şuur hâline getirilmesinin lüzumuna inanıyorum. Hele önümüzdeki dönemlerde, fevc fevc İslâm'a dehâletler olurken, bu şuura her zamandan daha fazla ihtiyaç duyacağız diye düşünüyorum.

Hizmet Sistematiği

Hizmet sistematiğinden kasdımız, hizmetin sistemli bir şekilde yapılmasıdır. Bu sistem dantelasının bazı liflerini veya ibrişimlerini şöyle sıralayabiliriz:

1) Hizmet, Kur'ân ve Sünnet yörüngeli olmalıdır. Din; Kitap, Sünnet ve Selef-i Sâlihîn'in sâfiyâne ve hâlisâne içtihatlarına dayanır.

2) Cenâb-ı Hakk'ın, mahlukatın dilleri adedince konuşma tarzı vardır. Bunun gibi, Kur'ân-ı Kerîm de dünden bugüne konuşmuş ve kıyamete kadar da konuşacaktır. O, İmam-ı A'zam'la konuşmuş, İmam-ı Gazâlî'yle konuşmuş, İmam-ı Rabbânî'yle konuşmuş, Üstad Bedîüzzaman'la konuşmuş.. bundan sonra da konuşmaya devam edecektir. Bu sebeple, onun bugüne hitabını, çağımızın her karesine olan mesajını iyi anlamak ve eski hal muhâl ya yeni hâl, ya izmihlâl' anlayışı içinde, Kur'ân'ı çağın idrâkine sunabilme mecburiyetindeyiz. Sistem adına Kurân'ın elmas düsturlarıyla bize söylediği çok şey vardır. Bu düsturları, hizmet sistemini küllî plânda ele alarak hayatın bütününe tatbik etmemiz gerekmektedir.

3) Teveccüh, ilâhî inâyete sunulmuş en mühim davetlerden biridir. Günebakan çiçekleri gibi, yüzümüz de, kalbimiz de hep Cenab-ı Hakk'a dönük olmalıdır ki, sürekli inâyete ve O'ndan gelecek vâridatlara açık olabilelim.

4) Âhiret, kudret yurdu olmasına karşılık, dünya sebepler diyarıdır. Dünyada esbapla muhâtız ve dolayısıyla esbaba riâyetle mükellefiz. Allah, yarattığı esbap ve kanunlarla bağlı değildir dilerse bunları değiştirebilir. Ne var ki O, bu hikmet yurdunda icraatını hep kanunlar ve sebepler perdesi arkasında sürdürür. O halde, esbâba riâyet etmemiz öyle bir seviyede olmalıdır ki, bizi görenler, 'Bunlar ne esbâbperestmiş!' demeliler. Düşünün ki Efendimiz (sav), Bedir'de de, Uhud'da da tabyelerini kurmakta hiç mi hiç kusur etmedi. Sonra da, ellerini açıp duâ buyurdu. Diğer taraftan esbâba riâyetten sonra tevekkülümüz de o derecede engin olmalıdır ki, görenler âdetâ Cebriyeci nazarıyla bakmalılar.

5) İhlas ve rıza yörüngeli yaşama, hizmette en mühim bir esas olduğu gibi, kişiyi şahsî hayatında da başarıya götüren en önemli, en selâmetli bir yoldur.

6) Nice çalımla başlamış işler vardır ki, ülfet ve yorgunluğa takılarak yarıda kalmıştır. Bu sebeple, hizmet sistematiğinde devam ve süreklilik, ilâhî inâyete sunulmuş bir diğer dilekçedir.

7) Asrımız, şahs-ı mânevî ve cemaat asrıdır. Bugün, Abdülkadir Geylânî gibi gavslar, ferd-i ferîdler de olsa, tek başlarına büyük muvaffakiyetler elde edemezler. Cemaata gelen lütuflar, fertlere gelenden çok çok farklıdır. Dolayısıyla vifak ve ittifakı korumak, hizmet adına önemler üstü önem arz eder.

8) Hizmete kilitlenmek, hizmette muvaffakiyetin en önemli unsurlarından bir diğeridir. Hz. Halid, daha iki günlük bir Müslümanken gerçekleştirilen bir sefere çağrılmadığı için, ciddî bir hicran yaşamıştı ve sabaha kadar inlemişti. Ömrü cihad meydanlarında geçmiş bu şanlı komutan, ölümlü cephede değil de, yatağında irtihal sürecine girince, dayanıp ayağa kalkmış, atını istetmiş ve şöyle demişti: 'Vücûdumda, parmak ucu kadar yara almadık yer kalmamıştır ama, Halid şimdi acizler gibi yatağında ölüyor..' Evet işte bu şekilde hizmete kilitlenmeliyiz. Hatta o kadar ki, yeryüzünde ulaşılacak bir nokta kalmasa bile, 'acaba semâda da tebliğin gitmesi gerekli bir yer var mı?' diyerek göklere merdiven dayamayı düşünmeliyiz. Dahası, yaptığımızı daima eksik ve kusurlu görüp, 'daha yok mu?' demeliyiz. 'Yapacaklarım bitti' diyen insanın kendisi bitmiştir. Bu açıdan da, hareket ve hamleden bir an dûr olmamalıyız. 'Fıtratı müteheyyiç olanların zevki aksiyondur, hizmettir.' Aslında düşüncenin blokajı aksiyondur ve bu bakımdan aksiyon da, bize göre düşünceden önce gelir.

9) Çok zaman ifade edildiği gibi, bir an için bile olsa, kat'iyen 'ben yaptım, ben ettim' mülâhazalarına girilmemelidir. Bu türden mülâhazalar şeytanî türkülerdir. Meselâ, 'bahar, otu bitirdi' demek, kâfir için bir inkâr ifadesi olarak hakikat görünse de, mü'min için ancak mecaz ifade eder. Öyleyse, hizmette, inâyetin devamı için en mühim husus, bütün neticelerin Allah'tan bilinmesi, hatta bu noktada kendi sa'y ü gayretimize ve sebeplere en ufak bir hisse verilmemesidir.

Hizmette Canlı Kalma

Hizmette önde olan arkadaşlar her an kendi durumlarını gözden geçirmekle beraber, hizmet içindeki her şahsı, mutlaka kabiliyetlerine göre vazifelendirmeyi de ihmal etmemelidirler. Vazife bizim hayatımızdır. Biz, hizmet ettikçe canlı kalırız ve aksiyonumuzu kaybettiğimiz zaman da kurur ve ölürüz. Bu itibarla her bir ferde, önde bu işi plânlayanlar tarafından mutlaka birer vazife tevdi edilmelidir.

Vazifeli olmanın çeşitli yönlerden faydaları vardır:

1) İnsan, üzerindeki vazifenin verdiği mes'uliyet duygusuyla daima düşünecek, düşündüklerini pratiğe dönüştürecek ve sorumluluklarını aksatmamağa çalışacaktır. Neticede ma'siyetten ve malayaniyattan da kendisini alıkoymuş olacaktır.

2) Pek çok vak'anın şehadetiyle diyebiliriz ki, vazifeli şahıslara Cenab-ı Hakk'ın inayeti eksik olmuyor. Yani Allah'ın dinine yardımcı olmaya çalışanlar, bununla O'nun rızasını, yakınlığını arzu edenler, kat'iyen ihmal edilmiyor. Bazen bir ferdin Allah adına çok cüz'î bir gayreti, büyük bir duâ yerine geçiyor.. ve Rabb'imiz bu duâya icabet ediyor. Onu koruyor ve bu hâl devamlı hayra vesile oluyor.. yani hayır hayırlar doğuruyor.. neticede de ortaya çıkan salih daire içerisinde hayat, hayırlarla dopdolu devam edip gidiyor. Zaten Siz Allah'ın dinine yardım ederseniz, O da size yardım eder' âyetleriyle de bize bu hakikati anlatmıyor mu? Yani siz O'nun dinine destek olursanız O da size yardımcı olacak, ayağınızı kaydırmayacak ve sizi dinde sabit kılacaktır. Kur'ân-ı Kerim'de bu şekilde karşılıklı, biri diğerine bağlı söz vermeyi ifade eden pek çok ayet mevcuttur. Meselâ Bakara Suresi'ndeki bir ayet-i kerimede şöyle buyurulmaktadır: 'Siz bana va'dinizi yerine getirin, Ben de va'dimi yerine getireyim.'

Evet Allah (cc) hakkında hulfu'l-vaad düşünülemez. Söz verip sözünde durmama ancak bizde olur. Öyle ise biz O'nunla olan ahdimizde sabit kalmalıyız ki O da bizi o yolda daim ve kaim eylesin.

Hoşgörü İklimi

İnsanları kusurlarından dolayı mahkum etmek doğru değildir. Bizim, bütün münasebetlerimiz müsamaha ve hoşgörü yörüngeli olmalıdır. Bugün, bizi tenkit eden ve en ağır üslupla eleştirenlere karşı, eğer biz mülâyemet eksenli üslubumuzu ısrarla sürdürürsek -öyle inanıyorum ki- ekseriyeti itibariyle bunlar, bir gün gelecek bizim en samimi dostlarımız olacaklardır. Aslında, Kur'ân-ı Kerim'de bu hususu ders veren pek çok âyet-i kerime mevcuttur. Ayrıca bugüne kadar yüzlercesine şahid olduğum hâdiseler, artık bende kanaat-ı kat'iyye hasıl etmiştir ki, kötülüğe kötülükle mukabelenin ne bir faydası ne de bir manâsı vardır. Bu hususları düşünürken, Gandi ile ilgili bir vak'a hatırıma geldi:

Pakistan'ın, ayrılma dönemecine girdiği, gerilimin had safhaya ulaştığı günlerden birinde, Müslümanlar ile Hindular arasında çatışma olur. Nasılsa, bir yanlışlık veya kaza eseri Hindu çocuklardan biri de bu çatışmada hayatını kaybeder. Hindu baba, Müslümanlardan bir çocuk öldüreceğine and içer. Fırsatını yakaladığı anda da bir Müslüman çocuğun üzerine saldırır. Hâdiseyi görenler müdahale eder ve çocuğu kurtarırlar. Sonra da bu Hindu'yu Gandi'nin yanına getirirler. Gandi, niçin masum bir çocuğu öldürmek istediğini sorar adama; adam da: Onlar da benim çocuğumu öldürdüler, intikam için ben de onlardan bir çocuk öldüreceğim' der. Gandi ona şu cevabı verir:

Öldüreceğin çocuk, senin ölmüş çocuğunu geri getirmeyeceğini biliyorsun ille de ölmüş çocuğunun yerini doldurmak istiyorsan, onlardan bir çocuk al, evlatlık edin.. ve onu kendi öz evladın gibi bağrına bas!.

Bu hâdise, bu şekliyle olmuştur veya olmamıştır, önemli değil önemli olan böyle bir durumda en az Gandi kadar insanî olabilmektir.

Aslında, hatırıma geldiği için naklettiğim bu vak'adaki dersi, bizim Gandi'den öğrenmeye ihtiyacımız da yok. İslâm tarihi böyle ibret yüklü binlerce vak'ayla dolu...

Fikir, düşünce veya ekol ayrılığı sebebiyle, kalemlerini veya dillerini ok gibi sinelerimize salanlara, bizim de aynı şekilde mukabelemiz, sadece aradaki husumeti körükleyecek ve bu türlü düellolar kendi cephemizi yıpratmadan, yaralamadan öte de bir işe yaramayacaktır. Onun için, üzerine basa basa bir kere daha hatırlatmak isterim ki günümüzde en çok muhtaç olduğumuz

hususlardan biri, belki de en birincisi, fitneyi uyandıracak davranışlardan sakınmak, kin ve düşmanlıkları hoşgörünün ılımlı ikliminde eritmektir. Bunu becerebildiğimiz takdirde pek çok problem kendiliğinden halledilecektir.

Hüküm Vermede Acelecilik

Birisinde bir kötü davranış gördüğünde hüküm vermekte hemen acele etme! "Belki benim kötü bakışım onu bana böyle kötü göstermiştir" de ve kendini kına, kendini levm et!

Hüzün

Tebliğ ve irşad insanı hüzünle bütünleşmelidir. Derecesine göre bütün büyüklerde hüzün, müşterek bir vasıf gibidir. Zaten, tebliğ ve irşad, istenen ölçüde te'sir icra etmiyorsa, da'va adamının bu gibi hâllerde hüzünle iki büklüm olması gayet tabiidir.

Hüzün, peygamberlerde doruk noktadadır. Evet, insanların küfür ve küfran içinde bulunmaları onları hep hüzne boğmuştur. Hüzne boğmak bir yana onları ve onlar gibi düşünen da'va adamlarının uykularını kaçırmıştır. Evet, bir da'va adamında bu seviyede hüzün yoksa, o, belli ölçüde eksik sayılır. Bu durumda ruhî hayat tekrar ber tekrar gözden geçirilmeli ve o eksik taraflar mutlaka düzeltilmelidir. Hatırdan çıkarmayalım ki; hüznü kaybeden çok şey kaybetmiş, onu bulan da çok şey bulmuş sayılır.

Hz. Eyyûb'un (as) Bir Hastalıkla İmtihan Edilmesi Herhangi Bir Günahından Dolayı mı İdi?

Hz. Eyyûb'un (as) hiç günahı olmayabilir. Ancak nebîler mukarrabinden oldukları için, akıllarından geçen bir şeyden dolayı bile böyle hastalıklara mübtela olabilirler. Onlar kendi dünyalarında, kendi nübüvvet platformlarında kurbiyetin iktiza ettiği şeyi ihlal ederlerse, Allah (cc) onlara böyle bir belâ verebilir. Fakat her şeye rağmen biz onları kritiğe tâbi tutamayız.

Ayrıca bela ve musibet için, ille de önceden günah işlenmiş olması şart değildir. Zira Peygamber Efendimizin (sav) masum olmasına rağmen sık sık başı ağrır ve bundan dolayı da başlarına sarık sararlardı. Şimdi bunun arkasında hemen bir günah aramak kat'iyen doğru değildir.

Ayrıca bir de müspet ve menfî ibadet şekli vardır. Müspet ibadetler namaz, oruç vs.. menfiler ise işte böyle hastalıklar vesairdir. Ayrıca böyle bir imtihanla sadıklar, sadık dostlar ortaya çıkar. Nitekim Hacı Bayram Veli'nin bir imtihan neticesinde bir buçuk müridinin kalması gibi. Bu çok önemlidir. Evet, sizi en sıkıntılı anınızda terketmeyen, sizin en sadık dostlarınızdır.

Hz. Halid'in Yemen'de Muvaffak Olamaması

Hz. Halid'in irşad için Yemen'e gönderilmesi ve bir müddet sonra geriye alınıp yerine Hz. Ali'nin vazifelendirilmesi bir vak'adır. Ama bu vak'anın Efendimiz (sav) için söylenen yukarıdaki hükümle çelişkili bir yanı yoktur. Şöyle ki:

Birincisi: Hz. Halid hassas bir insandır. Hatta bazı zayıf rivayetlerin anlattığına göre, daha İslâm'a girişinin ikinci gününde, sefere çıkan bir seriyyeye katılamadığı için, evine çekilmiş ve sabaha kadar ağlamıştı. Bundan da anlaşıldığı üzere, O'nun irşad ve tebliğ adına dahi olsa, bazı beklentileri vardı. O her zaman aktif ve vazife peşindeydi. Şimdi böyle bir kabiliyet ve istidadı yerli-yerinde kullanmak oldukça zor bir meseledir. Bu zorluğun bir yönü, istihdam edene âit olsa -ki Efendimiz (sav) için böyle bir durum söz konusu olamaz- diğer yönü de Hz. Halid'e âittir. Çünkü o esnada Hz. Halid, verilen her şeyi yapabileceğine inanmaktadır. Onun içindir ki, Efendimiz (sav), Hz. Halid'i Yemen'e göndererek âdetâ eline bir mezura vermiş ve ona, Kendi boyunun ölçüsünü kendin al' demiştir. Böyle bir tecrübeye Hz. Halid'in ihtiyacı vardır. Öyleyse irşad adına yapılan böyle bir gönderme işi, Yemenlileri olmasa bile, Hz. Halid'i irşad etme bakımından fevkalâde isabetli ve yerindedir.

İkincisi: Yemenliler fıtrat itibariyle sert ve haşindir. Öncelikle Hz. Halid'in gönderilmesi, onların huşûnetini ta'dil etme hikmetine mebnîdir. Nitekim Hz. Halid, üzerine aldığı bu misyonu hakkıyla eda etmiş ve kendisinden sonra gelecek Hz. Ali'ye hizmet edebileceği müsâit bir zemin hazırlamıştır. Şimdi eğer Hz. Halid bu gayeye yönelik Yemen'e gönderildiyse, yine isabet ortadadır.

Üçüncüsü: Önce Hz. Halid'in sonra Hz. Ali'nin Yemen'e gönderilmesi, Hz. Ali'nin irşad ve tebliğdeki performansını ispata müteveccih de olabilir. Yani Hz. Halid gibi büyük bir istidadın ki bu da onun sahabe arasındaki seçkin mevkiini daha da kuvvetlendirmiştir. Hz. Ali'nin ileride yükleneceği misyon adına böyle bir te'yide ihtiyacı vardır.

Dördüncüsü: Allah Rasûlü bilmektedir ki, o işin ehli Hz. Ali'dir. Ama, ilk anda onun gönderilmesi, bilhassa İslâm'a yeni girenlerin aklına yanlış düşünceler getirebilir ve bu tayin bir akraba kayırılması şeklinde yorumlanabilirdi. Bu ise, bir lider olarak Allah Rasûlü'nün bulunduğu durumun nezaketine muvafık olmazdı dolayısıyla da yanlış düşünce sahiplerinin mahvına sebebiyet verebilirdi. İşte bütün bunları önlemek için Allah Rasûlü, Yemen'e

önce Hz. Halid'i gönderdi. O, irşad ve tebliğde, askerî sahada yakaladığı başarı baremini tutturamadı.. Ardından Hz. Ali vazifelendirildi. Bu tavzifin töhmete bulaşacak hiçbir tarafı yoktu. Zaten Hz. Ali de elde ettiği başarılarla bu ikinci tayinin isabetini ispat etmişti..

Düşünülse daha başka hikmetler de söylenebilir. İşte bütün bunlar ve bunlara benzer hikmetler içindir ki, Allah Rasûlü Hz. Halid'i Yemen'e göndermiştir.. Ve O'nun bu istihdamı hikmetler açısından gayet isabetli olmuştur.

Hz. İsa'nın Nüzulü

Hz. İsa'nın nüzulü meselesinde, onun bedenen yeryüzüne ineceği, ümmet-i Muhammed arasında telakki bi'l kabule mazhar olmuş bir meseledir. Hz. Üstad'ın Onu şahs-ı manevî olarak anlaması ise, bu anlayışa, bu hissiyata ters değil.

Bütün bütün Hz. İsa'nın nüzulünü inkâra gelince; o maddenin dar kalıpları içinde sıkışmış olmanın göstergesidir. Rica ederim, ilim ve teknolojinin insanlık tarihi boyunca, gelişe gelişe zirve noktalara oturduğu asrımızda, bizim gördüğümüz, duyduğumuz şeyler ancak binde 4-5. Ve biz hâlâ madde üzerinde çalışmalara devam ediyor, karşımıza çıkan yeni yeni bilgilerle şaşırıp kalıyoruz. Ama buna rağmen gördüğümüzden başka şeylere inanmayız' diyenler, (haşa) Zat-ı Uluhiyeti bile bir kalıba oturtma gayreti içindeler. İhtimal rûhanîler onların bu haline bakıp, dünyanın en aptal insanları toplanmış ve maddiye mezhebini teşkil etmişler diyorlardır. Durum böyle iken, Hz. İsa'nın nüzulünü birçok sahih hadîse rağmen, pozitivizmin, rasyonalizmin kurallarına uymuyor diye inkâr etmenin hiçbir dayanağı ve anlamı olmasa gerek.

Hz. Muaviye ve Bir Müsavât Misali

Hz. Muaviye'ye bir adam gelir ve şu hadisi okur: Allah bir kimseyi herhangi bir hususta âmir yapar ve o, miskine, mazluma veya hacet sahibine kapısını kaparsa, Allah onun en şiddetli ihtiyacı esnasında kendisine Rahmet kapılarını kapar.'

Bunun üzerine Muaviye: 'Bir adam görevlendirin, halkın arasında gezsin ve onların ihtiyaçlarını bana iletsin' diye emreder.

Bugün siz, Cumhurbaşkanı veya Başbakan'ın kendisine değil, özel kalem müdürlerine dahi 'Alttakiler dinlemiyor, bari siz dinleyin' deseniz, bir polis çağırtıp, sizi yanından kovdurabilirler. Düşünün ki o dönemde İslâm ülkesinin toprakları İstanbul kapılarına kadar dayanmıştı ama, devlet reisi sıradan bir vatandaşı karşısına alıp dinleyebiliyordu.

Hz. Muaviye'nin vali olduğu bir dönemde Hz. Ebu Zerr yanına gelerek onu: 'O gün cehennem ateşinde bunların üzeri ısıtılıp (pullanır) bunlarla onların alınları, yanları ve sırtları dağlanır. İşte nefisleriniz için yığdıklarınız yığdıklarınızı tadın! (denir)' (Tevbe/35) âyetiyle ikaz eder. Muaviye 'Bizim durumumuz bu âyetin hükmüne dahil değildir' deyince de onun suratına iki tokat aşkeder ve oradan ayrılır. Daha sonra Muaviye, Hz. Osman'a sadece 'Bunu buradan alın' diye ricada bulunur hepsi o kadar.

Hz. Muhammed'in (sav) Huzurunda ve...

Benim Hz. Muhammed'in (sav) huzuruna gitmeye çok iştiyakım vardı -halen de öyledir-. Fakat oralara gidebilecek maddî imkâna sahip değildim. Onun için hacca gidenlerle selam göndermekle yetiniyor ve bununla teselli olmaya çalışıyordum. Derken, Rabbim bir gün bana da nasip etti. Ravza-i Mutahhara'ya kavuştuğum andaki hislerimi ifade edecek kelime bulmak, onları dizip cümleler haline getirmek, -inanın- aradan bunca yıl geçmiş olmasına rağmen hâlâ çok zor. Bazen orada, Mehmed Akif'in Safahat'ında bahsettiği Sudanlı gibi niçin ölmediğime hep hayıflanmışımdır.

Fakat, oralarda bulunma, daima o mukaddes mekânların mukaddes atmosferi içinde hayat sürme, bana göre mücerred bir mücaveret ve şahsî kemâlâttan ibaret.. oysa ki bugün istihdama uymak ve gelip burada hizmet etmek önemlidir. Bu itibarla orada bulunduğum zaman bile beni Türkiye'ye bağlayan evlad ü iyal, çoluk-çocuk, ticaret vs.. olmamasına rağmen, her halde içimdeki Türkiye iştiyakı, Türkiye'de hizmet heyecanı beni yeniden buralara çekti, getirdi. Evet hizmette istihdam çok önemlidir. Ve dilerim, Allah bizi helâları temizlemede bile kullansa, bu ülkede imâna, Kur'ân'a hadim kılsın.!

Hz. Nuh Cemaatinin Endişesi

Hz. Nuh cemaati hakkında zannediyorum, çoğu müfessirlerin gözünden kaçan ve bu sebeple hiç bahsetmedikleri bir husus var.

Kur'ân değişik vesilelerle, değişik peygamberlerin ümmetleri ile olan münasebetlerini anlatırken yer yer onların küçük küçük de olsa, endişelerini hatırlatır veya o endişeye delâlet edecek ipuçları verir. Ancak Hz. Nuh (as) cemaati için az dahi olsa, bu konuda bir beyan yok gibidir. Demek ki onlar hiçbir endişe duymamışlar. Uf, puf etmemiş, neden başımıza çıkardın bu işleri, nereden geldin....' gibi sözler hiç etmemiş, hatta ihtimal bunları kalplerinden bile geçirmemişler. Allah (cc) da kendisine bu denli bağlı, böyle itmi'nân ve imân içinde bulunan cemaati, 'bismillâhi mecrâhe ve mürsehâ' yani 'Onun yüzüp gitmesi de, durması da Allah'ın adıyladır' âyetiyle anlatılan bir mükâfatla mükâfatlandırmış, azgın dalgaları onlar adına âdeta bir asfalt yapmıştır.

Izdırap İnsanı

Gerçi ben ızdırabı çok bilmem. Herkes kendi çapında ızdırap duyar. Benimkine ızdırap denir mi, denmez mi; isterseniz bazı kesitler arz edeyim siz karar verin. Bir arkadaşımızın bana naklettiği bir hususu arz edeyim önce. Ben unutmuşum, o hatırlattı. Arkadaşımız şöyle diyordu: Saddam peşmergeleri kimyasal silahlarla kırıp geçirdiğinde, (malum onlar bize sığınmışlardı) vak'ayı televizyondan seyrederken, onların çoluk çocuk, kadın erkek, yaşlı genç Türkiye'nin kabul edip etmeyeceği kararını bekleyişleri, yüreğimi parça parça etmiş olacak ki, arkadaşımızın beyânıyla Sandalyede oturuyordunuz ayağa kalkmak istediğinizde kalkamadınız.. ve yığılıp yerinizde kaldınız...' Yine, Bakü işgalinde ızdıraptan bayıldığımı hatırlarım. Kabe'nin işgal edildiği haberini duyduğumda minberde deli gibi olmuştum ve elimdeki mikrofonu fırlatıp atmışım... Bizim insanımızın açtığı Asya'da bir okulun başına bir şey geldi diye, haftalarca uyuyamadığımı bilirim. Bazen kaldığım binanın taraçası, hafakanlar içinde dolaşmama yetmediğinde, kalkıp sokağa çıktığım çok olmuştur. Zannediyorum, benim bu duyduklarım, her insanın da normalde duyduğu ızdırap cinsinden şeylerdir. Ve tabii, ben buna, hakiki manâda ızdırap da diyemiyorum. Izdırabı Peygamber'den (sav) ve Peygamberane yaşayanlardan öğrenmek gerekir. Toplumu karşısına alıp bir ızdırap bestesi gibi dinleme.. ve sonra kendisi de bir ney olup inleme, inleyip toplumun ızdırabına dem tutma, ses katma..

Konuyla alâkalı Kur'ân-ı Kerim'de birkaç yerde kapalı, bir-iki yerde de sarih olarak Cenab-ı Hakk Efendimiz'e meâlen şöyle seslenir: 'Şu sana inen Kur'ân'a inanmıyorlar diye neredeyse kendini bitirip tüketeceksin..' Demek ki sancıları O'nu kıvrım kıvrım hale getirmişti ki, Allah (cc) O'nu ta'dil ediyordu. İşte Peygamber bu denli insanlık buudluydu.. ve duyguları şöyleydi: İnsanlık yaşamayacaksa benim yaşamamın da bir anlamı yok. İnsanlık huzur içinde değilse benim huzurlu olmamın da bir mâ'nası yok... İşte Peygamberâne ızdırabın çerçevesi!

Bediüzzaman Hazretleri'ne soruyorlar: 'Evlenmeyi hiç düşünmediniz mi?' Cevap veriyor: 'Ümmetin derdi beni aşıyor, kendimi düşünmeye vakit bulamadım.' Zaten Van Kalesi'nden ayağı kayıp düştüğü esnada, 'Da'vam!' diye haykıran bir insandan, başka türlü bir anlayış da beklenemez.

Ben bir trafik kazası yaptığımda, arabamda teyp çalışıyordu. Tehlikeyi

görünce önce 'Allah!' diye bağırmışım ve teyp bu sesi kaydetmiş. O bantı bir arkadaşıma verdim. Daha sonra Bediüzzaman'ın 'Da'vam!' deyişiyle benim 'Allah!' deyişim arasındaki farkı değerlendirdim. Kendime âit ifadenin ne kadar bencil ve hodbince olduğunu gördüm. Gerçekten da'vâsına dilbeste olmuş bir insan kendi kurtuluşunu hedefleyip 'Allah' diye bağırmıyor da 'Da'vam!' diye haykırıyor. Kaderini bütünüyle insanlığın kaderine bağlamış ve kendini bu istikamette programlamış bir yüce ruh, bir yüce kamet.. evet, işte ızdırap insanının portresi!.. ve işte onun talebelerinden birinin ruh haleti: 'Eğer ızdıraptan dolayı bir kalp duracaksa, bir genç imânsız öldü haberi karşısında o kalbin, atom zerreleri adedince parçalanması gerekir.' Bence ızdırabın bir tarifi de işte böyle bir sözün temsilcisi olabilmek..

Yeni yetişen bir neslin bu ölçüde ızdırabı temsil edeceklerine inanıyorum. İnşaallah, onlar siz olun! Izdırap tokmak gibi kalksın, insin beyninize! Şakaklarınızı tutup, insanlık âleminin dertleri için deli gibi dolaşın! Ruhunuzu sancılar sardığı zaman ızdırapdan ızdıraba sürüklenin! Ve hiç durmadan Allah'tan, ümmet-i Muhammed'in kurtuluşunu dileyin!

Daha önce de söylemiştim, şimdi de -müsaadenizle- tekrar edeceğim: Eğer elimde imkânım olsaydı, her birinizin içine, evinizin yolunu unutturacak şekilde ızdırap ekerdim. İlmin, irfanın, araştırma zevkinin, fen ve tekniğe açılmanın, çağa söz geçirmenin yanı başında size bunu da yapardım.. yapar ve her birinizi da'vâ düşüncesiyle deli etmeye çalışırdım.

Elbette bu benim elimden gelmez. Ama imkânım olsaydı Rabbimden bunu yapmasını isterdim. Ve isterdim ki, gökten sizlere de seslenilsin ve: 'İnanmıyorlar diye veya devletler muvazenesinde yerinizi alamadınız diye nerede ise kendinizi helak edeceksiniz' denilsin. İnanıyorum bir gün Allah sizi bu ufka ulaştıracak ve dünyanın yüzünü sizin ızdırabınızla bir kere daha güldürecektir. O gün çok da uzak olmasa gerek...

İbadet

İbadet; cennete ehil hale gelme keyfiyetini araştırma mülâhazasıyla, insan ruhunda saklı bulunan meleklik istidâdının geliştirilip inkişâf ettirilmesi, bedenî ve hayvanî istidâtların da zabt u rabt altına alınması ameliyesinden ibarettir. Dünden-bugüne; ibadet sayesinde melekleri çok gerilerde bırakanlar görüldüğü gibi, ibadetsizlikle yuvarlanıp aşağıların aşağısına sürüklenenler de az değildir.

İbadetin en faziletlisi, Allah'ı (cc) bilip, O'nu sevmek ve insanlara faydalı olmaktır. Bu zirvenin zirvesi de, doğruyu gösteren vicdan ibresiyle her işte Hakk'ın hoşnutluğunun gözetilmesi, Emrolunduğun gibi dosdoğru ol' sesiyle ihtizaza gelerek, bir mü'min için ideal olan gerçek doğruluğun araştırılmasıdır.

İbadetler Eşitliği Talim Eder

İbadetler, toplum içindeki farklılaşmayı asgarî seviyeye indirir ve insanlığın, öteden beri rüyâlarını görüp durduğu müsavatı gerçekleştirir. Namaz, oruç, hac, böyle bir fonksiyonu eda ettikleri gibi zekatın da bu konuda değerler-üstü değer ifade eden bir yeri vardır. Evet, zekat, zengin ile fakir arasındaki farklılaşmayı asgarî seviyeye indiren dinamik bir formüldür. Fakirden zengine karşı takınılması muhtemel kin, nefret, kıskançlık gibi tavırlar, ancak zekat formülüyle regüle edilirken, zenginin kibir ve gurur gibi sevimsiz duygulara kapılarak fakir üstünde sulta kurması da yine ancak zekatla önlenebilir ve böylece toplumda sulh ve sükûn temin edilmiş olur.

İdeal İnsan

İdeal insan; Hayat nedir, ölüm nedir, varlık nedir, kendisinin varlıkla alâkası nedir, kulluk nedir, itaat nedir, günah nedir, sevap nedir, musibetler nedir ve bunların insanoğluna musallat olması nedendir?.. gibi binbir bilmecenin, onun dimağında anaforlar meydana getirmesine karşılık, vicdanında her zaman çakıp duran hikmet parıltılarından, ruhuna akseden ilham esintilerinden örüp ortaya koyduğu nurdan helezonların ta zirvesine yükselerek, oradan her şeyin perde arkası 'melekut'unu sezer, anlar.. sonra da hayret ve hayranlığın hasıl ettiği sevgi ve mehabetle, ruhunun ilk kaynağına yönelir ve itminân soluklar. Bu noktaya ulaşmış bir ruh, ne ihsanlarla şımarır, ne de mahrumiyetlerle sarsılır. Nimet ile nikmeti, kahr ile lütfu bir tutar, bir görür.. başkalarının şımarıp küstahlaştığı, karamsarlaşıp yeisle inlediği aynı anda, o, çölde gül bitirmesini, kamıştan şeker çıkarmasını bilir ve kaybetme kuşağında dahi sürekli kazanır.

İdrak Edemediğimiz Kıymetler

Yakın geçmişimizde bizler, bir hayâlî gelecek adına, mazideki bütün güzellikleri hafife aldık ve onların nicelerini de tahrip ettik. Kim bilir, bu sorumsuzca davranışlarla ne değerler yıkılıp gitti, ne hayatî dinamikler nesillere unutturuldu..! Bari şimdi olsun, o zamanlar va'dedilen şeylerin birer vehimden ibaret olduğunu anlayıp, heder olan bunca zaman, bunca sa'y için oturup ağlayabilseydik..! Ama, ihtimal ki, henüz yitirdiğimiz bunca tarihî değerin kıymetini idrak edememişiz...

İhlas Perspektifinde Kur'ân

Allah Rasulü'ne bir gün Ey Allah'ın dostu denince, Hayır o İbrahim'dir buyururlar.. ve yine bir gün Efendimiz manâsına Seyyidina ile kendisine hitap edilince, Efendimiz O İbrahim'dir ferman eder. Cevher kadrini cevherfürușan olan nasıl da anlıyor! İşte, ihlas ve samimiyet, bir peygamber vasfı olduğu için o işi kendine meslek edinen insanların da ayrılmaz vasfı olması gerekmez mi? Kur'ân her peygamberi ya ihlas sahibi olarak tanıtmakta, ya da Cenab-ı Hakk'ın o nebiye ihlası emrettiğini nakletmektedir. Kur'ân-ı Kerim'i bu zaviyeden tetkik edip okuduğumuzda, bunu açık-seçik görmemiz mümkündür.

İhlas ve Samimiyet

Yapılan bütün işler ihlas ve samimiyet içinde yapılmalıdır. Perspektifte daima Cenab-ı Hakk'ın rızası bulunmalı ve yapılacak her iş ona göre ayarlanmalıdır. Gidilecek olan yol ve tatbik edilecek olan strateji, öncelikle Rabbimizin rızası yönünden değerlendirmeye tâbi tutulmalı ve eğer O razı olacaksa yapılmalı, yoksa o yol, kat'iyen terkedilmeli ve herhangi bir kimsenin aldatılmasına da meydan verilmemelidir.

İhlası Koruma

Hizmet erleri, ilk günkü ihlas ve samimiyetlerini artırarak, mutlaka onu korumak zorundadırlar. Bu da onların iradeleriyle kendilerini sürekli dengelemelerine bağlıdır. Aksi halde baş döndürücü muvaffakiyetler karşısında ihlaslarını koruyamaz ve geldikleri yere, hem de dipsiz bir kuyuya düşer gibi düşerler. Evet, zirvelerde bulunmak oldukça tehlikelidir. Dağların, yerin üstündeki kadar, yerin altında da uzantıları vardır. İhlası kaybeden insan daha önce hangi zirvede bulunursa bulunsun, dağların altta kalan kısmı gibi oluverir.. oluverir de kazanma kuşağında kaybetmenin ızdırabını acı acı yaşar. Unutmayalım: İhlasla elde edilen nur helezonunun aşağısı gayyâdır. Evet düz yolda yürüyenler için böyle bir tehlike söz konusu olmasa da zirvede bulunanlar için her zaman bahis mevzuudur. Biz bu mülâhaza ile herkesi düz yolda yürümeye teşvik etmiyoruz. Edemeyiz de; zira, bu durum, dünyaya geldikleri gibi giden insanların durumudur. Halbuki bizler hep zirvelere doğru pervaz etmek için dünyada varız. Bu durumumuzu da, yine bizi yükselten faktörlere sımsıkı sarılmakla korumak zorundayız. Hiç şüphesiz bu faktörlerin en başta geleni de ihlastır. İhlas, yapılan her işi Allah rızası için yapmak demektir.

İki Can Taşıma

Mü'minin her davranışı hayır yörüngelidir. O, herhangi bir musibete maruz kalsa sabreder; bu onun için hayır olur. Ve yine o, herhangi bir nimete erse, şükreder; bu da onun için hayır olur. İşte mü'minin çift can taşıma manâlarından biri herhalde bu olsa gerek. Onda ne dünya sevgisi ne de ahiret endişesi vardır: Cennet sevdasına tutulmadığı gibi, cehennem korkusuyla da kilitlenmiş değildir. O bütün yaptıklarına sadece ve sadece tek bir mihrap tanır: Cenâb-ı Hakk'ın rızası. Mü'min bu maksada erebilmek için her şeye katlanır. Bir yerde malını vermek gerekiyorsa, o bunu seve seve yapar. Bir yerde canını vermek iktiza ediyorsa tereddüt etmeden can pazarına koşar. Mağlubiyetler onu biler, muvaffakiyetler ise canına can katar. Dehrin hâdiseleri başında değirmen taşı gibi dönse ona tavır değiştirtemez. İşte onlardan biri olan Bediüzzaman, şöyle der: 'Ben elimde iki can taşıyorum, tek can taşıyorlar karşıma çıkmasın!'

İlâhi Lütuflar

İnsanlığa yükselmek için irade ve heyecan... Kâinât ve içindekilerini sevmek için merak ve güzellik aşkı... Dürüstlük ve adalet için vicdan... Varlığa alâka duymak için kalp... Bu lütufları yerinde kullanma ve belli bir ölçüde, iyiyi kötüden ayırt edebilmek için akıl... Nihayet, bütün bu işleri yanılmadan arızasız görebilmek için de vahyin aydınlatıcı tayfları altında pırıl pırıl bir atmosfer...

İltibaslar

Bence, evvelâ, büyüklüğünü ölçemeyeceğimiz bu kimseler hakkında, hücum ve teşni yerine daha dikkatli olmak icap eder.

Evet bunların, şeriatın rûhuna muhalif beyânları karşısında insanın, Hazret, bunları niçin daha sonra tahkik ve tashih etmedin?' diyesi gelebilir. Ancak, onlar asıl âlemi, vücûd olarak, kendi sekir ve istiğraklarıyla yaşadıkları âlem kabul ediyorlar ve bizim âlemimize döndükleri veya diğer bir tabirle, kendi âlemlerinden ayrıldıkları zaman da uykuya dönmek kabul ediyorlarsa, neyi ve niye tashih ve tahkik edecekler ki!..

Onun için Muhyiddin İbn Arabî Hazretleri gibi zatlar, Cenab-ı Hakk'ın tecellileriyle, baş başa kaldıkları zaman, müncezib oluyor ve o âlemi, hakiki âlem olarak görüyor bize göre rüya, onlara göre hakîkat sayılan bu âlemde kalemi ellerine alıyor, o âlemde düşünüyor, o âlemin ölçü ve kıstasları içinde yazıyor yazdıkları şeyleri biçimlendiriyor ve kat'iyen bu âleme âit hususiyetlerle te'lif etmeyi düşünmüyorlardı. Şayet onlar, bu âlemi hakiki âlem olarak bilselerdi, herhalde, o âlemdeki hataları, bu âlemde tashih edeceklerdi. Etmediklerine göre, demek ki, bizim âlemimize hiçbir zaman hakiki âlem nazarı ile bakmadılar.

İmam Eş'arî ve Yunan Felsefesi

İmam Eş'arî, Mu'tezile içinde yetişmiş bir zattır. Mu'tezile de o gün Yunan felsefesinin usûllerini kullanmaktaydı. O dönemde Bağdat'tan Suriye'ye kadar her yerde bu düşünce hâkimdi. Dolayısıyla İmam Eş'arî'nin de mücadelesinde Yunan felsefesinden istifade etmesi, onlarla münazarada, onların üslubuna göre konuşması oldukça önemli sayılır ki, İmam, hasımlarına karşı yine onların silahıyla mukabele etme yolunu tercih etmiştir. İmam Eş'arî'yi Yunan felsefesini kullanıyor diye tenkit etmek doğru bir mantık değildir. Meselâ; bugün, en son ilmî prensiplere dayanarak tevhid ispat edilse, bunu yapan gavur mu olur? Üstad Bedîüzzaman Hazretleri herkesin ilim ilim deyip içinde boğulduğu şeylerde Allah'ın varlık ve birliğine deliller bulup çıkarmakta...

Mes'elenin bir diğer yönü de şudur: Acaba, bunu iddia edenler Yunan felsefesini ne kadar biliyorlar? Hangi kitapları okumuşlar? Tales'ten Figaros'a, Aristo'dan Eflatun'a kadar hangisi Yunan felsefesi? Acaba, Yunan felsefesi dedikleri şeyin temel prensiplerini tesbît etmişler mi?

Aslında, her denilenin te'sirinde kalan bu kabil nakilciler, zannediyorum İmam Eş'arî'nin topuğuna dahi ulaşamazlar.

İman

İman, İslam'ı dil ile ikrar ve kalp ile tasdikten ibarettir. O, sonsuz bir güç ve kuvvet kaynağıdır. Ancak, istenen semereyi ve arzu edilen neticeyi elde edebilmek için, îmânın amel ile takviye ve desteklenmesi şarttır.

Amelin, Allah'ı görüyor gibi yapılmasına ise ihsan denir.

İmân ve ihsan, gözde ziya ve cesedde can gibidir. Bu iki temel esasa bağlı olarak farz ve nafilelerin yerine getirilmesi ise, sonsuzluğun semalarına açılmada iki nuranî kanat durumundadır.

İman Hem Nurdur Hem Kuvvettir

Kur'ân; insanın yaratılış gayesini marifet ufku, muhabbet rûhu, aşk u şevk buudu ve rûhânî hazlar televvünleriyle imân-ı billah' olarak tespit eder. İnsan, yerinde kendi özünden varlığın derinliklerine yollar vurmak ve yerinde varlıktan değişik kesitler alıp özünde değerlendirerek imân ve düşünce dünyasını inşa etmekle sorumlu tutulmuştur. Bu, aynı zamanda onun rûhunda meknî bulunan insanlık gerçeğinin de ortaya çıkması demektir. Evet insan, ancak imânın aydınlığında, özünü, özündeki derinlikleri, varlığın hedef ve gayelerini sezip, kâinât ve hâdiselerin içyüzüne, eşyanın perde arkasına muttali olabilir.. muttali olup varlığı kendi buudlarıyla kavrayabilir. İnançsızlık tıkalı ve boğucu bir sistemdir. İnançsızın nazarında varlık bir kaosla başlamış, rastlantıların ürperten belirsizlikleri içinde gelişmiş ve süratle de dehşet veren bir sona doğru kaymaktadır. Bu sallana sallana, yuvarlana yuvarlana gidiş içinde, ne rûha inşirah veren Rahmanî bir nefha, ne de bizi insanî emellerimizle kucaklayacak emniyet esintili küçük bir yer, hatta ayağımızı basacak kadar bir zemin vardır.

Menşeini, hareket çizgisini, nereye ve neye yönlendirildiğini, vazife ve sorumluluklarını sezebilen imân insanı ise, her şeyi apaydın görür.. ayağını basacağı yere endişesiz basar.. tevcih edildiği hedefe korkusuzca ve güvenle yürür.. yürürken de varlığı ve varlığın perde arkasını elli bin defa kurcalar, elli bin defa eşya ve hâdiseleri imbikten geçirir her kapıyı zorlar, her nesneyle münasebet yollarını araştırır.. bildiklerinin, bulduklarının yetmediği yerlerde, o güne kadar kendisini veya başkalarının gerçekleştirdiği tespitlerin çehresinde görüp-duyduğu hakikatlerle yetinir ve yoluna devam eder.

Bu ölçüler içinde bir imân seyyahı, çok önemli bir güç kaynağı keşfetmiş sayılır. Evet, 'Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh' ile remzedilen, ötelere âit bu cephane ve hazine öylesine önemli bir kuvvet kaynağıdır ki, bu kuvvet kaynağı ve bu ışığı elde eden insanın artık başka güç kaynağına ihtiyaç hissetmesi söz konusu değildir. O, hep onu görür, onu bilir, onun maiyyetine koşar, hayatını ona yönelik yaşar marifet ve itimadının derinliği ölçüsünde bütün dünyevî güçlere meydan okuyabilir ve her şeyin üstesinden gelebileceği ümidiyle en olumsuz durumlarda bile şevkle yaşar kat'iyen bedbinlik ve karamsarlığa da düşmez.

İmânla Bağlantı Olmadıkça

Bazı insanlar vardır; yaratılışları itibariyle kötülüğe kapalıdırlar. Nitekim cahiliye döneminde de böyle insanlar bulunuyordu. Bir dönem ki, o dönem âdetâ bütün kötülüklerin panayırıydı. Fakat bu temiz fıtratlar böyle bir panayırda dahi iffetlerini, rûh safvetlerini koruyabilmişlerdi. İşte, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Osman (ra) bunlardandı. Ancak böyle bir yaratılışa sahip olmak, tek başına ve îmânın dışında bir kurtuluş garantisi midir? Kesinlikle hayır! Aksi olsaydı, kurtulanların başında Allah Rasulü'nün amcası Ebu Talib'i saymak gerekirdi. Ama biliyoruz ki, ehl-i sünnetin bu mevzudaki kanaati hiç de öyle değildir.

İmân, insanın Cenab-ı Hakk'la irtibata geçmesidir. Böyle bir bağ olmadıkça ahirette kurtuluş mümkün değildir. Nasıl hayır denilebilir ki; insanlar bile kendi kurdukları sistemlere bağımlılığı bir esas kabul ediyorlar. Diyelim ki, herhangi bir kişinin ayrı ayrı yüz tane üstün yanı vardır. Ancak bu insan mensup olduğu millet ve devletin her şey kabul ettikleri sistemlerine aykırı bazı davranışlar sergilemektedir.. veya düşüncede onlarla aynı doğrultuda değildir. Şimdi, böyle bir sistemin savunucuları, acaba yüz tane üstün vasfı olan bu insanı kendilerinden kabul ederler mi? Bugüne kadar gördüklerimizle, bu soruya müspet cevap vermek mümkün değildir. Demek ki, faziletler bir bakıma insanlar arasında dahi tek başlarına yeterli olamayabiliyorlar. Halbuki imânsızlık, mevcut bütün faziletleri sıfırlayacak kadar korkunç bir cinayettir. Çünkü o bütün varlığa karşı bir tahkir ve tezyif tavrının adıdır.

İmtihan Sırrı

İmtihan görmemiş ölü gönül ve ham ruhların, nefisleri adına insanlığa yükselmeleri bahis mevzuu olamayacağı gibi, içinde yaşadıkları topluma da, en küçük bir menfaatleri dokunmayacaktır. Elmas gibi ruhların, kömür tıynetli kimselerden ayrılması imtihana bağlıdır. İmtihanın olmadığı bir yerde, altını, taştan-topraktan; elması da kömürden tefrik etmeye imkân yoktur. Ve yine imtihanın olmadığı bir yerde, en uğursuz ruhlar en yüce kametlerle iç içedir. İmtihanla, melekler gibi sâfi ruhlar, habis ruhlardan ayrılır ve kendileri için mukadder zirvelere yürürler.

İnanç ve Ümit

İnançlı bir insanın ümitsizliğe düşmesi düşünülemez. Gerçi, yer yer onda da bir kısım hayâl kırıklıkları, inkisarlar görülebilir. Ama bunların hiçbiri kalıcı değildir; geldikleri gibi giderler; o da vakit fevtetmeden kendine gelir, doğrulur ve yoluna devam eder.

İnayetler ve Onların Hissedilmesi

İnayetler kadar önemli olan bir başka husus da onların vicdanda duyulması ve derinden derine hissedilmesidir. Tıpkı aç bir insanın yemeği, susuz birinin suyu, uykusuz kişinin de uykuyu duyması, hissetmesi gibi.. Evet, Cenâb-ı Hakk'ın hizmet-i îmâniye ve Kur'âniyye adına, şahsî hayatımız veya cemaatimiz için lütuf ve ihsan buyurduğu nimetleri vicdanlarımızda duymak çok önemlidir. Zira bu nimetler duyulduğu oranda, şükür de içten ve samimi olur. Aksi halde şükürler çok sathî kalır. Böyle sathî şükürlere karşı da Allah (cc) nimetini ziyade ile mukabelede bulunmayabilir.

Sonra, tevhîd akidemizin gereği olarak, her şeyi O'ndan bilmek de en az diğeri kadar mühim bir esastır. Yani evvelâ, hususiyle hizmetimize müteallik o enginlik ve derinlikte her şeyimizle kucaklayıcı ve ihata edici bir mülâhazayla lütuflarını duymak, ardından da sürekli bu iyilik ve güzellikleri bizim iyilik ve güzelliğe kabiliyetimiz olmadığından, hep O'ndan bilmek. Zaten işin aslı da öyle değil mi? Allah (cc), kuvve-i zâikayı (tat alma duygusu) tespit etmeseydi neyi, nasıl duyacaktık? Haricî eşya ile ledünnî dünyamız arasında bir münasebet kurmasaydı varlığı nasıl hissedecektik? Aslında insan, bunun böyle olduğunu düşünerek bulamasa bile, Kurân'ın tâlimi gereği her şeyi Allah'tan bilmek zorunda. Allah (cc); Sana gelen her iyilik Allah'tandır, sana gelen her kötülük de kendi (işlediğin günahlar yüzü)ndendir' buyuruyor. Üstad da Kader Risalesi'nde ısrarla hep bunun üzerinde duruyor. Evet, güzellikler O'ndan, fenalıklar bizden çünkü bütün hayırlar, güzellikler ve insanı cennete götürecek şeyler mekârihle kuşatıldığı için, nefis hiçbir zaman bunları istemez. Diğer taraftan cehennemin muhat olduğu şeyler, yani şehvet, yalan, kin, menfaat ......vs., kuvve-i cazibesi ile insanı yanına çeker. Yani insanın çevresi her zaman cennete engelleyici, cehenneme çekici faktörlerle çevrilidir. İşte bunca karmakarışık şeyler arasından insanın sıyrılması, hayra muvaffak olması ve neticede de bunu kendinden bilmesi bütün bütün insafsızlık ve Allah'ın engin lütuf, ihsan ve inayetini görmemek demektir ki, bunun adına en hafif şekliyle nankörlük denir.

Hasılı mazhar olduğumuz lütuf, ihsan ve inayetleri önce hissetmek, hissettiğimiz ölçüde içten şükürle mukabelede bulunmak ve bütün bunları Allah'tan bilmek, kulluk şuuru ile dopdolu olan bir insanın vasıfları olsa gerek..

İnkılâpçı Ruh Hasreti

İnkılâpçı ruhlara muhtacız. Hava kadar, su kadar ihtiyacımız var inkılâpçı ruhlara. Kendini yenilemesini bilen ve bildiğini yeni yeni komprimeler halinde takdim etmeyi beceren insan yokluğudur ki, bugün fikir ve kültür hayatımızı iflasa sürüklemiştir.

Düşünün ki, asırlarca bizde tasavvurî mantık okutulmuştur. Bizim talebelik dönemimizde de aynı mantık okutulurdu. Hatta İsagoci' ve 'Muğnittullab' gibi mantık kitaplarını ben de birkaç kere okuttum. Halbuki bu dönem zarfında Batı'da, Bacon ve Russell gibi düşünür ve filozoflar değişik mantık süreçlerini aşarak tatbikî mantığa, hatta riyazî mantığa ulaşmışlardı. Gariptir biz, uzun zaman Yunan'dan kalma bir kısım eski şeyleri heceleyip durmuşuzdur.

İşte böyle bir dönemde Bediüzzaman gibi inkılâpçı bir ruh çıkıyor ve mantık adına 'Kızıl İ'caz' adlı eserini yazıyor. Ve bu eserini, bazı tembel zihinleri düşündürmek için yazdığını söylüyor. Ne var ki, o dönemin tembel ruhları bir türlü bu inkılâpçı ruhun eserini kabullenemiyor.. kabullenmek bir yana, Aristo mantığında takılıp kalmış bu ruhlar, farklı şeyler söylüyor diye Bediüzzaman'a cephe alıyorlar.

Arapça öğrenimiyle ilgili de aynı şeyler söylenebilir. Daha işin başında Arapça'nın şer'î ilimleri öğrenmeye vesile olduğu söylenir ama nedense, o vesilede, insanların beş-on senesi beyhude zayi olup gider. Halbuki aynı malumatı, tekniğine uygun olduğu takdirde, üç-beş senede öğretmek de mümkündür.

Ben, üzülerek, 'kaht-ı rical' de diyebileceğimiz inkılâpçı ruh yokluğunu bütün üniversite ve fakültelerimiz için de söyleyeceğim. Bizim şu andaki kültürümüz, üzülerek itiraf etmeliyiz ki, tamamen şablonculuk ve adaptasyonculuk üzerine kurulmuştur. Bu arada, fişleyip-işleme ve bunları ard arda sıralayarak kitap yazma da ayrı bir eksikliğimiz ve hatta komik bir yanımızdır.

Ama, öyle inanıyorum ki, yetişmekte olan yeni nesiller arasından, her sahada inkılâpçı ruhlar çıkacak ve birkaç asırdan beri süregelen bu humudet dönemini sona erdireceklerdir.

İnsan Vardır ki!

İnsan vardır, melek gibidir. Bu insan, Rabbim öbür tarafta yakamdan tutar, beni hesaba çeker düşüncesiyle karıncaya dahi ayağını basmaz. Lokmayı ağzına koyacağı zaman, kendinden daha muhtacını görse, yemez, hemen ona verir. Rabbinin huzuruna gelince ayakları tir tir titrer, iki büklüm olur ve sürekli ahirete âit hesabını düşünür. Yeryüzünde gezerken de o, her haliyle Allah'ı ve Resûlullah'ı hatırlatır. İnsan da vardır; şeytan gibidir.. ve bu dağlardaki, ormanlardaki canavarlardan daha tehlikeli, daha zararlıdır.

İnsan ve Ağaç

Bir ağacın boy atıp gelişmesinde kökün durumu ne ise, bir insanın gelişmesinde maddî-manevî füyuzat hislerinden fedakârlıkta bulunmak da odur. Ağaç, köklerinin sağlamlığı nispetinde serpilip geliştiği gibi, insan da menfaat düşüncesinden, bencillikten sıyrılıp başkaları için yaşadığı sürece gelişir, yükselir ve başı bulutlara erer.

İnsanın Dikkatsizliği Neticesi Gelen Hastalığı Günahlarına Keffaret Olur mu?

Bazen olabilir; her zaman değil. Bir insan kendi irade veya kendi dikkatsizliği kendi başına bir iş açarsa, bundan mesu'l de olur. Mesela eline bıçağı alıp, intihar etmek için, orasını burasını keser sonra da ölmeyip yaralı kalırsa bu ona keffaret olmaz.Hatta kendisine emanet edilen vücudun zarar verdiği için ind-i ilahide mesu'l bile sayılır. Ancak, baradak elinden düşse, ayağına çarpıp kırılsa ve ayağı da yanmış veya kanamış olsa, o bardak onun adına bir sadaka, acısı da günahına keffaret olur. Buzun üstüne yatıp da bundan dolayı hastalansa mesu'l olur; ama farkına varmadan pencere açılmış olsa gripe yakalanmış olsa, bunda günahlara keffaret sözkonusu olabilir.

İnsanın En Yüce Vasfı

İnsanların en yüce yanları, Allah ile irtibatlarında ve ihlaslarında; en zayıf yanları da, Allah ile irtibatlarının zayıf olmasında ve ihlassızlıklarında aranmalıdır...

İnsanları Tanımada Bir Ölçü

Mevlânâ bir gün müritleriyle gezmektedir. O esnada birbiriyle oynaşan köpek yavrularını gösteren bir mürit, İnsanlar kardeşliği hiç olmazsa bunlardan öğrenmeli der. Mevlânâ, bu ham düşünceye şu olgun bilgelikle cevap verir: Aralarına bir kemik at, kardeşliği o zaman görürsün.

Bu anekdot, nice müspet görünümlü insanların negatif yönlerini göstermesi ve işâretlemesi bakımından bana çok önemli gelir. Bazı insanlar vardır, dış görünüşleri itibariyle hep olumluluk sergilemektedirler. Halbuki iç dünyaları nice menfîliklerin cümbüş yeridir. Ama bu menfî duyguların dışa yansımasına sebep olacak bir uyarıyla karşılaşmadıkları için çevreleri onların menfî taraflarını göremez ve bilemez. Dolayısıyla da o insan, etrafındakiler tarafından bir güzellikler kaynağı gibi kabullenilir. Ne var ki durum, hiç de öyle değildir. Bazen en küçük uyarılar bile onların içlerindeki mağara adamının dışarıya çıkmasına yeter ve çok kere de onu bir daha aynı yere sokmak, gizlemek, saklamak da mümkün olmaz. Çevremize baktığımızda bu tür vak'aların nice misallerini görürüz. Bu sebeple, sadece kişilerin bize yansıyan davranışlarına bakıp onlar hakkında müspet veya menfî bir hükme varmak eksik bir yaklaşım olur ve bazen de bu durum, bizi çeşitli yanlışlıklara sürükleyebilir. Dikkatli olmak gerekir..!

İntikal Gerçeği

Mevkileri itibariyle önde bulunanlara âit her güzel huy ve haslet katlanarak arkadakilere intikal edeceği gibi, her uygunsuz hal ve davranış da onları özlerinden uzaklaştırarak, birer sefil rûh ve birer Frenk mukallidi haline getirecektir.

İrade Niçin Vardır?

Her uzuv ve duygunun bir yaratılış gâyesi vardır. Göz, Cenab-ı Hakk'ın istediği istikamette bakmak; el, o istikamette tutmak; ayak, yürümek ve kulak da aynı şekilde dinlemek için yaratılmıştır. Diğer duyguları da gâyelerine uygun sıralayıp, onların da yaratılış gâyelerini anlatmak mümkündür. İrade için de durum, daha farklı değildir.. onun da bir yaratılış gâyesi vardır.. evet irade, nefis ve şeytandan gelen her türlü hile ve desiselere karşı bir siper olup, vahiyden düşünceye intikal eden şeyleri vicdanın destek ve beslemesi ile hayata mâletsin ve yaşanır hale getirsin diye yaratılmıştır. O bu vazifeyi ifa ederken, en büyük hasmı olan şeytan ve nefis, iradenin karşısına pek çok mania ve geçit vermeyen derin dereler çıkaracaklardır. Hasımlarına karşı böyle bir durumda mücadele vermek, iradenin varlık sebebidir. Düşünce vahye açık değilse, vicdan sönmüş, irade de felç ise, işte o zaman şeytanın, üstlendiği rolünü rahatlıkla oynayabileceği mükemmel bir sahne hazır demektir. Aslında, midesinin hakkını hiç unutmayan insan, iradesinin hakkını da vermeli değil midir?

İradeyle Kucaklanan Ufuklar

Her da'vâ ve düşünce evvelâ, iradenin plân ve projeleriyle varlığa erer. Onun itici gücü ve çekici kuvvetiyle en sarp ve derin engebeleri aşarak zirvelere ulaşır. Sonra da, yine onun yukarı âlemlere bağlı esrarlı oyunlarıyla, devamlılık kazanır ve yerinde kalır. Ay'la aramızdaki mesafe, şahlanan iradenin kanatlarıyla aşıldı. Ağrı'nın zirvesi onunla didik didik edildi. Okyanuslar Küllî İrade'nin tecellisine vesile, insanoğlunun elindeki bu meşaleyle aydınlandı. Önümüzdeki günlerde, fezanın büyük bir kısmı da yine bu ışıkla nurlanıp, okunan bir kitap haline gelecektir.

İslâm Âlemi Asırların Mazlumudur

İslâm âlemi asırların mağduru ve mazlumu bir milletler topluluğudur. Avrupalı, Haçlı Seferleri'yle işgal, isti'la ve müstemlekecilik düşüncesini, Birinci Dünya Savaşı'na kadar sürdürdüğü gibi, şimdilerde daha bir şenaatli şekilde aynı kavgayı devam ettirmektedir. Evet, İtalyanlar'ın Libya'da; İngilizler'in Mısır ve Pakistan'da; ve daha bir sürü Batılının Osmanlı topraklarında ne işleri vardı? Bunlar gittikleri yerleri müstemlekecilik rûhuyla kemirmiş ve ayrılırken de oralarda zihniyetlerine âit bir sürü eracif bırakıp öyle ayrılmışlardır.

İslâm Her An Canlı ve Dinamiktir

İslâm, teoriler manzumesi bir kısım din görünümündeki sistemlerle kıyas edilemez. O bizzat hayatın içinde gelişmiştir. Onun için biz rahatlıkla şunu iddia edebiliriz: İslâm'ın tatbik edilemeyen ve tatbik edilemeyecek olan hiçbir meselesi yoktur. Ve yine şunu çok rahatlıkla söyleyebiliriz ki, Allah Rasûlü yirmi üç senelik zaman dilimi içinde, mikro plânda olmuş ve olacak her türlü probleme çare bulmuştur. Yapılması gerekli olan şey, mevsimi gelince, O'nun ortaya koyduğu çözümlerin yorumlanmasıdır. Zaten İslâm'ın bütün prensiplerine kıyasla, yüzde yirmi oranında, kalan bazı meselelerin içtihada açık olması da, bunlara göre yorumlanabilmesine kolaylık sağlamak ve İslâm'ı her devir ve zamanda yaşanabilir dinamik bir hukuk sistemi hâline getirmek içindir. Bilmem ki insanlık, İslâm'ın bir başkasında bulunması imkânsız bu özelliğini ne zaman kavrayacak ve ona değeri ölçüsünde sahip çıkacaktır! Hâdiselerin seyri bunun pek de uzak olmadığını gösteriyor. Daha şimdiden, vicdanın sessiz feryadını duyabilen kulaklarda "Şu istikbal inkılâbatı içinde en yüksek ve gür sadâ İslâm'ın sadâsı olacaktır" gerçeği yankılanmaya başladı bile...

İslâm'a Yöneliş ve Batı Zihniyeti

Bir zamanlar dünyada Hz. Âdem'in cennet hayatı gibi rahat ve huzur içinde yaşanan hayat vardı. Fakat insanlık günahlarından dolayı bu cennet gibi hayatı kaybetti. Ve aradan asırlar geçti. Şimdi İslâm, yeniden bize bu yitirilmiş cenneti vaadediyor. Herkes tabiatının, fitratının soluklarında bunu duyuyor.. Arab'ı, Kürt'ü, Türk'ü, Çerkez'i, Zenci'si, Avrupalısı, Amerikalısı, duyuyor ve İslâm'a koşuyor. Bütün bu olanlar karşısında Batılılar yine onu engellemek için ellerinden geleni yapıyorlar. Meselâ; Amerika'da zenciler arasında İslâm'ın yayılmasını önlemek için Bahailik, Kadıyanilik gibi sözde mezhepleri öne çıkartıp, temsilcilerini baş üstünde tutuyorlar. İhtimal bazıları, onların sapık zihniyeti ile temsil edilen İslâm'dan nefret ediyor. Ne var ki, bu organize ve sistemli faaliyetlere rağmen İslâm yine de zenciler arasında en çok kabullenilen bir din. Aynı oyun farklı buutları ile Avrupa'da da oynanmakta. Ama "onların hile ve tuzakları başlarına dolanacak" fehvasınca, bu oyunları da tutmayacak ve İslâm yeryüzünde şehbal açıp bayraklaşacaktır.

İslâmiyet, Bütün Mes'eleleri Hâlletmeye Kâfi midir?

Evet, kâfi ve vafidir. Dün bizim söylediğimiz bu söz, bugün, hemen herkes tarafından söylenir olmuştur. Batı yeni yeni ihtida hâdiseleriyle bunun açık bir delilidir.

Bir fabrikanın çalışma sistemini, onu kurup yapandan daha iyi kim bilebilir! En basit bir elektronik aletin dahi çalışma şeklini bir bilene danışıyoruz. İnsanı yaratan kim ise, onun gerek ferdî gerekse içtimaî yaşama tarzını en iyi bilen elbette O'dur. İnsanı Allah yaratmıştır. Öyleyse insan için en gerekli yol da O'nun gönderdiği yol olmalıdır.

Bugün bu realite herkes tarafından kabul ediliyor; zira, beşer eliyle ortaya konan bütün sistemler bir bir bugün iflas etmiştir. Geçici muvaffakiyetleri onların devamlı kalmalarına yetmemiştir. İşte tarihte görülen en meşhur beşerî sistemlerden feodalizm, kapitalizm, sosyalizm ve komünizm... bunların hemen hepsi de birbiri ardına yıkılıp gitmiş ve arkada bir sürü feryat u figan bırakmışlardır. Halbuki İslâm ilk kurulduğu günden beri özünden hiçbir şey kaybetmeden bugünlere gelip ulaşmıştır.

Batı, bu işin farkındadır. Bizim gönderdiğimiz mürşit ve mübelliğler Batı dünyasının birçok yerinde hüsn-ü kabul görmektedir. Pek çok yerde kilise anfileri âdetâ İslâm'a hizmet eder hâle gelmiştir.

Dünya yeniden bir İslâm anlayışına hazırlanıyor. Bugün altından kalkılamayan problemlerin ancak, İslâm ile hâlledileceği kanaati oldukça yaygındır.

Fazilet odur ki, düşmanlar dahi kabul ve itiraf etsin. İşte bugün o merhaleye gelinmiştir ki, düşmanlar dahi verdikleri beyânatlarıyla bu hakîkati kabullenmiş görünmektedir. Bugün Avrupa'da, İslâm'ı kabul ettiği hâlde, çevresinden endişe ettiği için, bunu açıklamayan pek çok insan vardır. Ve bunların ekseriyeti de kilise mensuplarıdır.

Sonra bu gibi sorulara müşahhas misal vermek için bütün mes'eleleri teker teker sayıp, İslâm'ın o mes'eleleri nasıl hallettiğini bir bir göstermek gerekir. Bu da birkaç ciltlik eserle ancak mümkün olacaktır. Soru-cevap faslında böyle bir mevzuu derinlemesine tahlil elbette ki imkânsızdır. Ayrıca onlar, İslâm'ın hangi meseleyi halledemediğini göstermeliler ki, biz de ona göre cevaplandıralım. Onlar mücerret sordukları için, elbetteki bizim cevabımız da

mücerret olacaktır. Cevabı herkesçe müsellem olan bir mes'ele hakkında esasen daha fazla söz, hem israf hem de abesle iştigaldir. İslâm ise israf ve abes işi asla tasvip etmez.

İsti'datlar Madenler Gibidir

Allah Rasûlü insanları ele alırken onları madenlere benzetmiştir: "Cahiliyede hayırlı olan Müslümanlıkta da hayırlıdır; elverir ki dinin rûhunu kavramış olsun." İslâm insanları alıp belli bir süre, belli potalarda eritir, şekillendirir; sonra da onları rûhlarıyla bütünleştirerek özlerine ulaştırır. Yani esasen, onların mahiyetlerinde mevcut olan Hakk'a (cc) âyinedarlık hususiyetini kuvveden fiile çıkarır.. çıkarır ama, madenlerin asıl yapılarını, öz ve hususiyetlerini de korur.. altın yine altın, gümüş yine gümüş ve bakır yine bakır olarak kalır... Fark, hepsinin som ve safî hale gelmiş olmasındadır. Ayrıca, İslâm'a hizmet yolunda imtihanlar da, insanın aslî madenine girmiş bulunan yabancı unsur ve tortulardan onu temizler ve her insanı kendi istidadının arşına ve zirve noktasına çıkarır.

İsti'datların İnkişafı

İnsanlar isti'datların sınırlarını aşamazlar. Tıpkı biyolojik yapılarında olduğu gibi. Yani nasıl insanın insan olabilmesi için 46 kromozoma ihtiyaç vardır. Bu bir fazla veya eksik olsa, meydana gelen varlığa kâmil insan demek mümkün değildir. Aynen öyle de, insanlar da isti'dat sınırlarının çevrelediği çerçeve içinde yaşar ve hep o çerçeve içinde kalırlar. Zaten, bunun üst sınırını zorlama veya alt sınırına geçme insan için tehlikelidir.

Ne var ki bu çerçeve içinde kalmak şartıyla insan her zaman isti'datlarını geliştirebilir ve onları daha rantabl kullanabilir. Bu ise fırsatları değerlendirmeye bağlıdır. Meselâ; bir gül vardır, ay doğmuş-batmış, güneş doğmuş-batmış onun umurunda bile değildir. O bütün yaz boyunca yatar, uyur ve ömrünü öyle geçirir ama bir de ayçiçeği vardır ki; güneşin doğmasını kollar. O doğunca da yüzünü ona çevirir, devamlı onu takip eder ve batıncaya kadar yüzünü ondan hiç ama hiç ayırmaz. İşte insan da bence böyle olmalıdır. Ebed için yaratılmış olan insan, kendine ihsan edilen isti'datlarını fani, geçici şeyler için kullanmamalı. Belki onları esma, sıfat, zât dairelerine geçip zât-ı uluhiyete kadar uzanan yolculuğunda kullanmalı ve her hal ü kârda onları inkişâf ettirme yollarını aramalıdır. Böylece o, cenneti kazanıp Cemalullah'ı müşahede etme makamına erebilir.

İstikbâli Yaşamak

Evvelâ, Hz. Ali'ye (ra) âit şu müthiş tespiti okuyalım. Şöyle buyuruyor: 'Çocuklarınızı, sizden sonraki dönem için yetiştirin.'

İşte, hâdiselerin önünde yürümek için gerekli olan en önemli reçete. Hayat, hali değil istikbali yaşayanlar için bir manâ ifade eder. Bunun için de mutlaka uzun va'deli projeler üretmek zorundayız. Günü gün etme politikası çare değildir. Hatta, uzun va'deli hakiki çarelere mani olması yönüyle zararlı bile sayılabilir.